

Journal of Integrated Sciences

วารสาร สหวิทยาการ

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)
Volume 21, Issue 2 (July - Dec 2024)

ISSN 1685-2494 (Print)
ISSN 2821-9384 (Online)

วารสารสหวิทยาการ

Journal of Integrated Sciences

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)

Volume 21, Issue 2 (Jul – Dec 2024)

ISSN: 1685-2494 (Print)

ISSN: 2821-9384 (Online)

เจ้าของ: วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บรรณาธิการ: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยิ่งลักษณ์ กาญจนฤกษ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ: รองศาสตราจารย์ ดร.ภาคภูมิ ทิพคุณ

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.พิรพล เจตโรจนานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวณี ชินนาลอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดำรงพล อินทร์จันทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีญา โอปิเตียกู

อาจารย์ ดร.วิวัฒน์ บัวประดิษฐ์

รองศาสตราจารย์ ดร.จุฬณี ตันตกุลานนท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา ละอองปลิว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมิตา สุภากรณ์

คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เลขานุการวารสาร

ณิศาชล ศักดิ์วินิชล

หฤทัยรัตน์ ศรีจันทร์ขำ

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ออกแบบปก

ณิศาชล ศักดิ์วินิชล

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

สหวิทยาการ: ยิ่งลักษณ์ กาญจนฤกษ์, (บรรณาธิการ)

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2567

ติดต่อกองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารสหวิทยาการ
วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ 10200

email: ci.journal@tu.ac.th

โทรศัพท์ 02-613-2841, 2840 (ท่าพระจันทร์)

ส่งบทความเพื่อขอลงตีพิมพ์ในวารสารสหวิทยาการผ่านระบบ ThaiJO ได้ที่
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/citujournal?fbclid=IwAR1WmXOVgZ2LYqWuXCXEZtzzMnviY-ZN_C_MaPn0ENkyqvD0T-D1AeZvBu2M

บทความที่ต้นฉบับ ข้อคิดเห็น ภาพที่ปรากฏ ในวารสารเล่มนี้
เป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน
บรรณาธิการและกองบรรณาธิการ ไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย
และไม่ถือเป็นความรับผิดชอบ
ลิขสิทธิ์เป็นของผู้เขียน และวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
การตีพิมพ์จำเป็นต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียน
และวิทยาลัยสหวิทยาการโดยตรงและเป็นลายลักษณ์อักษร

วารสารสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ *Journal of Integrated Sciences*

วัตถุประสงค์ของวารสาร

วารสารสหวิทยาการเป็นวารสารที่มุ่งนำเสนอองค์ความรู้ในหลายสาขาวิชาเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศในแต่ละห้วงเวลานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังตระหนักดีว่าปรากฏการณ์ทางสังคมในโลกปัจจุบันได้ทวีความซับซ้อนขึ้นทุกขณะ การทำความเข้าใจโลกหรือปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นด้วยมุมมองแบบเชิงเดี่ยวอาจไม่เพียงพออีกต่อไป ดังนั้น วารสารสหวิทยาการจึงเปิดพื้นที่ให้นักวิชาการในหลายสาขาความรู้ได้มีโอกาสแบ่งปันข้อมูล ความคิดและจุดยืนของตนต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อร่วมกันสร้างสรรค์และพัฒนาความรู้ทางวิชาการและงานวิจัยทางด้านสหวิทยาการ ซึ่งวารสารมีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม)

อนึ่ง วารสารฯ ได้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษา ตลอดจนผู้สนใจทั่วไปในการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ และสร้างเครือข่ายทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประเภทของผลงานวิชาการที่จะรับตีพิมพ์

- บทความวิชาการ (Academic Article)
- บทความวิจัย (Research Article)

ขอบเขตของสาขาวิชาที่เปิดรับ

วารสารสหวิทยาการเปิดรับบทความด้านสังคมศาสตร์และด้านสหวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ นิเทศศาสตร์ การศึกษา และสังคมศาสตร์สาขาอื่น ๆ

กำหนดการออกวารสาร

วารสารสหวิทยาการของวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ระหว่างเดือนมกราคม-เดือนมิถุนายน และฉบับที่ 2 ระหว่างเดือนกรกฎาคม-เดือนธันวาคม

ข้อกำหนดและการพิจารณาผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร

- ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์ในวารสารนี้ต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสาร รายงานหรือสิ่งพิมพ์อื่นใดมาก่อน ยกเว้นเป็นผลงานที่ได้นำเสนอในการประชุมทางวิชาการแบบไม่มีเรื่องเต็ม
- ผู้เขียนบทความต้องเขียนบทความตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในส่วน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”

3. ผลงานวิชาการที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์สามารถเขียนเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่ผลงานดังกล่าวต้องมีบทความย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. บทความทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review) ทั้งนี้บทความจะต้องได้รับผลการประเมินว่า “ผ่านการพิจารณา” จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน

5. กรณีที่ผู้ส่งผลงานวิชาการไม่สามารถปรับหรือแก้ไขตามผลการประเมินจากผู้ประเมินบทความให้แล้วเสร็จในเวลาที่กำหนด กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์พิจารณายกเลิกกระบวนการเพื่อการตีพิมพ์

การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์และการแจ้งยกเลิกหรือถอนบทความ

1. ผู้ที่ประสงค์ที่จะส่งบทความเพื่อขอตีพิมพ์ในวารสารสหวิทยาการสามารถส่งผ่านระบบ ThaiJO ได้ที่ https://so06.tci-thaijo.org/index.php/citujournal?fbclid=IwAR1WmXOVgZ2LYqWuXCXEZtzzMnviY-ZN_CMaPn0ENkyqvD0T-D1AeZvBu2M
2. การยกเลิกบทความ หรือการถอนบทความ มีรายละเอียดดังนี้
 - การยกเลิกบทความคือ การเพิกถอนบทความก่อนที่จะมีการตีพิมพ์เผยแพร่
 - การถอนบทความคือ การถอนบทความที่ดำเนินการตีพิมพ์และเผยแพร่เรียบร้อยแล้ว
 - ในกรณีการยกเลิกบทความ หรือการถอนบทความสามารถติดต่อกองบรรณาธิการได้ที่
Email: ci.journal@tu.ac.th

บทบรรณาธิการ

Editorial

วารสารสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 ประกอบไปด้วยบทความวิชาการที่น่าสนใจหลากหลายแง่มุม สะท้อนให้เห็นประเด็นร่วมสมัยที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยในหลายมิติ ทั้งด้านภาษาศาสตร์ นวัตกรรม สังคม และกฎหมาย

บทความแรก เรื่อง “คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” บทความนี้ศึกษาปรากฏการณ์การยืมคำระหว่างภาษาของชุมชนไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ที่สะท้อนให้เห็นพลวัตทางภาษาและแสดงให้เห็นอิทธิพลของภาษาไทยที่มีต่อภาษาของชุมชน โดยพบว่ามีการยืมคำจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานในหลายหมวดคำ บทความที่สองนำเสนอการทบทวนและวิเคราะห์กรอบกฎหมายที่สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย พร้อมชี้ให้เห็นช่องว่างในการบังคับใช้กฎหมายที่ยังต้องการการพัฒนาในบทความเรื่อง “กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย” ต่อด้วยบทความที่สาม เรื่อง “การสร้างสรรคและพัฒนาผ้าขาวม้าของชุมชนคุ้มสำหรับตลาดรีสอร์ทแวร์” นำเสนอการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับนวัตกรรมการผลิตและการออกแบบ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสู่ตลาดแฟชั่นร่วมสมัย บทความสุดท้ายนำเสนอประเด็นร่วมสมัยเกี่ยวกับแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ต สะท้อนความท้าทายทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในธุรกิจรูปแบบใหม่ในบทความเรื่อง “มุมมองทางกฎหมายต่อปัญหาแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ต”

บทความทั้งหมดในฉบับนี้สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมไทย พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาผ่านมุมมองทางวิชาการที่หลากหลาย กองบรรณาธิการวารสารสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของวารสารฯ ฉบับนี้ รวมทั้งขอขอบคุณท่านผู้อ่านที่ได้ให้ความสนใจติดตามวารสารฯ และหากท่านมีข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อการปรับปรุงวารสารให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นไปทางกองบรรณาธิการยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ยิ่งลักษณ์ กาญจนฤกษ์
บรรณาธิการ

สารบัญ

Content

- บทที่ 1**
หน้า 7
- คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทยใหญ่
ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่**
Loanwords from Northern Thai and Standard Thai in The Shan Language of
Speakers in Ban Wiangwai, Monpin Sub-District, Fang District, Chiangmai Province
- วรรณวนัช อรุณฤกษ์
Wanwanat Aroonroek
- บทที่ 2**
หน้า 26
- กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย**
Lifelong Learning Laws in Thailand
- เมธชนนท์ ประจวบลาภ
Metchanon Prajuablap
- สถิตาพร คำสด
Sathidaporn Khomsod
- บทที่ 3**
หน้า 42
- การสร้างสรรคและพัฒนาผ้าขาวม้าของชุมชนคูบัวสำหรับตลาดรีสอร์ตแวร์**
The Creation and Development of Pha Khao Ma (Traditional Thai Woven Fabric)
from the Ku Bua community for the Resort Wear Market
- ธีร์ โคตรธา
Dhea Khotradha
- เจษฎาภรณ์ ช่วยแทน
Jadsadaporn Chouytan
- ชูพรรค แผงไธสง
Choopak Pangthaisong
- นพชัย ฟองอิสสระ
Noppachai Fongissara
- บทที่ 4**
หน้า 59
- มุมมองทางกฎหมายต่อปัญหาแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ต**
A Legal Perspective on Child Labour Issues in the Esports Industry
- ปีดิเทพ อยู่ยืนยง
Pedithep Youyuenyong

คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือ

และภาษาไทยมาตรฐานของ

ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชน

บ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น

อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

1

Loanwords from Northern Thai and Standard Thai in
The Shan Language of Speakers in Ban Wiangwai,
Monpin Sub-District, Fang District, Chiangmai Province

วรรณวนัช อรุณฤกษ์¹

Wanwanat Aroonroek

รับบทความ

1 กรกฎาคม 2567

แก้ไขบทความ

21 พฤศจิกายน 2567

ตอบรับบทความ

22 พฤศจิกายน 2567

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

248 หมู่ 2 ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง 52190

Assistant Professor, College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

248 Moo 2 Hangchat, Lampang, Thailand 52190

E-mail: wanwanataroonroek@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเภทคำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บข้อมูลจากผู้พูดภาษาไทยใหญ่ จำนวนทั้งหมด 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ยืมคำจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 10 หมวด ได้แก่ คำนาม คำลักษณนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ โดยใช้คำศัพท์ทั้งหมด 1,871 คำ แบ่งได้เป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 836 คำ คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 733 คำ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 302 คำ ทั้งนี้คำยืมในภาษาไทยใหญ่นั้นเป็นคำยืมที่มาจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ คำยืมที่เป็นคำนามมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือคำกริยา คำวิเศษณ์ หมวดคำเหล่านี้ล้วนเป็นคำหลัก ส่วนคำไวยากรณ์ ได้แก่ คำสรรพนาม คำลักษณนาม คำบุพบท คำเชื่อมคำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ ได้มีการยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานเช่นกัน แต่มีจำนวนไม่มากนัก ดังนั้นคำยืมเหล่านี้จึงแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาไทยใหญ่ของคนในพื้นที่นี้ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : คำยืม ภาษาไทยใหญ่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยมาตรฐาน

Abstract

This article aims to analyze the types of loanwords borrowed from Northern Thai and Standard Thai in the Shan language spoken by the community in Ban Wiangwai, Monpin Sub-district, Fang District, Chiangmai Province. Data was collected from a total of 15 Shan speakers. The results show that Shan speakers in Ban Wiangwai borrowed words from Northern Thai and Standard Thai. These words fall into 10 categories: nouns, classifiers, pronouns, verbs, adjectives and adverbs, prepositions, conjunctions, final particles, interjections, and negatives. A total of 1,871 words were analyzed, consisting of 836 Shan words, 733 Northern Thai loanwords, and 302 Standard Thai loanwords. The loanwords in the Shan language are primarily derived from both Northern Thai and Standard Thai, sharing similar characteristics. Among the loanwords, nouns are the most frequently borrowed, followed by verbs, adjectives and adverbs. These categories constitute core vocabulary. Grammatical words - including pronouns, classifiers, prepositions, conjunctions, final particles, interjections, and negatives - were also borrowed from Northern Thai and Standard Thai, though in smaller numbers. These loanwords effectively illustrate the linguistic changes occurring in the Shan language within this community.

Keywords: Loanword, Shan language, Northern Thai, Standard Thai

บทนำ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่ใช้ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ โดยภาษาไทใหญ่จัดอยู่ในภาษาตระกูลไท (Tai) ในปัจจุบันชาวไทใหญ่มีถิ่นฐานกระจายอยู่ในภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐฉานทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของสาธารณรัฐสหภาพเมียนมาร์ (พรณิดา ชันธพัทธ์, 2020, น. 124) อย่างไรก็ตามชาวไทใหญ่บางส่วนได้อพยพเข้ามาอยู่ในเขตจังหวัดต่าง ๆ โดยเฉพาะพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย พื้นที่หนึ่งในภาคเหนือที่ชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาอยู่เสมอคืออำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากมีเขตแดนติดต่อกับพม่าและในอดีตเส้นแบ่งเขตแดนยังไม่ชัดเจน จึงมีคนไทยบางส่วนอพยพข้ามไปมาระหว่างชายแดนไทย-พม่า และบางส่วนก็กระจายตัวเข้ามาตั้งรกรากอยู่บริเวณบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ (จรรยา พนาวงศ์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล, 2546, น. 1)

ในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงหวายมีชาวไทใหญ่อาศัยปะปนอยู่กับชาวไทยเหนือซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของพื้นที่บริเวณนั้น ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของสังคมไทใหญ่ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านภาษา ดังเช่นการสัมผัสภาษา (Language contact) ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ในทุกภาษา (Thomason, 2001, p. 8) ทำให้ภาษาไม่บริสุทธิ์ (ชีวหง ฉิน, 2554, น. 1) อย่างไรก็ตาม การยืมคำมักจะเป็นกระบวนการแรกในการสัมผัสภาษา และเมื่อมีการยืมคำเกิดขึ้นย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขึ้นในภาษาผู้ยืม

การยืมภาษา (linguistic borrowing) หมายถึง การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้นั้นอาจเป็นเสียง พยัญชนะ สระวรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก คำทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำหลัก เช่น นาม กริยา และลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น การแสดงพหูพจน์ การกซึ่งคือคำที่ทำหน้าที่เป็นผู้ทำ ผู้ถูกกระทำ ผู้ถูกใช้ หรือขยายคำอื่นรวมทั้งหน่วยสร้าง (construction) ต่าง ๆ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 98) เพราะฉะนั้นคำยืมจึงหมายถึงคำศัพท์ที่ยืมเข้ามาใช้ทั้งเสียงและความหมาย อาจมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับระบบเสียงของภาษาผู้ยืม รวมถึงการยืมคำศัพท์มาจากภาษาอื่นและนำมาผสมกับคำในภาษาของผู้ยืมในลักษณะประสมคำหรือซ้อนคำ ทำให้ความหมายของคำที่ยืมเข้ามากระจ่างชัดขึ้น

ชุมชนบ้านเวียงหวายมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ปะปนกับชาวไทยเหนือเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าอาจเกิดการสัมผัสภาษา โดยเฉพาะการยืมคำศัพท์ สอดคล้องกับที่ Thomason & Kaufman (1988, p. 37) ได้กล่าวว่า สิ่งที่จะถูกยืมเป็นลำดับแรกในสถานการณ์การสัมผัสภาษา คือ คำศัพท์ จากการสังเกตเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่าเกิดการยืมคำศัพท์ขึ้นกับคนในพื้นที่นี้ เช่น คำนามที่ใช้เรียกกางเกงขาสั้นในภาษาไทใหญ่คือ /kon¹ pət⁴/¹ แต่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงหวายบางกลุ่มมักจะเรียกว่า /te:w³ kha:¹ san^{5/2}

¹ การถ่ายถอดสัทอักษรในการกำหนดเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทใหญ่อ้างอิงจากพจนานุกรมภาษาไทใหญ่-ไทย (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2552, น. ๓) โดยใช้ตัวเลขกำกับวรรณยุกต์ ดังนี้

1	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1	ต่ำ-ขึ้น	(24)
2	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2	ต่ำ-ระดับ	(21)
3	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3	กลาง-ตก	(31)
4	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4	สูง-ระดับ	(44)
5	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5	สูง-ตก	(41)

² การถ่ายถอดสัทอักษรในการกำหนดเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นเหนืออ้างอิงจากหนังสือการศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2551, น. 117-118) โดยใช้ตัวเลขกำกับวรรณยุกต์ ดังนี้

1	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1	ต่ำ-ขึ้น	(24)
---	---------	--------------------------	----------	------

หรือคำกริยา เช่น คำว่า /la:t⁵ thiŋ¹ ci:³/ ที่แปลว่านินทา ในภาษาไทยใหญ่ ชาวไทใหญ่ในบ้านเวียงห้วยบางกลุ่ม กลับใช้คำว่า /law⁴ khwu:an¹/ เช่นเดียวกับภาษาไทยถิ่นเหนือ นอกจากนี้ชาวไทใหญ่ยังมีภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้ด้วย เช่น คำนามที่ใช้เรียกก้อนอิฐ ในภาษาไทยใหญ่คือคำว่า /mak² ?u:t²/ แต่ชาวไทใหญ่บางกลุ่มจะใช้คำศัพท์เหมือนกับภาษาไทยมาตรฐาน คือ /wit³/³

ข้อมูลดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเวียงห้วย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ไม่ได้รักษาคำศัพท์ไทใหญ่ไว้อย่างสมบูรณ์ หากแต่ยังเกิดปรากฏการณ์การยืมคำศัพท์ทั้งคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือและคำศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้ อย่างไรก็ตามช่วงอายุที่แตกต่างกันของชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้อาจส่งผลให้เกิดการยืมคำศัพท์ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนอายุน้อยหรือกลุ่มวัยรุ่นที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานจากการเรียนในสถาบันการศึกษา ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้การใช้ภาษาของชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้เปลี่ยนแปลงไปได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประเภทคำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงห้วย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเภทคำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงห้วย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และมีคำถามการวิจัยว่าคำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงห้วย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีประเภทใดบ้าง และประเภทใดมีจำนวนมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้เห็นถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ในปัจจุบัน และทำให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงภาษาตามเส้นทางการอพยพซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาชุมชนไทใหญ่ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังอาจเป็นแนวทางในการออกนโยบายของภาครัฐและชุมชนเพื่ออนุรักษ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ซึ่งเป็นภาษาที่มีความเสี่ยงที่จะสูญหายไปในอนาคต

แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการยืมภาษา (Linguistic Borrowing)

ในสถานการณ์การสัมผัสภาษา ภาษาทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับคำศัพท์ ระดับเสียง และระดับโครงสร้างประโยคเป็นไปได้ที่จะถูกยืมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษาทั้งสิ้น ทอมมาสันและค็อฟแมน (Thomason & Kaufman, 1988, p. 37) กล่าวว่า สิ่งที่จะถูกยืมเป็นลำดับแรกในสถานการณ์

2	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2	กลาง-ระดับ	(33)
3	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3	ต่ำ-ระดับ	(22)
4	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4	สูง-ตก	(41)
5	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5	สูง-กลาง	(43)
6	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6	สูง-ระดับ	(55)

³ การถ่ายถอดสัทอักษรในการกำหนดเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นกลางอ้างอิงจากหนังสือการศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท (สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2551, น. 134) โดยใช้ตัวเลขกำกับวรรณยุกต์ ดังนี้

1	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1	ต่ำ-ขึ้น	(24)
2	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2	กลาง-ระดับ	(33)
3	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3	ต่ำ-ระดับ	(21)
4	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4	สูง-ตก	(41)
5	หมายถึง	หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5	สูง-ระดับ	(44)

การสัมผัสภาษา คือ คำศัพท์ หากการสัมผัสภาษามีความเข้มข้นมากเพียงพอจึงจะเกิดการยืมโครงสร้างทางเสียงและโครงสร้างประโยคเป็นลำดับถัดไป ผลโดยตรงที่มีต่อโครงสร้างภาษาผู้ยืมในกรณีการสัมผัสภาษา คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับที่ต่างกันหรือในรูปแบบต่าง ๆ กัน การเปลี่ยนแปลงที่พบบ่อย (Thomason, 2001, pp. 85-91) มีดังนี้

(1) การเพิ่มลักษณะภาษา (addition of features) หมายถึง ภาษาผู้รับได้เพิ่มลักษณะใหม่ขึ้น โดยการสัมผัสภาษา ลักษณะใหม่ที่เพิ่มขึ้นง่ายที่สุดคือคำยืม (รวมทั้งคำบอกเนื้อความและคำไวยากรณ์)

(2) การสูญเสียลักษณะภาษา (loss of features) หมายถึง ลักษณะเดิมในภาษาได้สูญหายไป เนื่องจากเกิดการสัมผัสภาษา โดยไม่มีลักษณะแทรกแซงใด ๆ มาแทนที่ลักษณะที่หายไป

(3) การแทนที่ลักษณะภาษา (replacement of features) หมายถึง ลักษณะเดิมของภาษาผู้ยืมถูกแทนที่ด้วยลักษณะใหม่ที่รับจากภาษาอื่น ซึ่งมักเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านลำดับคำและด้านไวยากรณ์

(4) การคงลักษณะไว้ (retention) หมายถึง ภาษาหนึ่งได้คงลักษณะที่อาจสูญไปนั้นไว้ เนื่องจากได้สัมผัสกับภาษาอื่น กล่าวคือ ลักษณะ F ในภาษา A อาจสูญไปภายใต้แรงผลักดันของโครงสร้างภาษาและวิวัฒนาการของภาษาเอง และขณะนี้ลักษณะ F ก็สูญไปจากภาษาอื่นในตระกูลเดียวกันแล้ว แต่เนื่องจากภาษา B ซึ่งได้สัมผัสกับภาษา A อย่างใกล้ชิดนั้นมีลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะ F จึงส่งผลให้ลักษณะ F ยังคงไว้ได้ในภาษา A

การยืมภาษา หมายถึง การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่งเข้ามาใช้ จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ลักษณะทางภาษาที่ยืมได้มีทุกอย่างตั้งแต่เสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ทำนองเสียง เสียงเน้นหนัก คำทุกประเภท โดยเฉพาะคำหลัก เช่น นาม กริยา และลักษณะทางไวยากรณ์ เช่น การแสดงพหูพจน์ การก และหน่วยสร้างต่าง ๆ เช่น ประโยคกรรมจาก เป็นต้น (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548, น. 98) คำยืมอาจแบ่งได้เป็นชนิดต่าง ๆ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557, น. 270-272) ได้แก่

(1) คำยืมแบบทับศัพท์ (loanword proper) คือ คำศัพท์ที่ยืมเข้ามาใช้ทั้งเสียงและความหมาย อาจมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับระบบเสียงของภาษาผู้ยืม เช่น คำว่า “บอล” อ่านว่า “บอน” เป็นคำยืมแบบทับศัพท์จากคำภาษาอังกฤษว่า ball เวลาออกเสียงคำว่า “ball” เสียงท้าย /l/ ในภาษาอังกฤษจะเปลี่ยนเป็นเสียง /n/ ในภาษาไทย เพื่อให้สอดคล้องกับระบบเสียงท้ายของภาษาไทย ซึ่งเสียง /l/ ไม่เกิดในตำแหน่งท้ายพยางค์ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะข้างต้นนี้ไม่มีผลต่อระบบเสียงของผู้ยืม แต่ถ้าคำที่ยืมเข้ามาแล้วไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงให้สอดคล้องกับระบบเสียงในภาษาของผู้ยืม เช่น คำยืมจากภาษาอังกฤษที่มีเสียงควบกล้ำ /bl-, /fl-, /fr-/ ในคำว่า เบลอร์ (blur), แพลต (flat), ฟรี (free) ทำให้เกิดพยัญชนะควบกล้ำเพิ่มขึ้นในภาษาไทย คือ บล พล และ ฟร

(2) คำยืมแบบผสม (loan blend) คือ การยืมคำศัพท์มาจากภาษาอื่นและนำมาผสมกับคำในภาษาของผู้ยืมในลักษณะประสมคำหรือซ้อนคำ ทำให้ความหมายของคำที่ยืมเข้ามากระจ่างชัดขึ้น คำยืมแบบนี้เรียกว่า คำยืมแบบผสม เช่น คำว่า ขนมเค้ก *ขนม* เป็นคำที่มีใ้ช้อยู่ในภาษาไทยนานแล้วก่อนคำว่า *เค้ก* เมื่อนำคำว่า *ขนม* มาประสมเช่นนี้ ทำให้มีความหมายเฉพาะเจาะจงว่า เค้กคือขนมชนิดหนึ่ง หรือคำว่า *ขนมโก๋* *โก๋* เป็นคำภาษาจีนซึ่งมีความหมายเฉพาะเจาะจงว่า *โก๋* เป็นขนมชนิดหนึ่ง

(3) คำยืมแบบแปลง (loan shift) คือ การยืมความหมายจากภาษาอื่นเข้ามาใช้ในภาษาของผู้ยืมด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ 1) การกำหนดคำขึ้นใหม่โดยการสร้างคำจากคำที่มีอยู่เดิมในภาษา เช่น *น้ำแข็ง* ใช้แทนคำว่า *ice* ซึ่งมีความหมายเดียวกัน หรือบัญญัติคำขึ้นใหม่ เช่น วัฒนธรรม เพื่อใช้แทนคำที่มีความหมายเดียวกันว่า *culture* และ 2) การขยายความหมายจากคำเดิม คือ ขยายความหมายของคำที่มีอยู่ในภาษาให้

ครอบคลุมถึงความหมายที่ยืมมาของคำใหม่ เช่น *โบสถ์* ซึ่งมีอยู่เดิมในภาษาไทย ขยายความหมายของคำนี้ให้ครอบคลุมความหมายของ church ว่า *โบสถ์* ด้วย

(4) คำยืมแบบแปล (loan translation) คือ การยืมคำหรือวลีจากภาษาอื่นแล้วมาแปลเป็นคำหรือวลีในอีกภาษาหนึ่งอาจจะแปลทั้งข้อความ หรืออาจจะแปลประโยครูปแบบทางไวยากรณ์และความหมายของภาษานั้น ๆ ไว้ เช่น คำ *แรงม้า* จากภาษาอังกฤษ ว่า *horse power* *แรงเทียน* จาก *candle power* ข้อความ *ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้* จาก *under this situation* และ *ต่อคำถาม* จาก *to the question* การยืมคำในสถานการณ์การสัมผัสภาษา อาจเนื่องจากสาเหตุทางสังคม (McMahon, 1994, pp. 200 - 203) ดังนี้

(1) การแพร่กระจายของวัฒนธรรม กล่าวคือ เมื่อผู้พูดภาษารับความคิดใหม่หรือสิ่งของใหม่จากอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ก็จะรับเอาคำที่เรียกความคิดใหม่หรือสิ่งของใหม่นั้นมาด้วย การแพร่กระจายของวัฒนธรรมอาจทำให้เกิดการยืมคำในวงศัพท์ที่แตกต่างกันไป

(2) เรื่องศักดิ์ศรีของภาษาในสังคม กล่าวคือ ในชุมชนใดชุมชนหนึ่ง เมื่อภาษา 2 ภาษาที่สัมผัสกันอาจมีฐานะไม่เท่ากันในชุมชนที่พูดกัน ภาษาที่มีศักดิ์ศรีมากกว่ามักถูกยืมเข้ามาในภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่าและคำยืมมักอยู่ในวงศัพท์ที่ผู้พูดภาษาที่มีศักดิ์ศรีมากกว่ามีอิทธิพลสูงสุด อย่างไรก็ตามพบว่าภาษาที่มีศักดิ์ศรีมากกว่ายืมคำจากภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่าเช่นกัน แต่มักจะเป็นคำที่มีความหมายทางลบ

อย่างไรก็ตามนอกจากนักวิชาการจะศึกษาแนวคิดทฤษฎีด้านการเปลี่ยนแปลงทางภาษาแล้ว ยังมีผู้ที่นำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางภาษาในเชิงเปรียบเทียบ เช่น ชิวหง ฉิน (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภาษาจ้วงอันเกิดจากภาวะสัมผัสภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคำยืมภาษาจีนกลางในภาษาจ้วงมีทั้งคำหลักและคำไวยากรณ์ โดยปรากฏทั้งคำยืมแบบทับศัพท์ คำยืมแบบแปล และคำยืมแบบผสม รวมถึง อรรถวิทย์ รอดเจริญ อุบลวรรณ สวนมาลี และประเทือง ทินรัตน์ (2559) ได้ศึกษาเชิงสำรวจเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทย อำเภอลำปาง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งพบว่าการสัมผัสภาษาของชาวไตหย่าเกิดจากการใช้ภาษาไทยและภาษาจีนปนกันและสลับกันไปมา จนเกิดการแทรกแซงภาษาและเกิดการยืมภาษาขึ้น นอกจากนี้ รัตนา จันทร์เทว (2554) ยังได้ศึกษาการสัมผัสภาษา โดยเลือกกลุ่มข้อมูลคือภาษาไทยและภาษาลาวที่คนลาวใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งพบปรากฏการณ์การสัมผัสภาษาระหว่างภาษาลาวกับภาษาไทยของคนลาวในช่วงเวลา 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรกเกิดการสัมผัสภาษาไม่มากนักซึ่งเป็นผลมาจากการปิดประเทศเพื่อการบูรณะ ช่วงที่ 2 เกิดการสัมผัสภาษาในระดับคำศัพท์ และช่วงที่ 3 เกิดการสัมผัสภาษาในระดับการสลับภาษา อันเป็นผลมาจากนโยบายเปิดประเทศและการเข้าสู่ระบบการค้าเสรี ทำให้มีนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจชาวไทยเข้าสู่ลาวเป็นจำนวนมากและก่อให้เกิดการสัมผัสภาษาในที่สุด

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในข้างต้น ผู้วิจัยจะนำแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวมาปรับและนำมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเด็นเพื่อวิเคราะห์ประเภทคำยืมของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ได้แก่ การค้นคว้าจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความต่าง ๆ และเก็บข้อมูล

ภาคสนาม ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาเกี่ยวกับคำยืมของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ กล่าวคือ วิเคราะห์ประเภทคำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ การยืมแบบทับศัพท์ การยืมแบบปนภาษา และการยืมแบบผสม ซึ่งจะอธิบายปรากฏการณ์โดยใช้วิธีการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research) พร้อมทั้งสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ในการกำหนดขอบเขต ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ คือ ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและอาศัยอยู่มาเนิ่นนาน จึงน่าจะทำให้เห็นถึงการใช้ภาษาไทยใหญ่ รวมถึงยังอาจทำให้เห็นการยืมคำจากภาษาอื่นมาใช้ของชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้อย่างชัดเจนด้วย นอกจากนี้ยังกำหนดขอบเขตด้านประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชาวไทใหญ่ที่มีภูมิลำเนาในพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งหมด 15 คน ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ 1) ผู้บอกภาษาเป็นชาวไทใหญ่ ต้องพูดภาษาไทยใหญ่ในชีวิตประจำวัน 2) ผู้บอกภาษาชาวไทใหญ่จะต้องมีถิ่นอยู่อาศัยถาวรในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และไม่เคยย้ายภูมิลำเนา และ 3) ผู้บอกภาษาต้องเป็นผู้ที่มีอวัยวะในการออกเสียงสมบูรณ์ มีอวัยวะในการออกเสียงดี มีประสาทตาและประสาทหูใช้การได้ดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการวิจัย กล่าวคือ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลคำศัพท์ทั้งสิ้น 571 คำ แบ่งเป็นคำศัพท์จากตารางรายการคำศัพท์ซึ่งเป็นชุดคำพื้นฐาน 13 หมวด ซึ่งเป็นการปรับมาจากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางภาษา กล่าวคือ ผู้วิจัยทำตารางเพื่อเก็บรายการคำศัพท์ตามหมวดต่าง ๆ ได้แก่ (1) หมวดคำเครือญาติ (2) หมวดกิริยาอาการ (3) หมวดที่อยู่อาศัย (4) หมวดคำถาม (5) หมวดธรรมชาติ (6) หมวดพืช ผัก ผลไม้ (7) หมวดลักษณะนาม (8) หมวดเวลา (9) หมวดสัตว์ (10) หมวดสิ่งของเครื่องใช้ (11) หมวดการแต่งกาย ผ่า (12) หมวดบุคคล การงาน และ (13) หมวดอวัยวะในร่างกาย ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมจำนวน 526 คำ นอกจากนี้ยังทำแบบสัมภาษณ์ในรูปแบบบทสนทนาเพื่อสอบถามเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวันเพิ่มเติมอีก 45 คำ โดยกำหนดประเด็นเกี่ยวกับอาหาร การกิน ความเชื่อและประเพณี พิธีกรรม การแต่งกาย การศึกษา ธรรมชาติ เพื่อให้ได้คำศัพท์ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ หลังจากนั้นผู้วิจัยติดต่อผู้บอกภาษา และนัดเวลา สถานที่ล่วงหน้า และนำตารางชุดคำศัพท์ไปสอบถามผู้บอกภาษา รวมถึงสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาโดยพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องทั่วไปในชีวิตประจำวันเพื่อให้เห็นการใช้คำศัพท์ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงภาษาของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในพื้นที่นั้น

ผลการวิจัย

การยืมคำมักจะเป็นกระบวนการแรกในการสัมผัสภาษา และเมื่อเกิดการยืมคำเกิดขึ้นย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในภาษาผู้ยืม ในการวิเคราะห์ประเภทของคำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานในภาษาไทยใหญ่ ผู้วิจัยจะจัดประเภทคำยืมตามชนิดของคำทางไวยากรณ์ และแบ่งประเภทของคำยืมเป็นหมวดคำต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ดังต่อไปนี้

1. คำนาม

คำนาม คือ คำที่หมายถึงบุคคล สัตว์ วัตถุ สิ่งของ สภาพธรรมชาติ สถานที่ ความคิด ความเชื่อ คำนิยม รวมถึงสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม (วิจิตรน ภาณุพงศ์ และคณะ, 2564, น.17) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบคำนามทั้งหมดจำนวน 1,242 คำ แบ่งได้เป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 575 คำ คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 463 คำ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 204 คำ ทั้งนี้ผู้วิจัยพบคำนามทั้งหมด 9 ประเภท ได้แก่ 1) คำนามเกี่ยวกับเครือญาติ 2) คำนามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย สถานที่ 3) คำนามเกี่ยวกับธรรมชาติ 4) คำนามเกี่ยวกับพืช ผัก ผลไม้ 5) คำนามเกี่ยวกับอวัยวะในร่างกาย 6) คำนามเกี่ยวกับสัตว์ 7) คำนามเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ 8) คำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้า และ 9) คำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ ดังตัวอย่างในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คำนามที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/lu:k ⁴ kaw ⁶ /	/lu:k ⁵ ko: ⁵ naj ² /	ลูกคนโต
	/di:an ² ti: ² kan ¹ /	/lən ¹ wa:t ² /	จันทรูปราคา
	/him ² pa:k ³ /	/si: ¹ sop ² /	ริมฝีปาก
	/mi:t ⁴ nap ⁶ /	/kim ³ haj ³ /	กรรไกร
	/kha ³ no:m ² /	/kap ⁴ pi: ² /	เด็กวัด
ภาษาไทยมาตรฐาน	/no:ŋ ⁵ khə:j ¹ /	/noŋ ² kho:j ¹ /	น้องเขย
	/cha ⁵ ʔom ² /	/phak ² ha: ⁴ /	ชะอม
	/mɛ:ŋ ² wi: ³ /	/hə:k ² /	แมลงหวี่
	/mua:k ³ /	/mok ² ho: ¹ /	หมวก
	/paʔ ³ tu: ¹ /	/pak ⁴ tu: ¹ /	ประตู

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ นำคำนามจากทั้งภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานเข้ามาใช้ในภาษาไทยใหญ่ในหมวดคำที่หลากหลาย แสดงให้เห็นปรากฏการณ์การยืมคำศัพท์มาใช้ในการสื่อสาร ส่งผลให้การใช้ภาษาของคนในพื้นที่นี้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปจำนวนคำนามในภาษาไทยใหญ่ คำนามที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือ และคำนามที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนคำนามในภาษาไทยใหญ่ คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

หมวดคำ	คำภาษาไทยใหญ่		คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือ		คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน		รวมจำนวน
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เครือญาติ	35	27.78%	74	58.73%	17	13.49%	126
ที่อยู่อาศัย สถานที่	56	44.09%	50	39.37%	21	16.54%	127
ธรรมชาติ	36	52.17%	16	23.19%	17	24.64%	69
พืช ผัก ผลไม้	87	47.54%	77	42.08%	19	10.38%	183
อวัยวะในร่างกาย	25	32.05%	29	37.18%	24	30.77%	78

ตารางที่ 2 สรุปจำนวนคำนามในภาษาไทยใหญ่ คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน (ต่อ)

หมวดคำ	คำภาษาไทยใหญ่		คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือ		คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน		รวมจำนวน
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
สัตว์	84	49.41%	59	34.71%	27	15.88%	170
สิ่งของเครื่องใช้	126	47.37%	100	37.59%	40	15.04%	266
การแต่งกาย เสื้อผ้า	58	61.70%	22	23.41%	14	14.89%	94
บุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ	68	52.71%	36	27.91%	25	19.38%	129

ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้จะใช้ทั้งคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่ และยืมคำศัพท์จากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามผู้พูดภาษาไทยใหญ่จะใช้คำนามที่เป็นภาษาไทยใหญ่ในอัตราค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในหมวดคำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้า หมวดคำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ และหมวดคำนามเกี่ยวกับธรรมชาติ ซึ่งมีการใช้คำนามในหมวดดังกล่าวมากกว่าร้อยละ 50 จากตัวเลขสถิติ ทั้งนี้ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทใหญ่เป็นสังคมที่ค่อนข้างปิด โดยสังเกตจากการใช้คำนามเกี่ยวกับบุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพที่เป็นคำภาษาไทยใหญ่สูงถึงร้อยละ 52.71 นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าชาวไทใหญ่มีความผูกพันกับวัฒนธรรมของตนและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของพื้นที่มาก กล่าวคือ การแต่งกายและเสื้อผ้าถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ การใช้หมวดคำนามเกี่ยวกับการแต่งกาย เสื้อผ้าที่เป็นภาษาไทยใหญ่ในอัตราสูงแสดงให้เห็นว่า ชาวไทใหญ่ยังให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมด้านการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานหรือเทศกาลวันสำคัญของชาวไทใหญ่ที่ชาวไทใหญ่ในพื้นที่นี้ยังคงแต่งกายด้วยเอกลักษณ์ของตนเองมาจนถึงปัจจุบัน

อนึ่ง หมวดคำนามเกี่ยวกับธรรมชาติชาวไทใหญ่จะใช้ภาษาไทยใหญ่เป็นจำนวนมากเช่นเดียวกัน ซึ่งบ่งบอกถึงความใกล้ชิดระหว่างชาวไทใหญ่กับพื้นที่ที่ชาวไทใหญ่ดำรงชีวิตอยู่ด้วย ส่วนในด้านคำยืม ผู้พูดภาษาไทยใหญ่มีการยืมคำภาษาไทยถิ่นเหนือมากกว่าภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตของชาวไทใหญ่ เนื่องจากชาวไทใหญ่ตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยอยู่ภาคเหนือของประเทศไทย จึงย่อมมีการติดต่อสื่อสารกับคนไทยเหนือทั้งในการใช้ชีวิตและการประกอบอาชีพเกิดขึ้นสาเหตุดังกล่าวจะทำให้เกิดการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทยใหญ่และภาษาไทยถิ่นเหนือ และมีการยืมคำนามภาษาไทยถิ่นเหนือมาใช้ในภาษาไทยใหญ่เป็นจำนวนมาก ส่วนการยืมคำนามภาษาไทยมาตรฐานในภาษาไทยใหญ่ยังมีอิทธิพลต่อน้อยกว่าการยืมภาษาไทยถิ่นเหนือมาใช้

2. ลักษณะนาม

คำลักษณะนาม หมายถึง คำที่ใช้บอกลักษณะของคำนามและคำกริยา ซึ่งผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวายใช้เรียกลักษณะของคำนามนั้น ๆ ซึ่งอาจมีรูปเหมือนคำนามหรืออาจต่างจากคำนามนั้น ๆ ก็ได้ ผู้วิจัยพบคำลักษณะนามที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้งหมด 34 คำ โดยเป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 13 คำ คิดเป็นร้อยละ 38.24 คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 11 คำ คิดเป็นร้อยละ 32.35 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 10 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.41 ดังตัวอย่างในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คำลักษณนามที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/ti:a ⁵ /	/pɔk ² /	ครั้ง (การกระทำ)
	/nu:aj ³ /	/ho:j ² /	ผล (ผลไม้)
ภาษาไทยมาตรฐาน	/si: ⁴ /	/kia:w ⁵ /	ชี้ (ฟัน)
	/lem ⁴ /	/pa:p ⁵ /	เล่ม (สมุด)

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้คำลักษณนามอย่างหลากหลาย ถึงแม้ว่าจะใช้ลักษณนามที่เป็นคำภาษาไทยใหญ่มากถึงร้อยละ 48.86 หากแต่ได้ยืมคำลักษณนามจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ และบางครั้งผู้พูดภาษาไทยใหญ่เรียกสิ่งของใดสิ่งของหนึ่ง โดยใช้ลักษณนามทั้งภาษาไทยใหญ่และลักษณนามที่ยืมจากภาษาอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเพราะผู้พูดภาษาไทยใหญ่มีการจำแนกสิ่งของอย่างละเอียด และจำเป็นต้องใช้ลักษณนามมากพอสมควรในการแยกความแตกต่างของสิ่งของต่าง ๆ และเมื่อผู้พูดภาษาไทยใหญ่มีการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกมากขึ้น จึงต้องยืมลักษณนามของภาษาอื่น ๆ เพื่อเรียกสิ่งที่ไม่รู้ใหม่ นอกจากนี้ยังพบการใช้คำลักษณนามในภาษาไทยถิ่นเหนือซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่พอสมควร ในขณะที่พบการใช้ลักษณนามในภาษาไทยมาตรฐานไม่มากนัก เนื่องจากอาจได้รับอิทธิพลจากการสื่อสารกับชาวไทยเหนือจนเกิดความเคยชินในการใช้เรียกลักษณะของสิ่งนั้น ๆ ส่วนลักษณนามที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมักจะพบในกลุ่มคนที่อายุน้อยซึ่งอาจเป็นอิทธิพลจากการศึกษา

3. คำสรรพนาม

คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนนาม ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบคำสรรพนาม 2 ประเภท ได้แก่ คำบุรุษสรรพนาม และคำสรรพนามถาม ผู้วิจัยพบคำสรรพนามที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้งหมด 39 คำ เป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 17 คำ คิดเป็นร้อยละ 43.59 คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 14 คำ คิดเป็นร้อยละ 35.90 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 8 คำ คิดเป็นร้อยละ 20.51 ดังตัวอย่างในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คำสรรพนามที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/haw ² /	/kaw ¹ /	คำแทนตัวเองเมื่อพูดกับคนที่มีอายุเท่ากัน(เพื่อน)
	/su: ¹ /	/mal ³ /	คำเรียกคนที่มีอายุเท่ากัน (บุรุษที่ 2)
ภาษาไทยมาตรฐาน	/kaj ² /	/phə ¹ /	ใคร
	/kɛ: ² /	/su: ¹ /	คำเรียกคนที่มีอายุเท่ากัน (บุรุษที่ 2)

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้คำสรรพนามในภาษาไทยใหญ่มากที่สุดในจำนวนร้อยละ 43.59 โดยเฉพาะคำเรียกเครือญาติหรือคนในครอบครัว ทั้งนี้เนื่องจากคนในครอบครัวเป็นชาวไทยใหญ่ด้วยกันและมีความคุ้นเคยกับภาษาไทยใหญ่ จึงมักจะใช้คำในภาษาไทยใหญ่สืบทอดกันมา อย่างไรก็ตาม มีการใช้คำสรรพนามภาษาไทยถิ่นเหนือในจำนวนที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยใหญ่ ทำให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นเหนือ

มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในพื้นที่นี้มาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้พูดภาษาไทยใหญ่อยู่ในพื้นที่นี้มานานทำให้มีการสื่อสารกับชาวไทยเหนือที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันจนก่อให้เกิดการยืมภาษามาใช้

4. คำกริยา

คำกริยา คือ คำที่ทำหน้าที่เป็นส่วนหลักของกริยาวลี ซึ่งบอกอาการต่าง ๆ ของคนหรือสิ่งของ เช่น การเกิด การเคลื่อนไหว การคิด การดำเนินอยู่ การพัฒนา การเปลี่ยนแปลง ความเป็นไปได้ เป็นต้น (วิจิตรนัฏพงษ์ และคณะ, 2564, น.32) ผู้วิจัยพบคำกริยาที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้งหมด 385 คำ เป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 159 คำ คิดเป็นร้อยละ 41.30 คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 186 คำคิดเป็นร้อยละ 48.31 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 40 คำ คิดเป็นร้อยละ 10.39 ดังตัวอย่างในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 คำกริยาที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/cep ¹ to:ŋ ⁶ /	/to:ŋ ⁵ ke:n ⁴ /	ปวดท้อง
	/pan ¹ po:n ² /	/pan ¹ po:n ⁴ /	ให้พร อวยพร
	/caŋ ² /	/caŋ ⁴ /	ซัง เกลียด
ภาษาไทยมาตรฐาน	/faj ² maj ⁴ /	/faj ⁴ maj ⁵ /	ไฟไหม้
	/jip ³ /	/ji:p ⁴ /	หียบ ถือ
	/kwa:t ³ /	/khwa:t ² /	กวาด

ผลการศึกษาคำกริยาในหมวดคำกริยาแตกต่างจากการใช้คำในหมวดคำอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวคือ ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในพื้นที่นี้มีกริยาที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือคิดเป็นร้อยละ 48.31 ซึ่งมากกว่ากริยาในภาษาไทยใหญ่ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 41.30 อย่างไรก็ตามผู้วิจัยสังเกตได้ว่ากลุ่มผู้พูดภาษาไทยใหญ่ที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นจะเป็นกลุ่มที่มีการใช้คำกริยาภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มคนเหล่านี้ออกจากพื้นที่ไปศึกษา รวมถึงออกไปทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกพื้นที่บ่อยครั้งกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ จึงทำให้มีความคุ้นเคยในการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือกับกลุ่มคนภายนอกชุมชน บางครั้งจึงนำคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือกลับมาใช้ภายในชุมชนจนเกิดความเคยชินกลายเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันนั่นเอง

5. คำวิเศษณ์

คำวิเศษณ์ คือ คำที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยขยายกริยา และเป็นส่วนหลักของวิเศษณ์วลี เพื่อบอกเวลา การถาม บอกระดับ ขนาด ขอบเขต สภาพ การเน้น เป็นต้น (วิจิตรนัฏพงษ์ และคณะ, 2564, น.41) ผู้วิจัยพบคำวิเศษณ์ที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้งหมด 98 คำ โดยเป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 46 คำ คิดเป็นร้อยละ 46.94 คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 30 คำ คิดเป็นร้อยละ 30.61 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 22 คำ คิดเป็นร้อยละ 22.45 ดังตัวอย่างในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 คำวิเศษณ์ที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/som ⁴ /	/so:m ⁵ /	เปรี้ยว
	/tin ² mot ¹ /	/tan ⁴ sen ⁵ /	ทั้งหมด
	/ʔa ² nan ¹ /	/het ⁴ san ¹ /	อะไร
ภาษาไทยมาตรฐาน	/bo:j ³ bo:j ³ /	/kam ⁴ kam ⁴ /	บ่อย ๆ
	/di: ² /	/li: ¹ /	ดี
	/sai ¹ /	/saw ² /	ใส

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้คำวิเศษณ์ในภาษาไทยใหญ่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.94 รองลงมาเป็นคำวิเศษณ์ที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในพื้นที่นี้ยังคงรักษาคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่ไว้ ทั้งคำวิเศษณ์แสดงคำถาม คำวิเศษณ์ที่บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของคำกริยา เช่น คำขยายในการบ่งบอกความเข้มของสี ขนาดของสิ่งของ หรือแสดงลักษณะของกริยาอาการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามยังใช้มีการใช้คำวิเศษณ์บอกเวลาที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่มักจะใช้ภาษาไทยและยืมคำจากภาษาไทยถิ่นเหนือมาใช้ด้วย ส่วนคำวิเศษณ์ที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานยังคงปรากฏอยู่บ้าง แต่มักจะปรากฏในกลุ่มคนที่อายุน้อยหรือกลุ่มวัยรุ่นที่ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาในโรงเรียนและการสื่อสารกับเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนจึงเกิดความเคยชินและนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

6. คำบุพบท

คำบุพบท คือ คำที่ปรากฏหน้านามวลีและประกอบเข้าเป็นบุพบทวลีเพื่อบอกตำแหน่ง หน้าที่ ความเกี่ยวข้อง ความมุ่งหมาย ความเป็นเจ้าของ ฯลฯ ของนามวลีที่สัมพันธ์กับคำกริยาหรือบอกความสัมพันธ์ระหว่างนามวลีกับนามวลีในประโยคเดียวกัน (วิจิตรน ภาณุพงศ์ และคณะ, 2564, น.51) ผู้วิจัยพบคำบุพบทที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้งหมด 30 คำ โดยเป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 12 คำ คิดเป็นร้อยละ 40.00 คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 13 คำ คิดเป็นร้อยละ 43.33 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 16.67 ดังตัวอย่างในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 คำบุพบทที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/kaj ² /	/coŋ ² /	ไกล
	/ta:ŋ ² no:k ⁴ /	/ka: ⁵ no:k ⁵ /	ข้างนอก
	/kaj ⁴ /	/cam ¹ /	ใกล้
ภาษาไทยมาตรฐาน	/kha:ŋ ⁴ lan ¹ /	/ta:ŋ ⁴ lan ¹ /	ข้างหลัง
	/kha:ŋ ⁴ na: ⁴ /	/to:k ⁴ na: ⁵ /	ข้างหน้า
	/ni: ¹ /	/nə: ¹ /	เหนือ

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้คำบุพบทในภาษาไทยใหญ่และใช้คำบุพบทที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ส่วนคำบุพบทที่ยืมจากภาษาไทยมาตรฐานมีจำนวนไม่มาก

นัก อย่างไรก็ตาม จากการศึกษายังพบว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่โดยเฉพาะกลุ่มคนสูงอายุและกลุ่มวัยกลางคนจะมีการใช้คำบุพบทในภาษาไทยใหญ่และภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นหลัก ส่วนกลุ่มคนอายุน้อยหรือกลุ่มวัยรุ่นจะมีการใช้คำบุพบทในภาษาไทยมาตรฐานบ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องพูดประโยคหรือข้อความขนาดยาวที่ต้องสื่อสารกับคนภายนอกชุมชนหรือบุคคลที่ตนเองไม่คุ้นเคยก็มักจะใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้ระมัดระวังในการใช้ภาษาสำหรับการสื่อสารกับบุคคลภายนอกพื้นที่

7. คำเชื่อม

คำเชื่อม คือ คำที่ใช้เชื่อมคำ วลี หรือประโยคเข้าด้วยกัน (วิจิตรนั ภาณุพงศ์ และคณะ, 2564, น.53) โดยพบเฉพาะคำเชื่อมสัมพันธ์สารหรือคำเชื่อมระหว่างประโยคเท่านั้น ซึ่งเป็นคำที่บอกความสัมพันธ์ระหว่างประโยคที่เป็นเหตุเป็นผล บอกความแย้งกัน บอกความคล้ายคลึงกัน และบอกเงื่อนไข ผู้วิจัยพบคำเชื่อมที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้งหมด 17 คำ โดยเป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.41 คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 7 คำ คิดเป็นร้อยละ 41.18 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.41 ดังตัวอย่างในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 คำเชื่อมที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/pi:a ⁴ /	/ʋoŋ ² /	เพื่อให้
	/phoʔ ⁶ /	/loʔ ⁴ /	เพราะ
	/jan ³ ti: ⁵ /	/ta lo: ² /	อย่างที่
ภาษาไทยมาตรฐาน	/lɛʔ ⁵ /	/nɛʔ ² /	กับ และ
	/tha: ⁴ /	/ji:n ² /	ถ้า
	/tɛ: ³ wa: ⁴ /	/ta: ⁵ pe: ² mɛʔ ² /	แต่ว่า

ผลการศึกษาในข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้คำเชื่อมที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.18 และใช้คำเชื่อมในภาษาไทยใหญ่และภาษาไทยมาตรฐานในจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 29.41 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาษาไทยถิ่นเหนือมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในพื้นที่นี้พอสมควร จากการสังเกตการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์เมื่อกลุ่มชาวไทใหญ่สื่อสารด้วยการเล่าเรื่องหรืออธิบายข้อมูลที่เป็นประโยคหลายประโยคต่อเนื่องกัน ช่วงแรกจะใช้คำเชื่อมเป็นภาษาไทยใหญ่ก่อน แต่หลังจากนั้นจะเริ่มแทรกปนด้วยการใช้คำเชื่อมภาษาไทยถิ่นเหนือเข้ามาจนจบข้อความ ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่มีความคุ้นเคยกับการใช้คำเชื่อมในภาษาไทยถิ่นเหนือมากกว่าจึงได้มีการนำคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นเหนือมาใช้ในจำนวนที่มากกว่าและบ่อยครั้งกว่านั่นเอง

8. คำลงท้าย

คำลงท้าย คือ คำที่ปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยค ไม่มีความหมายเด่นชัดในตัว และไม่มีหน้าที่สัมพันธ์กับส่วนใดส่วนหนึ่งของประโยค คำลงท้ายอาจแบ่งได้เป็นกลุ่มแสดงทัศนภาวะและกลุ่มแสดงมารยาท (วิจิตรนั ภาณุพงศ์ และคณะ, 2564, น.60) ผู้วิจัยพบคำลงท้ายที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้งหมด 14 คำ โดยเป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 35.71 คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือ

จำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 35.71 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 28.58 ดังตัวอย่างในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 คำลงท้ายที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/e: ⁴ /	/lu: ³ /	ละ
	/caw ⁴ /	/kha: ⁵ /	คะ
	/nə: ⁴ /	/na: ⁵ /	นะ
ภาษาไทยมาตรฐาน	/kaʔ ³ /	/kha: ⁵ /	คะ
	/naʔ ⁵ /	/na: ⁵ /	นะ
	/kap ⁵ /	/kha: ⁵ /	ครับ

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้คำลงท้ายในภาษาไทยใหญ่และในภาษาไทยถิ่นเหนือในจำนวนที่เท่ากัน คือ ร้อยละ 35.71 และใช้คำลงท้ายในภาษาไทยมาตรฐานในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 28.58 การใช้คำลงท้ายเช่นนี้จะปรากฏกับกลุ่มคนในทุกช่วงอายุ ทั้งนี้กลุ่มคนเหล่านี้จะเลือกใช้คำใดจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์และกลุ่มคนที่สื่อสารด้วยเป็นหลัก เช่น หากสื่อสารกับชาวไทยเหนือก็มักจะใช้คำลงท้ายภาษาไทยถิ่นเหนือ หรือหากสื่อสารกับคนไทยกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนแปลกหน้าก็มักจะใช้คำลงท้ายในภาษาไทยมาตรฐานเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจเพื่อแสดงความสุภาพก็เป็นได้

9. คำอุทาน

คำอุทาน คือ คำที่เปล่งออกมาเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น สะเทือนใจ ตกใจ ตีใจ เห็นใจ ประหลาดใจ สงสาร สงสัย เจ็บปวด เป็นต้น คำอุทานมักปรากฏหน้าประโยค (วิจิตรน ภาณุพงศ์ และคณะ, 2564, น.63) ผู้วิจัยพบคำอุทานที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้งหมด 8 คำ โดยเป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.00 คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 37.50 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 37.50 ดังตัวอย่างในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 คำอุทานที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/ʔo: ³ ho:j ⁶ /	/hə: ² ʔə: ⁵ /	คำอุทานแสดงความรู้สึกสงสาร
	/po:t ³ toʔ ⁶ /	/ʔa: ³ lo: ⁵ /	คำอุทานแสดงความรู้สึกตกใจ
	/kho ⁶ /	/ʔa: ³ lo: ⁵ ho:j ⁵ /	คำอุทานแสดงความรู้สึกตกใจ
ภาษาไทยมาตรฐาน	/ʔoʔ ⁵ /	/hoʔ ⁴ /	คำอุทานแสดงความรู้สึกตกใจ
	/ʔeʔ ⁵ /	/haʔ ⁴ /	คำอุทานแสดงความรู้สึกสงสัย
	/ʔuj ⁵ /	/hoʔ ⁴ /	คำอุทานแสดงความรู้สึกตกใจ

ผลการศึกษาในข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้คำอุทานในภาษาไทยใหญ่ และการยืมคำจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ทั้งนี้คำอุทานนั้นเป็นคำที่เปล่งออกมา

เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งออกมาอย่างธรรมชาติ ดังนั้นผู้พูดภาษาไทยใหญ่จึงมักจะเปล่งคำที่ตัวเองคุ้นเคยในการสื่ออารมณ์ออกมา ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ตลกใจ ตีใจ สงสาร หรือเสียใจ อย่างไรก็ตาม โดยส่วนใหญ่กลุ่มของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ที่เป็นผู้สูงอายุและกลุ่มคนวัยกลางคนในพื้นที่นี้มักจะใช้คำอุทานในภาษาไทยใหญ่และภาษาไทยถิ่นเหนืออยู่บ่อยครั้ง ส่วนภาษาไทยมาตรฐานนั้นมักจะพบในกลุ่มของวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ซึ่งอาจเป็นเพราะบางครั้งกลุ่มวัยรุ่นสื่อสารกันด้วยประโยคภาษาไทยมาตรฐานอยู่ก่อนเมื่อเจอสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกอย่างกะทันหัน จึงอาจใช้คำอุทานภาษาไทยมาตรฐานตามสถานการณ์นั้นโดยไม่รู้ตัวก็เป็นได้

10. คำปฏิเสธ

คำปฏิเสธ คือ คำที่ใช้บอกปฏิเสธหรือไม่ยอมรับ ซึ่งแบ่งได้เป็นคำปฏิเสธกริยาและคำปฏิเสธข้อความ (วิจิตรนัฏ ภาณุพงศ์ และคณะ, 2564, น.64) ผู้วิจัยพบคำปฏิเสธที่ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ใช้ทั้งหมด 4 คำ โดยเป็นคำศัพท์ภาษาไทยจำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 50.00 คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.00 และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 25.00 ดังในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 คำปฏิเสธที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน

ประเภทของภาษา	คำยืม	คำภาษาไทยใหญ่	ความหมาย
ภาษาไทยถิ่นเหนือ	/boː˩/	/ʔam²/	ไม่
ภาษาไทยมาตรฐาน	/maj⁴/	/ʔam²/	ไม่

ผลการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการใช้คำปฏิเสธของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในพื้นที่นี้ไม่ได้มีความหลากหลายมากนัก กล่าวคือ ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ส่วนใหญ่จะใช้คำปฏิเสธเป็นภาษาไทยใหญ่ คือ คำว่า /ʔam²/ ส่วนผู้พูดภาษาไทยใหญ่บางกลุ่มจะมีการยืมคำจากภาษาไทยถิ่นเหนือมาใช้ คือ คำว่า /boː˩/ และบางครั้งจะใช้คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน คือ คำว่า /maj⁴/ ผลการศึกษาจึงสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มชาวไทยใหญ่ส่วนใหญ่ในพื้นที่นี้ยังคงรักษาการใช้คำศัพท์ไทยใหญ่ไว้อย่างเข้มข้น อาจแต่มีบางส่วนที่มีการนำคำปฏิเสธที่ยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้บ้างในบางสถานการณ์

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ยืมคำจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 10 หมวด ได้แก่ คำนาม คำลักษณนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ โดยใช้คำศัพท์ทั้งหมด 1,871 คำ เป็นคำศัพท์ภาษาไทยจำนวน 836 คำ คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 733 คำ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 302 คำ ซึ่งแสดงจำนวนคำยืมได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 สรุปจำนวนการใช้คำภาษาไทยใหญ่ คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐาน

ลำดับ	หมวดคำ		คำภาษาไทยใหญ่		คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือ		คำยืมภาษาไทยมาตรฐาน		รวมจำนวน
			จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1	คำนาม	เครื่องญาติ	35	27.78%	74	58.73%	17	13.49%	126
		ที่อยู่อาศัย สถานที่	56	44.09%	50	39.37%	21	16.54%	127
		ธรรมชาติ	36	52.17%	16	23.19%	17	24.64%	69
		พืช ผัก ผลไม้	87	47.54%	77	42.08%	19	10.38%	183
		อวัยวะในร่างกาย	25	32.05%	29	37.18%	24	30.77%	78
		สัตว์	84	49.41%	59	34.71%	27	15.88%	170
		สิ่งของเครื่องใช้	126	47.37%	100	37.59%	40	15.04%	266
		การแต่งกาย เสื้อผ้า	58	61.70%	22	23.41%	14	14.89%	94
2		บุคคล ตำแหน่ง การงาน อาชีพ	68	52.71%	36	27.91%	25	19.38%	129
		3	ลักษณนาม	13	38.24%	11	32.35%	10	29.41%
4	สรรพนาม	17	43.59%	14	35.90%	8	20.51%	39	
5	กริยา	159	41.30%	186	48.31%	40	10.39%	385	
6	วิเศษณ์	46	46.94%	30	30.61%	22	22.45%	98	
7	บุพบท	12	40.00%	13	43.33%	5	16.67%	30	
8	คำเชื่อม	5	29.41%	7	41.18%	5	29.41%	17	
9	คำลงท้าย	5	35.71%	5	35.71%	4	28.58%	14	
10	คำอุทาน	2	25.00%	3	37.50%	3	37.50%	8	
11	คำปฏิเสธ	2	50.00%	1	25.00%	1	25.00%	4	

ในตารางจะเห็นได้ว่า คำยืมในภาษาไทยใหญ่นั้นเป็นคำยืมที่มาจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งปรากฏ 10 หมวด และมีลักษณะคล้ายกัน กล่าวคือ คำยืมที่เป็นคำนามมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ คำกริยา คำวิเศษณ์ หมวดคำเหล่านี้ล้วนเป็นคำหลักหรือคำบอกเนื้อความ ส่วนคำไวยากรณ์ ได้แก่ คำสรรพนาม คำลักษณนาม คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ ได้มีการยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานเช่นกันแต่มีจำนวนไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าในการใช้ภาษาไทยใหญ่ของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จะมีคำยืมจากภาษาไทยถิ่นเหนือมากกว่าภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้พูดภาษาไทยใหญ่นั้นอาศัยอยู่ปะปนกับชาวไทยเหนือหรือชาวไทยพื้นเมืองซึ่งพูดภาษาไทยถิ่นเหนือในพื้นที่นั้นมาเป็นเวลานาน จึงอาจทำให้ภาษาไทยถิ่นเหนือเข้าไปแทรกซึมในภาษาไทยใหญ่ได้ง่าย จึงทำให้เกิดการสัมผัสภาษาในตัวผู้พูดภาษาไทยใหญ่ได้ง่ายเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ที่สูงอายุยังคงเก็บรักษาการใช้คำศัพท์ภาษาไทยใหญ่ไว้พอสมควร หากแต่บางสถานการณ์ก็ได้ยืมคำศัพท์จากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่การใช้คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือมักเกิดกับผู้พูดภาษาไทยใหญ่วัยกลางคนที่มักจะออกไปสัมผัสกับสังคมภายนอก จึงอาจทำให้รับคำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือเข้ามาใช้ในภาษาไทยใหญ่ ส่วนการใช้คำยืมในภาษาไทยมาตรฐานมักเกิดกับผู้พูดภาษาไทยใหญ่กลุ่มวัยรุ่น อาจเป็นเพราะ

ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในช่วงอายุนี้ได้รับอิทธิพลจากการศึกษาในโรงเรียน รวมถึงยังสัมผัสกับอิทธิพลของเทคโนโลยีได้มากกว่าช่วงวัยอื่น ๆ จึงอาจส่งผลให้ได้รับคำศัพท์ที่เป็นภาษาไทยมาตรฐานมาใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ยืมคำจากภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยมาตรฐาน จำนวน 10 หมวด ได้แก่ คำนาม คำลักษณนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ โดยใช้คำศัพท์ทั้งหมด 1,871 คำ เป็นคำศัพท์ภาษาไทยใหญ่จำนวน 836 คำ คำยืมภาษาไทยถิ่นเหนือจำนวน 733 คำ และคำยืมภาษาไทยมาตรฐานจำนวน 302 ทั้งนี้ในการยืมคำของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในพื้นที่นี้ปรากฏคำยืมที่เป็นคำนามมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือ คำกริยา คำวิเศษณ์ คำสรรพนาม คำบุพบท คำเชื่อม คำลงท้าย คำอุทาน และคำปฏิเสธ ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาศึกษาเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาในภาษาตระกูลไทในงานวิจัยเรื่องอื่น ๆ จะเห็นได้ว่า การแปรภาษาในภาษานั้น ๆ ที่เกิดจากการสัมผัสภาษากับภาษาที่มีอำนาจมากกว่ามีความแตกต่างกันออกไป เช่น การแปรคำศัพท์ภาษาไทยในงานวิจัยของ ฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และ อุมารณณ์ สังขมาน (2559) จะเห็นได้ว่าผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าความเข้มข้นในการแปรภาษาจะน้อยกว่าภาษาไทยใหญ่ในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงพยางค์ในคำบางคำเพียงเล็กน้อย และเกิดการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยกรุงเทพฯ เข้ามาใช้ด้วย ในขณะที่การแปรการใช้ศัพท์ในงานวิจัยของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ (2556) มีความเข้มข้นในการแปรภาษามากกว่าภาษาไทยใหญ่ในการศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือ นอกจากมีการแปรเสียงสระและพยัญชนะ การสูญเสียศัพท์ และการใช้ศัพท์อื่นแทนภาษาไทยดำแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำภาษาไทยดำบางคำเกิดขึ้นด้วย ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยกรุงเทพฯ ในฐานะที่เป็นภาษาไทยมาตรฐานและเป็นภาษาที่มีอำนาจมากที่สุดในประเทศไทยย่อมมีอิทธิพลต่อการแปรภาษาของภาษาถิ่นหรือภาษาชาติพันธุ์ในกระบวนการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทยกรุงเทพฯ กับภาษานั้น ๆ

ส่วนความแตกต่างระหว่างการแปรภาษาไทยใหญ่ของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่กับการแปรภาษาของภาษาอื่น ๆ ในงานวิจัยที่กล่าวไว้ข้างต้นคือ ผู้พูดภาษาไทยใหญ่ในชุมชนดังกล่าวอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบพหุภาษา ซึ่งภาษาไทยใหญ่ของผู้พูดภาษาไทยใหญ่ดังกล่าวนอกจากจะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานแล้ว ยังได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยถิ่นเหนือด้วย แม้ว่าภาษาไทยมาตรฐานจะเป็นภาษาที่มีอำนาจมากที่สุดก็ตาม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้พูดภาษาไทยใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยมายาวนาน และได้สัมผัสกับสังคมภาคเหนือของประเทศไทยอย่างใกล้ชิด จึงมีการยืมคำศัพท์จากภาษาไทยถิ่นเหนือมาใช้ในภาษาไทยใหญ่มากกว่าภาษาไทยมาตรฐาน

อย่างไรก็ตามเมื่อนำผลการศึกษานี้มาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาตระกูลไทกับภาษาตระกูลอื่นจะเห็นได้ว่า เมื่อภาษาในตระกูลไทเกิดการสัมผัสภาษากับภาษาที่มีอำนาจซึ่งเป็นภาษาตระกูลอื่น มักจะมีความเข้มข้นในระดับการแปรภาษามากกว่า และรูปแบบการสัมผัสภาษาที่หลากหลายกว่าภาษาที่อยู่ในตระกูลไทด้วยกัน เช่น อรรถวิทย์ รอดเจริญ และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาเชิงสำรวจในประเด็นการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งอธิบายไว้ว่า การสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไตหย่ากับภาษาจีนของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนมีถึง 4 รูปแบบ ได้แก่ การปนภาษา การสลับภาษา การแทรกแซง

ภาษา และการยืมภาษา และผู้พูดภาษาไทหยาบมักจะนำคำหรือประโยคภาษาจีนไปใช้ปะปนกับภาษาไทหยาบด้วย นอกจากนี้การสัมผัสภาษาระหว่างภาษาตระกูลไทและภาษาตระกูลอื่นยังทำให้ภาษาในตระกูลไทมีโครงสร้างทางภาษาใหม่และรูปแบบการยืมภาษาใหม่เกิดขึ้น เช่น ชิวหง ฉิน (2554) ที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาจ้วงอันเกิดจากภาวะสัมผัสภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลาง ที่ได้สรุปไว้ว่าการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลางนอกจากทำให้ภาษาจ้วงมีหน่วยเสียงเพิ่มขึ้นและรูปแบบพยางค์ใหม่เกิดขึ้นแล้ว ยังมีโครงสร้างทางไวยากรณ์ใหม่เกิดขึ้นทั้งในด้านคำ วลี และประโยค โดยยืมโครงสร้างจากภาษาจีนกลางมาใช้ในภาษาจ้วง อีกทั้งยังปรากฏคำยืมแปลจากภาษาจีนในภาษาจ้วงด้วย ซึ่งรูปแบบการยืมคำดังกล่าวไม่ได้พบในการศึกษาครั้งนี้ เหตุที่การสัมผัสภาษาระหว่างภาษาตระกูลไทกับภาษาตระกูลอื่นมีความเข้มข้นในระดับการแปรภาษามากกว่าและมีรูปแบบการสัมผัสภาษาอันเกิดจากการยืมคำที่หลากหลายกว่าผลการศึกษานี้ อาจเป็นเพราะภาษาที่อยู่ในตระกูลไทด้วยกันมีระบบเสียง วิธีการสร้างคำ และโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นการสัมผัสภาษาจะเกิดในรูปแบบของการยืมภาษาเป็นหลัก ส่งผลให้ไม่ได้ปรากฏรูปแบบของการสัมผัสภาษาอย่างหลากหลายเท่ากับการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาตระกูลไทกับภาษาตระกูลอื่น

ข้อเสนอแนะ

ควรวิเคราะห์ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางภาษาของผู้พูดภาษาไทใหญ่ในชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นเฉพาะเชิงลึกต่อไป เช่น การปนภาษา การสลับภาษา การแทรกแซงภาษา ทั้งในระดับเสียง คำ วากยสัมพันธ์ รวมถึงปัจจัยทางสังคมที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษา เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนวิจัย วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประเภทงานวิจัยเดี่ยว ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- จรรยา พนาวงศ์ และอุไรวรรณ แก้วคำมูล. (2546). *ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านเวียงหวาย ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: ม.ป.พ.
- ชิวหง ฉิน. (2554). *การเปลี่ยนแปลงของภาษาจ้วงอันเกิดจากภาวะสัมผัสภาษาจ้วงกับภาษาจีนกลาง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/22245/3/xiuhong_qi.pdf
- ฐิติกาญจน์ ใจไมตรี และอุมาภรณ์ สังขมาน. (2559). การศึกษาการแปรคำศัพท์ในภาษาพวนบ้านหมี จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 24(45), 245-262.
- พรณิดา ชันธพัทธ์. (2020). การเปรียบเทียบคำยืมในภาษาไทใหญ่. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 12(2), 121-146.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2552). *พจนานุกรมภาษาไทใหญ่-ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: แสงศิลป์.

- รัตน์ จันท์เทาว์. (2554). การสัมผัสภาษา: ภาษาไทยและภาษาลาวของคนลาว. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 7(3), 121-134.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วิจิตร ภาณุพงศ์ และคณะ. (2564). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 3: ชนิดของคำ วลี ประโยค และสัมพันธสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สกสค.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. (2551). *การศึกษากลุ่มภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท*. นครปฐม: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. (2556). การแปรการใช้ศัพท์ของคนสามระดับอายุในภาษาไทยคำ อำเภอย่อย จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 33(1), 149-173.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). *ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถวิทย์ รอดเจริญ, อุบลวรรณ สวนมาลี, และประเทือง ทินรัตน์. (2559). การศึกษาเชิงสำรวจ: การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทยอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 24(46). 331-347.
- McMahon, M.S. (1994). *Understanding Language Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Thomason, S. G. & Kaufman, T. (1988). *Language contact, Creolization and Genetic Linguistics*. Berkeley: University of California Press.
- Thomason, S. G. (2001). *Language contact: an introduction*. Washington D.C.: Georgetown University press.

กฎหมาย

ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในประเทศไทย

2

Lifelong Learning Laws in Thailand

เมธชนนท์ ประจวบลาภ^{*1}

Metchanon Prajuablap

สธิตาพร คำสด²

Sathidaporn Khomsod

รับบทความ 9 ตุลาคม 2567

แก้ไขบทความ 25 ธันวาคม 2567

ตอบรับบทความ 26 ธันวาคม 2567

1 นักวิชาการอิสระ

1055/79 ถนนสุขุมวิท 71 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

Independent Academic

1055/79 Sukhumvit 71 Rd, Vadhana District, Bangkok, Thailand 10110

*Corresponding author, e-mail: edu.ynet@gmail.com

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เลขที่ 50 ถนนงามวงศ์วาน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

Assistant Professor, Faculty of Education, Kasetsart University

50 Ngamwongwan Rd, Chatuchak District, Bangkok 10900

บทคัดย่อ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี เนื่องจากความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตไม่สามารถนำไปใช้ได้ตลอดไป โดยการเรียนรู้ตลอดชีวิตเกี่ยวข้องกับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ถือเป็นบริการสาธารณะที่ดำเนินการโดยภาครัฐหรือมอบหมายให้หน่วยงานผู้เกี่ยวข้องดำเนินงานภายใต้อำนาจบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งการมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตร่วมกับการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพ จะส่งผลให้แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตเกิดขึ้นได้จริงในสังคมไทย บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ทบทวนและวิเคราะห์ข้อกฎหมายพร้อมทั้งสภาพการใช้งานกฎหมาย ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีกฎหมายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตหลายฉบับและส่วนใหญ่ครอบคลุมตามหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายของผู้ปฏิบัติงาน คือ การขาดความรู้ความเข้าใจ และกฎหมายบางฉบับไม่สอดคล้องกับกฎหมายการศึกษาชาติ และหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คำสำคัญ : กฎหมายการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษาต่อเนื่อง

Abstract

Lifelong learning is a vital concept of human resource development amidst rapid political, economic, social, and technological changes. Knowledge acquired during any specific stage of life cannot remain perpetually applicable. Lifelong learning encompasses formal, non-formal and informal education all of which are regarded as public services provided by the government or entrusted by relevant organizations under legal mandates. Establishing laws that support lifelong learning and ensuring their effective enforcement are crucial for making the concept a reality in Thai society. This article aims to compile and analyze legal provisions alongside their practical application. The findings indicate that Thailand has enacted several laws facilitating lifelong learning, most of which align with its core principles. However, challenges and obstacles in legal enforcement persist. These include insufficient knowledge of lifelong learning among practitioners, as well as inconsistencies between existing laws, the National Education Act, and the principles of lifelong learning.

Keywords: Education Law, Lifelong Learning, Continuing Education

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคมไทยในมิติการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพกว้างในระดับสากลตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด – 19 (Covid-19) ได้ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปกติวิถีใหม่ของคนในสังคม (New normal) อาทิ การระมัดระวังพฤติกรรมที่ไม่ถูกสุขลักษณะอนามัย การสวมหน้ากากอนามัย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เพื่อการติดต่อสื่อสารหรือซื้อสินค้าและบริการทดแทนการเผชิญหน้า (พชร สุวิบูลย์, 2563) นอกจากนี้ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดในปัจจุบันคือ ความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ รวมทั้งความต้องการกำลังคนในภาคอุตสาหกรรมและตลาดแรงงานที่เน้นสมรรถนะหรือทักษะขั้นสูงมากกว่าความรู้พื้นฐานทั่วไปจากระบบการศึกษาเพียงอย่างเดียว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566, น.6-18) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลให้ประชากรจำเป็นต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา หากปรับตัวได้ไม่เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจส่งผลให้มีความยากลำบากในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น

ดังนั้น คนในสังคมจึงต้องเรียนรู้ที่จะพัฒนาและปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม กอปรกับความเชื่อว่ามนุษย์ไม่จำเป็นต้องหยุดเรียนรู้เมื่อสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนและมหาวิทยาลัย (สุมาลี สังข์ศรี, 2558, น. 1-15) แนวคิดเกี่ยวกับ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning)” จึงถูกกล่าวขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในประเทศไทย เห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กฎหมายการศึกษาชาติ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แผนการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ปรากฏแนวคิดการส่งเสริมและสร้างระบบให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน อันเป็นหลักประกันว่าประชาชนทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (เมธชนนท์ ประจวบลาภ, 2565, น. 68-82) บทความฉบับนี้ ผู้เขียนจึงให้ความสนใจต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องหรือเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย และค้นหาปัญหาและอุปสรรคของข้อกฎหมายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในฐานะที่การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นบริการสาธารณะที่รัฐต้องจัดให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรมตามที่กฎหมายบัญญัติ

แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกระบวนการศึกษาหาความรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต (Life-long) เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่กระทบต่อคุณภาพชีวิต โดยมีขอบเขตของการเรียนรู้ที่หลากหลาย (Life-wide) ตามความสนใจและความจำเป็นของแต่ละคน อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต พัฒนาทักษะ และการทำงานให้มีผลลัพธ์ที่ดีขึ้นจากการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ รวมทั้งการเรียนรู้ควรเป็นความรู้ที่ลึกซึ้ง (Life-deep) โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย (ชลธิชา อัครนิรันดร์ และคณะ, 2567, น. 5) ซึ่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (UNESCO Institute for Lifelong Learning, 2022, pp. 18-19) ดังนี้

- 1) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทุกช่วงวัยตั้งแต่เกิดจนสิ้นอายุ โดยไม่คำนึงเพศ อายุ ชาติกำเนิดและฐานะทางเศรษฐกิจ
 - 2) เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น การศึกษาปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา การฝึกอบรม การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษา นอกระบบ
 - 3) เป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่ครอบคลุมการเรียนรู้ทั้งหมด ไม่จำกัดเฉพาะการศึกษาในระบบ โรงเรียน ซึ่งเป็นเพียงส่วนเดียวจากทั้งหมดของช่วงชีวิต
 - 4) เป็นการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย ยึดคนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้คนสามารถได้รับ โอกาสพัฒนาศักยภาพตลอดช่วงชีวิต ซึ่งจะมีส่วนช่วยพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ
- สำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นยึดหลักการสำคัญ คือ การเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตของมนุษย์ โดยบุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เพราะการศึกษาและการเรียนรู้ไม่ได้สิ้นสุดลงเมื่อบุคคล สำเร็จการศึกษาจากระบบโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย และมีเป้าหมายเพื่อให้บุคคลพัฒนาตนเองได้เต็ม ศักยภาพและพึ่งพาตนเองได้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2566, น.38-48)

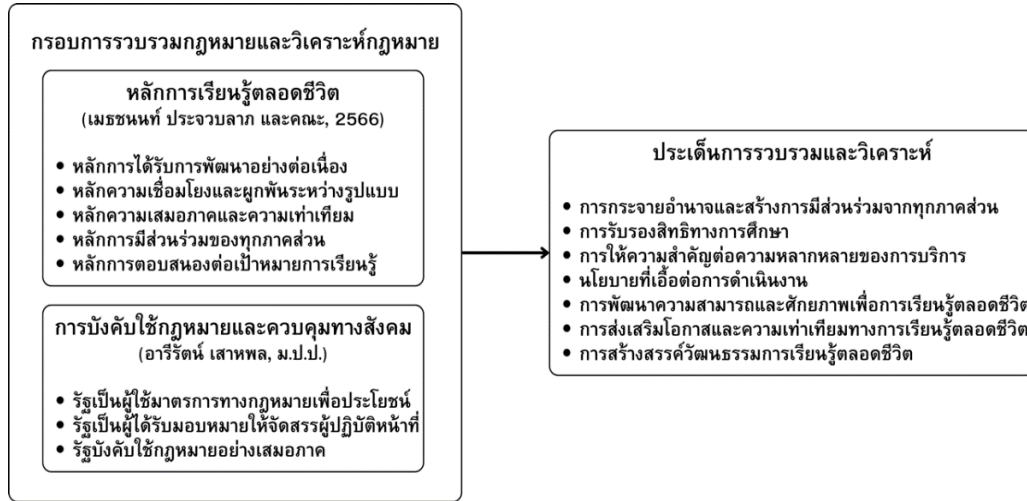
แนวคิดและหลักการข้างต้น สะท้อนได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็น “แนวคิด” หรือ “หลักการ” สำหรับการจัดการศึกษา การเรียนรู้และการพัฒนาคน ซึ่งมีใช้รูปแบบการศึกษาหรือระบบการศึกษาอย่าง ที่หลายฝ่ายเข้าใจ โดยมีเป้าหมายให้บุคคลได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกช่วงวัยตั้งแต่เกิด จนสิ้นอายุ ส่งผลให้บุคคลได้รับการพัฒนาศักยภาพและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นภาพรวมกิจกรรมการเรียนรู้ของมนุษย์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นทั้งในระบบโรงเรียน นอกระบบโรงเรียน และการเรียนรู้ในวิถีชีวิตของมนุษย์ซึ่งครอบคลุมการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชากรและการพัฒนาประเทศ ภายใต้อสังคมนิกโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมาย การศึกษาชาติได้กำหนดให้ยึดหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหลักการจัดการศึกษาของประเทศ กล่าวได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นบริการสาธารณะที่รัฐต้องจัดให้ประชาชนอย่างทั่วถึง ดังนั้น การทบทวนและ การวิเคราะห์กฎหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต จะช่วยแสดงให้เห็นภาพของการมีอยู่ของกฎหมายและบริบทของ การนำกฎหมายไปบังคับใช้ รวมถึงช่องว่างของกฎหมายที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและ แก้ไขกฎหมายให้ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนต่อไป

ขอบเขตของการทบทวนและการวิเคราะห์

ผู้เขียนกำหนดกรอบการทบทวนข้อกฎหมายและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ตลอดชีวิต โดยเชื่อมโยงระหว่างหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต 5 ประการ คือ หลักการได้รับการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง หลักความเชื่อมโยงและผูกพันระหว่างรูปแบบ หลักความเสมอภาคและความเท่าเทียม หลักการมี ส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และหลักการตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้ (เมธชนนท์ ประจวบลาภ และคณะ, 2566, น. 13) ผนวกกับการประยุกต์ปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมทางสังคมของ นักอาชญาวิทยา 3 ประการ คือ รัฐเป็นผู้ใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมและคุ้มครองผลประโยชน์ของ สมาชิกในสังคม รัฐเป็นผู้ได้รับอาณัติมอบหมายจัดสรรผู้ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ

กฎหมาย และรัฐต้องบังคับใช้กฎหมายแก่สมาชิกในสังคมอย่างเสมอภาค (อารีรัตน์ เสาหพล, ม.ป.ป.) ซึ่งสามารถนำเสนอประเด็นการวิเคราะห์ที่ได้ 7 ประเด็น ดังแสดงในภาพที่ 1 และมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 1 มิโนทัศน์และกรอบการทบทวนกฎหมายและวิเคราะห์กฎหมายการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1. การกระจายอำนาจและสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

การกระจายอำนาจและสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เกี่ยวข้องกับการมอบอำนาจหรือแบ่งอำนาจให้พื้นที่จัดบริการสาธารณะทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของประชาชนในพื้นที่และสร้างการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของทรัพยากรในท้องถิ่นชุมชน ให้สามารถบริการการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างครอบคลุม สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคและความเท่าเทียม และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ

1.1 การกระจายอำนาจ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทของการวางหลักการจัดการศึกษา ที่ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจทางการศึกษาไปยังองค์กรปกครองท้องถิ่น เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา รวมถึงการมอบอำนาจการจัดทำบริการสาธารณะด้านการศึกษาไปยัง บุคคล ครอบครัวย องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน (มูลนิธิหรือสมาคม) สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพ และสถาบันทางสังคมอื่นให้มีสิทธิจัดการศึกษาในระบบ หรือนอกระบบ แล้วแต่กรณี (กลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษา, ม.ป.ป.) กรณีการกระจายอำนาจทางการศึกษาไปยังสถานศึกษา ผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายได้บัญญัติการกระจายอำนาจทางวิชาการไปยังสถานศึกษาอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า เมื่อสถานศึกษาปฏิบัติตามก็พบปัญหาความไม่เข้าใจของผู้กำกับดูแล เช่น กรณีโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบและผสมผสานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ผ่านโครงการ น.ส.ว. ขอโอกาส ซึ่งเป็นโครงการศึกษาทางเลือกโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษารูปแบบอื่นเข้าสู่วิชาการในระบบโรงเรียน ซึ่งแม้ว่าสถานศึกษาได้ปฏิบัติตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติและได้รับมอบอำนาจจากส่วนกลางในด้านวิชาการ แต่เมื่อปฏิบัติงานไปสักระยะหนึ่งได้เกิดข้อพิพาทกับผู้กำกับดูแล ส่งผลให้ผู้เรียนที่กำลังเข้ารับการศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาตามโครงการถูกมองว่าไม่มีคุณภาพหรือใช้วุฒิการศึกษาปลอม ต่อมาข้อพิพาทนั้นนำไปสู่การวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่มีความเห็นว่า

สามารถดำเนินการได้ตามกฎหมายภายใต้แนวปฏิบัติของต้นสังกัด ข้อพิพาทนั้นเป็นอันยุติ สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เข้าใจกฎหมายของผู้กระจายอำนาจทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2558)

1.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคม อาศัยความตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้วางหลักการจัดการศึกษาไว้ โดยกำหนดให้สังคมมีส่วนร่วมจัดการศึกษาโดยมีผู้จัดการศึกษาหลัก คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้กฎหมายยังเปิดโอกาสให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน (มูลนิธิหรือสมาคม) สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการ องค์กรวิชาชีพ และสถาบันทางสังคมอื่นมีสิทธิจัดการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้จัดการศึกษาหลัก อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มช่องทางให้การศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายที่รัฐจัดให้ไม่ทั่วถึง (เมธชนนท์ ประจวบลาภ, 2566, น. 97-112; วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2560, น. 358-363)

2. การรับรองสิทธิทางการศึกษา

การรับรองสิทธิทางการศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับการประกันโอกาสทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนว่าจะได้รับบริการโดยปราศจากการแบ่งแยกและไม่เสียค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคและความเท่าเทียม และหลักบังคับใช้กฎหมายแก่สมาชิกในสังคมอย่างเสมอภาค ดังนี้

2.1 การรับรองสิทธิโดยเท่าเทียมปราศจากการแบ่งแยก พบว่า มีบทบัญญัติภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ให้บุคคลมีความเสมอภาคในกฎหมาย ห้ามกระทำการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล กำหนดให้บุคคลเข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ และประกันสิทธิให้บุคคลได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560)

2.2. การรับรองสิทธิและหน้าที่เพื่อให้ดำเนินการให้การศึกษาแก่พลเมืองโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย พบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และคำสั่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่ 28/2559 มีการกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายสำหรับเด็กตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ เป็นเวลา 15 ปี พร้อมทั้งกำหนดให้มีกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ทางการศึกษาอันเป็นมาตรการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2560) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในทางปฏิบัติ ผู้เขียนพบว่ายังคงมีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการศึกษาในระบบโรงเรียน ที่มีการเรียกเก็บค่าใช้จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมทางการศึกษาด้วยการระดมทุนผ่านกลไกสมาคมผู้ปกครอง มูลนิธิศิษย์เก่าหรือชมรมศิษย์เก่า รวมถึงอาศัยช่องว่างทางข้อกฎหมายที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาเรียกเก็บค่าธรรมเนียมทางการศึกษาได้ในกรณีที่มีการจัดการศึกษาสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดโดยทั่วไป เช่น หลักสูตรพิเศษ วิชาพิเศษ และห้องเรียนพิเศษ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2561) กรณีข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคมเนื่องจากการศึกษาเป็นบริการสาธารณะที่ทุกคนควรได้รับจากรัฐอย่างเท่าเทียมและเสมอภาคกัน และไม่ควรมีใครต้องจ่ายเงินเพิ่มเพื่อให้ได้บริการที่มีมาตรฐานสูงกว่าด้วย สอดคล้องกับข้อมูลของสภาองค์กรผู้บริโภค (สภาองค์กรผู้บริโภค, 2567) ที่พบว่า นโยบายเรียนฟรีไม่มีอยู่จริงและระบบการศึกษากลายเป็นสินค้าราคาแพง ซึ่งขัดกับหลักการการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพสูงที่สุดยังเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชน ที่ระบุใน พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 อีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2550)

3. การให้ความสำคัญต่อความหลากหลายของการบริการการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การให้ความสำคัญต่อความหลากหลายของบริการ เกี่ยวข้องกับการจัดการบริการการศึกษา เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีความหลากหลายรูปแบบและวิธีการให้สามารถรองรับประชาชนที่มีบริบทและความแตกต่างกัน ภายใต้จุดมุ่งหมายร่วมกันในระดับประเทศ รวมถึงมีการกำหนดโครงสร้าง (Organization) และผู้ปฏิบัติงาน (Staff) เพื่อให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับภาพรวมของหลักการการเรียนรู้ตลอดชีวิตและปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมทางสังคม ดังนี้

3.1 รูปแบบของกิจกรรมและระดับการศึกษา พบว่า ประเทศไทยกำหนดระบบการศึกษาไว้ในกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ จำนวน 3 ระบบ ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และเปิดโอกาสให้มีการจัดการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้ง 3 รูปแบบพร้อมกันก็ได้ตามความพร้อมของสถานศึกษา รวมทั้งกำหนดให้เชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้ในแต่ละรูปแบบผ่านกลไกการเทียบโอนผลการเรียนรู้ อันเป็นไปตามหลักการศึกษาดูแลชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) นอกจากนี้ ยังมีกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ตามกฎหมายส่งเสริมการเรียนรู้ ไว้อีก 3 รูปแบบ คือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณวุฒิตามระดับ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต แยกออกจากกฎหมายการศึกษาชาติ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2566) อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า แม้กฎหมายการศึกษาชาติจะระบุให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือพร้อมกัน 3 รูปแบบ และกำหนดให้มีการเชื่อมโยงผลการเรียนรู้ระหว่างรูปแบบได้ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีได้เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ยังคงมุ่งเน้นการจัดการศึกษาแบบแยกส่วน ไม่ผสมผสานระหว่างรูปแบบ รวมทั้งกฎหมายการศึกษาอื่น ๆ เช่น กฎหมายโรงเรียนเอกชน ก็ไม่ได้ระบุหลักการที่สอดคล้องกับหลักการศึกษาดูแลชีวิต ซึ่งถือเป็นหลักการจัดการศึกษาที่ระบุไว้ในกฎหมายแม่บททางการศึกษา

3.2 กลุ่มเป้าหมายการศึกษา กฎหมายการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้วางหลักการจัดการศึกษาของประเทศให้ยึดหลักการศึกษาดูแลชีวิตสำหรับประชาชน และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เป็นผลทำให้รัฐต้องรับผิดชอบจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สะท้อนให้เห็นจากการประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามสภาพบุคคล ได้แก่ 1) วัยเด็กเยาวชนและวัยทำงาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พ.ร.บ.คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พ.ร.บ.การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 พ.ร.บ.โรงเรียนเอกชน พ.ศ.2550 พ.ร.บ.อาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 พ.ร.บ.ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 และกฎหมายจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน 2) กลุ่มผู้พิการ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พ.ร.บ.การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และ 3) กลุ่มผู้สูงอายุ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (กลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษา, ม.ป.ป.)

3.3 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อพิจารณาความมุ่งหมายการศึกษาภายใต้กฎหมายการศึกษาชาติ พบว่า มีการระบุเป้าหมายการศึกษาที่ครอบคลุมการพัฒนาทุกมิติของมนุษย์ คือ การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งกาย ใจ ปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุขโดยยึดหลักการ 3 ประการ ได้แก่ การศึกษาดูแลชีวิต การให้สังคมมีส่วนร่วมจัดการศึกษา และการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

3.4 หน่วยงานหรือองค์กรผู้รับผิดชอบในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลจากการพิจารณาบริบทของประเทศไทยผู้เขียนพบว่า มีความหลากหลายของผู้จัดการศึกษาดูแลชีวิตทั้งในแง่ของผู้จัด/ผู้รับผิดชอบ ครอบคลุมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้สิทธิแก่บุคคล ครอบครัว

องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิจัดการศึกษาให้มีความหลากหลายของรูปแบบการศึกษา ครอบคลุมกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย รวมถึงกำหนดให้รัฐส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ซึ่งพิจารณาได้จากบทบัญญัติของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

4. นโยบายที่เอื้อต่อการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

นโยบายที่เอื้อต่อการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายต่าง ๆ อันนำไปสู่การแปลงเป็นนโยบายสาธารณะ (Public policy) สอดคล้องกับหลักการตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้ และภาพรวมปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมทางสังคม ดังนี้

4.1 ความชัดเจนในการกำหนดทิศทางการปฏิบัติหรือวางกรอบแนวทางการปฏิบัติ ความต่อเนื่องของนโยบาย บริบทประเทศไทยมีความชัดเจนในนโยบายที่เอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังปรากฏในนโยบายและแผน คือ ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (บุษรา นิยมเวช, 2567; เมธชนนท์ ประจวบลาภ, 2565, น. 68-82) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความชัดเจนในนโยบาย แต่เมื่อพิจารณาผลการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของไทย พบว่า ยังขาดแผนปฏิบัติการหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจนในระดับปฏิบัติการ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องไม่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ประชากรได้อย่างเต็มที่อย่างที่ควรจะเป็น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีความจำเป็นจะต้องมีแผนยุทธศาสตร์หรือแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อแปลงแผนระดับชาติมาสู่การปฏิบัติอย่างรูปธรรม

4.2 ความสามารถตอบสนองความต้องการอย่างทั่วถึงที่ ทั้งในระดับความต้องการของบุคคลและสังคมภาพรวม จากการทบทวนและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความสามารถตอบสนองตามความต้องการเกี่ยวข้องทั้งระดับบุคคล สังคม โดยครอบคลุมถึงระบบสนับสนุนและทรัพยากรทางการศึกษา ดังนี้

มิติความสอดคล้องเท่าทันบริบททางสังคมและสามารถแก้ปัญหาสังคม พบว่า ประเทศไทยประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) โดยกำหนดให้การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นเครื่องมือสำคัญต่อการพัฒนากำลังคนในด้านต่าง ๆ ครอบคลุมการยกระดับทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นในโลกยุคใหม่และตามความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อใช้รับมือและแก้ปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจ ภายหลังไทยเผชิญปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเป็นสังคมผู้สูงอายุ ส่งผลให้ประเทศขาดกำลังคนในเชิงปริมาณ และเพิ่มปัญหาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับศักยภาพของแรงงานลดลงในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด - 19 จนอาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ

มิติความเท่าทันและตอบสนองตามความต้องการของผู้เรียน พบว่า ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฯ ฉบับดังกล่าวกำหนดให้มีการพัฒนาระบบนิเวศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566, น. 130-131)

มิติสร้างโอกาสและความเป็นธรรมทางสังคม พบว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะ 20 ปี ได้ระบุเป้าหมายการศึกษาให้ผู้เรียนทุกกลุ่ม ทั้งกลุ่มปกติ ผู้มีความสามารถพิเศษ ผู้มีความบกพร่อง ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีภูมิหลังทางสังคมและเศรษฐกิจที่ต่างกัน มีโอกาสได้รับบริการทางการศึกษาอย่าง

เสมอภาคตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566, น. 8-17)

มติการสนับสนุนด้านงบประมาณและการลงทุนอยู่ในระดับสูง พบว่า ประเทศไทยมีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาแก่ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาหรือมีรายได้น้อย ส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนเฉพาะประชากรวัยรุ่นวัยเรียนเป็นหลัก แต่ยังคงขาดการสนับสนุนประชากรกลุ่มอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฯ ได้กำหนดกลยุทธ์ย่อยเรื่องมาตรการจูงใจให้ประชาชนพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแหล่งเงินทุนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ เครดิตการฝึกอบรมสำหรับคนทุกกลุ่ม ให้สิทธิพิเศษในการเรียนรู้และฝึกอบรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566, น. 130-131) ซึ่งจากการตรวจสอบเอกสาร ผู้เขียนยังไม่พบข้อมูลการขับเคลื่อนกลยุทธ์ด้านมาตรการจูงใจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดังนั้น ภาครัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ควรร่วมกันจัดตั้งกองทุนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนวัยแรงงานและวัยผู้สูงอายุได้มีโอกาสเข้าถึงสวัสดิการสำหรับการพัฒนาตนเอง ทั้งการ Upskill และ Reskill ตลอดจนพัฒนาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและดำรงชีวิต ผ่านการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

5. การพัฒนาความสามารถและศักยภาพเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เหตุผลประการหนึ่งของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานให้ประชาชนมีรายได้ เมื่อประชาชนมีรายได้น้อยนำไปสู่การพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ (ดวงเดือน แสงแพรว และภาวิรัช พรหมเทพ, 2567, น. 1-10) ประเด็นการพัฒนาความสามารถและศักยภาพเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกฎหมายที่ส่งผลต่อการพัฒนาคนในการเรียนรู้ สอดคล้องกับปรัชญาการบังคับใช้กฎหมายและการควบคุมทางสังคม และหลักการตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้ ดังนี้

5.1 การพัฒนาความสามารถและศักยภาพในการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติงาน โดยมีกฎหมาย 2 ฉบับที่เอื้อต่อการพัฒนาความสามารถและศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อปฏิบัติงาน ได้แก่ 1) พ.ร.บ. อาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 มีเป้าหมายพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาชาติ และความต้องการของตลาดแรงงาน จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ ทวิภาคี และการฝึกอบรมวิชาชีพ 2) กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้ พ.ศ. 2547 มีเป้าหมายจัดการศึกษาให้แก่ลูกจ้าง บุคคลผู้เกี่ยวข้องและบุคคลที่มีถิ่นอาศัยอยู่ใกล้สถานประกอบการที่จัดการศึกษา (กลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษา, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ ยังมี พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงาน พ.ศ. 2545 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาฝีมือแรงงาน ครอบคลุมการฝึกเตรียมเข้าทำงาน การฝึกยกระดับฝีมือแรงงานและการฝึกเปลี่ยนสาขาอาชีพ อีกด้วย

5.2 การพัฒนาความรู้ทักษะทางการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมาย กฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้ในประเทศไทย มีความครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัย ทุกสถานภาพ ทุกบริบท อาทิ วัยเด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน วัยผู้สูงอายุ โดยไม่จำกัดอายุ เพศ สถานภาพทางสังคม และความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือจิตใจ (กลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษา, ม.ป.ป.) ผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า

กฎหมายการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมากกว่าการจัดการศึกษาอย่างหลากหลายผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อันเป็นองค์ประกอบของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

6. การส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียมทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกี่ยวข้องกับการให้โอกาสทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชากรที่อาจไม่ได้รับสิทธิทัดเทียมพลเมืองของประเทศ อาทิ ผู้ไม่มีสัญชาติไทย ชนกลุ่มน้อย ผู้อพยพ แรงงาน หรือลูกหลานแรงงานต่างชาติ และการสร้างความเท่าเทียมทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับประชากรที่มีอุปสรรคหรือข้อจำกัดต่าง ๆ สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคและความเท่าเทียม ดังนี้

6.1 การจัดสรรโอกาสใหม่ เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับประชากรกลุ่มที่ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ผู้ไม่มีสัญชาติ ผู้อพยพ แรงงานต่างชาติ หรือในทำนองเดียวกันกับการไม่มีสิทธิเทียบเท่าพลเมือง สำหรับบริบทของประเทศไทย พบว่า ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมาย (พระราชบัญญัติ) ที่ส่งเสริมโอกาสการศึกษาให้กับประชากรกลุ่มดังกล่าวอย่างชัดเจน มีเพียงบทบัญญัติหลักการกว้าง ๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม 2548 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ต่อมามีการออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการและประกาศกระทรวงเพื่อเปิดกว้างให้นักเรียนและนักศึกษาที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทยมีโอกาสเข้ารับการศึกษาดูในแต่ละระดับชั้น ทั้งในระบบ นอกกระบบ และศูนย์การเรียนรู้ ทั้งนี้แม้ภาครัฐจะมีนโยบายที่เอื้อต่อการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา แต่ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า การเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ของประชากรกลุ่มดังกล่าวยังมีข้อจำกัดจากปัญหาฐานะทางเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการสื่อสารภาษาไทยและปัญหาการออกกลางคัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561, น. ค-ญ)

6.2 การสร้างโอกาสแห่งความเท่าเทียม เป็นประเด็นที่พิจารณาจากประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกฎหมายที่ก่อให้เกิดแนวปฏิบัติในการสร้างโอกาสแห่งความเท่าเทียมทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา สังคมไทยเผชิญปัญหาสภาวะเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมและการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนมากหลุดออกจากระบบการศึกษา เข้าสู่การประกอบอาชีพหรือตลาดแรงงาน เพื่อหารายได้จุนเจือตนเองและครอบครัว ผู้เรียนจำนวนนี้จึงกลายเป็นผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ภาครัฐไทยมีความพยายามใช้กฎหมายการศึกษาแห่งชาติที่มีอยู่มาแก้ปัญหาและบรรเทาสถานการณ์ผู้เรียนหลุดระบบการศึกษา เห็นได้จากการพัฒนาระบบคลังหน่วยกิตในระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 และระบบคลังหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2567 ซึ่งถือเป็นเครื่องมือขยายโอกาสให้ผู้เรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษานำผลการศึกษาดูเพิ่มเติมและผลลัพธ์การเรียนรู้จากการศึกษานอกกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอบรม การรับรองมาตรฐานอาชีพ หรือประสบการณ์การทำงาน มาเทียบโอนเป็นผลการเรียนเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ อันเป็นการสร้างโอกาสแห่งความเท่าเทียมทางการศึกษา (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562; และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ข้อมูลข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าการนำแนวปฏิบัติไปขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมนั้น ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร เป็นเพียงการปฏิบัติในระดับสถานศึกษาบางแห่งเท่านั้น ขาดการประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติงานและประชาชนกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้ง แนวปฏิบัติในการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต มีสถานะ

เป็นเพียงประกาศกระทรวงที่อาศัยอำนาจออกประกาศตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติหรือกฎหมายอุดมศึกษาเท่านั้น ซึ่งอาจทำให้ไม่มีประสิทธิภาพบังคับใช้เท่าที่ควร ภาครัฐจึงควรตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติเกี่ยวกับธนาคารหน่วยกิตเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการเฉพาะ เช่นเดียวกับแนวปฏิบัติในต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐเกาหลีใต้ เป็นต้น

7. การสร้างสรรค์วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การสร้างสรรค์วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นเกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกฎหมายที่มีต่อการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของประชาชน ไม่ว่าจะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียนหรือไม่ก็ตาม แต่ต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นทุกช่วงเวลาของชีวิตและสามารถเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ตามหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

7.1. การให้ความสำคัญต่อความรู้ที่มีมาก่อนของบุคคล เพื่อเติมเต็มโอกาสทางการเรียนรู้

เป็นการยอมรับประสบการณ์ของบุคคลที่มีมาแต่เดิมก่อนการเข้ารับการศึกษา ซึ่งอาจได้มาจากการทำงานหรือการดำเนินชีวิตในสังคมและชุมชน ด้วยการเปลี่ยนผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นผลการเรียน (หน่วยกิต) เพื่อให้ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา (สนอง โลหิตวิเศษ, 2548, น. 108-118) โดยในประเทศไทย กฎหมายการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 กำหนดให้การศึกษาที่มี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย พร้อมทั้งกำหนดให้ผู้เรียนสามารถเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งผลจากการเรียนนอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ฝึกอาชีพ หรือประสบการณ์การทำงาน (เมธชนนท์ ประจวบลาภ, 2565, น. 68-82; และกลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษา, ม.ป.ป.) เห็นได้อย่างชัดเจนว่ากฎหมายแม่บทสำหรับใช้จัดการศึกษาของประเทศ ให้ความสำคัญกับความรู้ที่มีมาก่อนของบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้และประสบการณ์ไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการติดตามการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ตลอดระยะที่ผ่านมา ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาไม่สามารถเทียบโอนผลการเรียนได้จริง เนื่องจากไม่มีความชัดเจนในแนวปฏิบัติ สอดคล้องกับผลการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติในระยะ 5 ปีแรก ซึ่งไม่พบข้อมูลการดำเนินงานเทียบโอนประสบการณ์ของแรงงานเพื่อยกระดับการศึกษาให้สูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564, น. 167-168; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566, น. 216) ขณะเดียวกัน พบว่ามีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอีกจำนวนหนึ่งที่ยังคงไม่ปรากฏแนวทางในการยอมรับประสบการณ์หรือความรู้ที่มีมาก่อนของบุคคลตามหลักการของกฎหมายแม่บท คือ พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ส่งผลให้มีข้อพิพาทระหว่างโรงเรียนเอกชนในระบบแห่งหนึ่งกับหน่วยงานต้นสังกัด นำมาสู่การฟ้องร้องทางปกครอง ต่อมาศาลปกครองได้มีคำพิพากษา และมีคำแถลงการณ์ของตุลาการผู้แถลงคดีคดีหมายเลขแดงที่ 2566/2565 (ศาลปกครอง, 2565) สรุปโดยสังเขปได้ว่า

“แม้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ เมื่อภาครัฐได้ตราพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และโรงเรียนเอกชนได้รับอนุญาตให้จัดการศึกษาในระบบแล้ว จึงต้องดำเนินกิจการตามที่ได้รับอนุญาตไว้เท่านั้นไม่อาจนำการเทียบโอนผลการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาในระบบมาใช้ได้”

เห็นได้ว่า การไม่บัญญัติแนวทางหรือไม่กำหนดความชัดเจนภายในกฎหมายโรงเรียนเอกชนให้สอดคล้องกับหลักการของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ส่งผลกระทบให้โรงเรียนเอกชนในระบบไม่สามารถให้ความสำคัญต่อความรู้ที่มีมาก่อนของบุคคล ได้แก่ ผลการเรียนรู้จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือประสบการณ์การทำงาน อันเป็นพื้นฐานของการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และยังไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแม่บทที่วางหลักการจัดการศึกษาต้องยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิต คือ การศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ดังนั้น ความไม่รัดกุมของกฎหมายดังกล่าวจึงได้ทำให้ผู้เรียนในความดูแลของโรงเรียนเอกชนในระบบ ทั้งโรงเรียนสามัญและวิทยาลัยอาชีวศึกษา อาจเสียสิทธิของอนุมัติเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ที่มีมาก่อนหรือเกิดขึ้นใหม่จากนอกระบบโรงเรียนเข้าสู่การศึกษาในระบบตามหลักสูตรอีกด้วย

7.2 การสร้างความกลมกลืนในวิถีชีวิตของพลเมืองในสังคม จากการพิจารณาความมุ่งหมายและหลักการโดยทั่วไปประกอบแนวการจัดการศึกษาของพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นั้น พบว่ากฎหมายได้วางแนวทางให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย รวมทั้งการจัดการศึกษาทุกระดับต้องให้ผู้เรียนได้เรียนเรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม อาทิ ครอบครัว ชุมชน ชาติ สังคมโลก ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย (กลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษา, ม.ป.ป.) หลักการข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายการศึกษาชาติ มุ่งให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้อย่างกลมกลืนในวัฒนธรรมวิถีของตนเอง ไม่แยกการศึกษาและการเรียนรู้ออกจากวิถีชีวิตของประชาชนในสังคม ข้อเท็จจริงจากการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบข้อมูลสำคัญว่า การจัดการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบที่อิงกับเนื้อหาตามหลักสูตรมากกว่าการบูรณาการวิถีชีวิตจริง ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่มีความรู้สึกผูกพันกับทุนทางสังคมที่มีอยู่ในท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

สรุปการวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลการทบทวนและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใน 7 ประเด็น สรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปการวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประเด็นการวิเคราะห์		ความมีอยู่ของกฎหมาย	สภาพการใช้งาน
ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย		
1) การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม	1.1. การกระจายอำนาจ	✓	พบปัญหาความไม่รู้ไม่เข้าใจของผู้กระจายอำนาจ หรือต้นสังกัด
	1.2. การมีส่วนร่วม	✓	มีการจัดศึกษาครบทุกภาคส่วนทั้งรัฐ ท้องถิ่น เอกชน บุคคล องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน และสถานประกอบการ
2) การรับรองสิทธิทางการศึกษา	2.1. รับรองสิทธิโดยเท่าเทียม	✓	มีการรับรองสิทธิโดยปราศจากการแบ่งแยก
	2.2. รับรองสิทธิการไม่เสียค่าใช้จ่าย	✓	พบปัญหาเรียนฟรีไม่มีจริง ยังคงเรียกเก็บค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

ตารางที่ 1 สรุปการวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ต่อ)

ประเด็นการวิเคราะห์		ความมีอยู่ ของกฎหมาย	สภาพการใช้งาน
ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย		
3) ให้ความสำคัญต่อความหลากหลายของการบริการ	3.1. รูปแบบของกิจกรรมและระดับการศึกษา	✓	มีความหลากหลายทั้งในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แต่มีการจัดแยกส่วนไม่บูรณาการ
	3.2. กลุ่มเป้าหมายทางการศึกษา	✓	ครอบคลุมทุกช่วงวัย
	3.3. จุดมุ่งหมายของกิจกรรม	✓	มุ่งพัฒนาคนครอบคลุมทุกมิติ ทั้งกาย ใจ ปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม
	3.4. หน่วยงานหรือองค์กรผู้รับผิดชอบ	✓	มีความหลากหลายของผู้จัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4) นโยบายที่เอื้อต่อการดำเนินงานส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.1. ความชัดเจน	✓	นโยบายชัดเจน แต่ขาดการขับเคลื่อนในระดับปฏิบัติการ
	4.2. ความสามารถตอบสนองความต้องการ	✓	ส่วนใหญ่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ แต่ยังขาดมาตรการจูงใจให้เรียนรู้ตลอดชีวิต
5) การพัฒนาความสามารถและศักยภาพเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต	5.1. พัฒนาเพื่อการปฏิบัติงาน	✓	ครอบคลุมการพัฒนาทักษะการปฏิบัติงาน
	5.2. พัฒนาความรู้ ทักษะทางการเรียนรู้	✓	ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษาในระบบ โรงเรียน ขาดการเชื่อมโยงการเรียนรู้ที่หลากหลาย
6) ส่งเสริมโอกาสและความเท่าเทียม	6.1. จัดสรรโอกาสใหม่	✓	ครอบคลุม แต่ในทางปฏิบัติ ยังพบปัญหาการเข้าถึง โดยเฉพาะกลุ่มผู้ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร์
	6.2. สร้างโอกาสความเท่าเทียม	✓	มีความพยายามนำกฎหมายไปใช้ แต่กฎหมายบางฉบับไม่ครอบคลุมหรือไม่เอื้อให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้
7) การสร้างสรรค์วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	7.1. ยอมรับความรู้ที่มีมาก่อนของบุคคล	✓	กฎหมายการศึกษาแห่งชาติ บัญญัติการยอมรับความรู้ที่มีมาก่อนของบุคคล แต่กฎหมายการศึกษาฉบับอื่น ๆ ไม่มีการระบุและไม่สอดคล้องกับหลักการจัดการศึกษาชาติ
	7.2. การสร้างความกลมกลืนในวิถีชีวิตของพลเมือง	✓	การศึกษาโดยเฉพาะมุ่งเน้นการเรียนรู้ตามหลักสูตรมากกว่าการสร้างความกลมกลืนในวิถีชีวิต

ที่มา: ผู้เขียน

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นได้ว่า ภาพรวมของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีอย่างครบถ้วน ครอบคลุมทุกช่วงวัย ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา แต่ส่วนใหญ่ยังคงพบปัญหาการนำกฎหมายไปบังคับใช้ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และกฎหมายบางฉบับยังมีบทบัญญัติบางประการที่ไม่สอดคล้องหรือไม่เอื้อต่อหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันเป็นหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาของประเทศ

บทสรุป

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บนพื้นฐานและความเชื่อว่ามนุษย์ไม่ได้หยุดเรียนรู้เพียงแค่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย แต่มนุษย์ต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิตไม่สามารถนำไปใช้ได้ตลอดไป ส่วนหนึ่งเป็นเพราะวงจรความรู้สั้นลง ความรู้ใหม่เข้ามาแทนที่ความรู้เก่าเสมอ ดังนั้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตอันเป็นภาพรวมของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของมนุษย์ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยถือเป็นบริการสาธารณะของรัฐที่ต้องจัดบริการให้ประชาชน ซึ่งการจัดบริการสาธารณะย่อมทำได้โดยอาศัยบทบัญญัติของกฎหมาย จากการพิจารณาภาพรวมของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับเอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่าด้วยแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตามพบว่ากฎหมายบางฉบับยังมีปัญหาและอุปสรรคในการนำไปปฏิบัติใช้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงาน บทบัญญัติกฎหมายไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ในการศึกษาต่อไปจึงควรมีการศึกษาวิจัยระบบการเรียนการสอนสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือการพัฒนากลไกการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่เหมาะสมในบริบทต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนแนวทางในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาทบทวนการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง ยกเลิก หรือแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้เอื้อต่อการดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงในสังคมไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประชากรของชาติต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562). *ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562*. สืบค้น 5 กันยายน 2567, จาก <http://dqe.mhesi.go.th/pdf/CreditBank/Guidelines-CreditBank-2562.pdf>.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับภาษาไทย-อังกฤษ)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษา. (ม.ป.ป). *กฎหมายด้านการศึกษาและที่เกี่ยวข้อง*. สืบค้น 19 กรกฎาคม 2567, จาก https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/edu/download/article/article_20141126092444.pdf.

- ดวงเดือน แสงแพรว และภาวิรัช พรหมเทพ. (2567). การเรียนรู้ตลอดชีวิต: แนวทางการส่งเสริมตามเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษาและบทบาทของสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การศึกษารัฐ ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 14(1), 1-10.
- ชลธิชา อัครนิรันดร์ และคณะ. (2567). รายงานฉบับสมบูรณ์การประชุมเชิงวิชาการระดับภูมิภาค เรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในประเทศสมาชิกอาเซียนบวกสาม. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษรา นิยมเวช. (2567). *สหวิทยาการทางการศึกษาตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เพชร สุขวิบูลย์. (2563). การสำรวจพฤติกรรมของคนที่ย้ายแปลงไปในช่วง COVID-19. สืบค้น 16 ธันวาคม 2567, จาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2020/TU_2020_6202030919_12971_13417.pdf
- เมธชนนท์ ประจบลาภ. (2565). นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศไทย. *วารสารการจัดการและพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 2(1), 68-82.
- เมธชนนท์ ประจบลาภ. (2566). หลักการบริหารของศูนย์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 1(5), 97-112.
- เมธชนนท์ ประจบลาภ และคณะ. (2566). *แนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ยาสูบของเด็กและเยาวชนในระบบการศึกษาและการศึกษานอกระบบ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. (2560). สิทธิหน้าที่ที่ท้าทาย...พลเมืองไทยร่วมขับเคลื่อนการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 45(1), 358-363.
- ศาลปกครอง. (2565). สืบค้นคำพิพากษา/คำสั่ง/คำแถลงการณ์ฯ คดีหมายเลขแดงที่ 2566/2565. สืบค้น 25 กันยายน 2567, จาก <https://www.admincourt.go.th/admincourt/site/05SearchSuitDetail.html?id=499317138E9C9785A82AD0C9B1EFFDA5>.
- สนอง โลหิตวิเศษ. (2548). *การศึกษาตลอดชีวิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สภาองค์กรของผู้บริโภค. (2567). *นักการศึกษาที่เรียนฟรีไม่ใช่ฝัน ทำได้จริง เรียกร้อง รม.มุ่งมั่นให้เหมือน "เงินดิจิทัล"*. สืบค้น 28 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.tcc.or.th/free-basic-education/>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2550). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550*. สืบค้น 16 ธันวาคม 2567, จาก https://www.dcy.go.th/public/mainWeb/file_download/1637833342893-691571183.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2558). *บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การจัดการศึกษาตามโครงการ นสว. ขอโอกาสของโรงเรียนหนองชุมแสงวิทยา เรื่องเสร็จที่ 2141/2558*. สืบค้น 16 ธันวาคม 2567, จาก http://comment.ocs.go.th/main/download/dlf/pdf/2141_2558_ความเห็นฉบับเต็ม.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2561). *บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การเก็บค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องเสร็จเลขที่ 1291/2561*. สืบค้น 28 พฤศจิกายน 2567, จาก http://comment.ocs.go.th/main/download/dlf/pdf/1291_2561_ความเห็นฉบับเต็ม.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2567*. สืบค้น 1 กันยายน 2567, จาก <https://www.obec.go.th/archives/1024099>.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2566). *พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่ไม่มีสัญชาติไทยและบุตรหลานของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *การติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *สรุปสาระสำคัญของรายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ในระยะ 5 ปีแรกของแผน (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ.2566-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2558). *การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2556). *การเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประเทศไทย*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อารีรัตน์ เลหาพล. (ม.ป.ป). *เอกสารวิชาการส่วนบุคคล เรื่อง มาตรฐานในกระบวนการยุติธรรมไทย*. สืบค้น 5 สิงหาคม 2567, จาก https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/ewt_dl_link.php?nid=8731.
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2022). *Making lifelong learning a reality a handbook*. Hamburg: UNESCO.

การสร้างสรรค์และพัฒนา ผ้าขาวม้าของชุมชนคูบัว สำหรับตลาดรีสอร์ตแวร์

3

The Creation and Development of Pha Khao Ma
(Traditional Thai Woven Fabric) from the Ku Bua
community for the Resort Wear Market

รับบทความ 8 มิถุนายน 2567
แก้ไขบทความ 12 ธันวาคม 2567
ตอบรับบทความ 13 ธันวาคม 2567

ธีร์ โคตรธา^{1*}

Dhea Khotradha

เจษฎาภรณ์ ช่วยแทน²

Jadsadaporn Chouytan

ชูพรรค แผงไธสง³

Choopak Pangthaisong

นพชัย ฟองอิสสระ⁴

Noppachai Fongissara

- 1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
Assistant Professor, Ph.D., Faculty of Textile Industry, Rajamangala University of Technology Krungthep
*Corresponding author, e-mail: dheak.k@mail.rmutk.ac.th
- 2 อาจารย์ ดร. คณะอุตสาหกรรมสิ่งทอ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
Lecturer Ph.D., Faculty of Textile Industry, Rajamangala University of Technology Krungthep
- 3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
Assistant Professor, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep
เลขที่ 2 ถนนนางลิ้นจี่ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120
2 Nanglin Chi Road, Sathorn, Bangkok, Thailand 10120
- 4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
80 หมู่ 9 ต.บ้านดู่ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 57100
Assistant Professor, Ph.D., Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University
80 Moo 9, Ban Du Subdistrict, Muang District, Chiang Rai, Thailand 57100

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสมบัติโครงสร้างผ้าขาวม้าทอมือชุมชนคูบัวด้วยกระบวนการชุบมันเส้นด้ายฝ้าย และสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายรีสอร์ทแวร์ด้วยเทคนิคฟังก์ชันนอลแฟชั่นจากผ้าขาวม้าทอมือชุมชนคูบัว ด้วยการวิจัยแบบผสมรวมกับการวิจัยแบบการทดลองและการสร้างสรรค์สินค้าต้นแบบผลการศึกษาพบว่าการชุบมันด้วยโซดาไฟทำให้เส้นด้ายฝ้ายมีสมบัติความหนาแน่นเชิงเส้นดีกว่าเส้นด้ายที่ชุบมันด้วยเอทานอล อีกทั้งเส้นด้ายที่ผ่านการชุบมันจะมีความเหนียวและความมันวาวมากกว่าเส้นด้ายที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการชุบมัน จากการทดสอบการนำผ้าฝ้ายที่ผ่านกระบวนการปรับปรุงโครงสร้างผ้ามาสร้างสรรค์เป็นเครื่องแต่งกายตามหลักการฟังก์ชันนอลแฟชั่นนั้น พบว่าเครื่องแต่งกายที่สร้างสรรค์จากผ้าทอที่ผ่านกระบวนการการชุบมันจะมีสมบัติการคืนตัวและการขึ้นรูปทรงได้ดีกว่าผ้าทอที่ไม่ผ่านกระบวนการชุบมัน สำหรับการสร้างสรรค์กลุ่มสินค้าใหม่ให้มีความเหมาะสมกับตลาดแฟชั่นรีสอร์ทแวร์ค้นพบองค์ประกอบการออกแบบสำคัญ คือ โครงร่างเงาทรงหลวม รายละเอียดการตัดต่อแบบกราฟิก กลุ่มสีตามแนวโน้มแฟชั่นฤดูร้อนปี 2024 ได้แก่ สีแดง ขาว น้ำเงิน ในส่วนวัสดุที่ใช้ผ้าทอลายและผ้าทอที่ไม่มีลวดลายร่วมกัน ทั้งหมดนี้เป็นแนวทางสร้างสรรค์เป็นกลุ่มสินค้าสำเร็จรูปเพื่อจำหน่ายในตลาดสินค้าแฟชั่นรีสอร์ทแวร์

คำสำคัญ : ผ้าขาวม้า ชุมชนคูบัว การชุบมันเส้นด้ายฝ้าย ฟังก์ชันนอลแฟชั่น รีสอร์ทแวร์

Abstract

The research aims to enhance the structural properties of Pha Khao Ma (Traditional Thai Woven Fabric) from the Ku Bua community through a mercerization process applied to cotton yarn. The study also explores the innovation of resort wear designs using functional fashion techniques with the enhanced fabric. A mixed-method approach was utilized, integrating experimental research with prototype product development. The findings demonstrate that mercerization with sodium hydroxide significantly improves the linear density of cotton yarn in comparison with ethanol mercerization. Furthermore, mercerized yarn exhibits superior tensile strength and luster relative to untreated yarn. The study further examines the application of the improved fabric in garment creation, guided by functional fashion principles. Results indicate that garments made from mercerized fabric, exhibit enhanced elasticity and form retention, surpassing those made from untreated fabric. Key design elements for a new product line tailored to the resort wear fashion market were identified, including loose-fitting silhouettes, graphic cut-and-sew detailing, and a color palette aligned with the Summer 2024 fashion trends, featuring red, white, and blue tones. The materials used both patterned and plain woven fabrics. These findings provide a foundation for developing ready-to-wear products for the resort wear fashion market.

Keywords: Pha Khao Ma, Ku Bua community, Mercerization, Functional Fashion, Resort wear

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนเป็นรากฐานที่สำคัญส่วนหนึ่งต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ซึ่งเกิดจากชุมชนที่มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ การประกอบธุรกิจหรืออุตสาหกรรมโดยการพัฒนาสินค้าหรือบริการภายในชุมชนจึงเป็นการสร้างโอกาสแก่ผู้คนภายในพื้นที่ให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ ช่วยลดปัญหาความยากจน และเกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม หนึ่งในปัญหาสำคัญที่พบในสินค้าชุมชน คือ คุณภาพมาตรฐานและรูปลักษณ์ที่ยังไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ในปัจจุบัน การพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงจำเป็นต้องเกิดขึ้นในกลุ่มสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าและคงความแตกต่างทางเอกลักษณ์ของพื้นที่ให้สามารถก้าวเข้าสู่ตลาดการค้าสากลที่กว้างขึ้น ซึ่งจะเป็นส่วนช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและช่วยสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้อย่างยั่งยืน (ธีร์ โคตรธา และชูพรรณ แพงไธสง, 2564, น. 60)

ตำบลคูบัว จังหวัดราชบุรี เป็นตำบลที่สำคัญด้านการผลิตสิ่งทอท้องถิ่น ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนถึงร้อยละ 60 ประกอบอาชีพการทอผ้าเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม มีผ้าขาวม้าทอลายดั้งเดิมเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของพื้นที่ วิสาหกิจชุมชนในตำบลคูบัวส่วนใหญ่ดำเนินกิจการผลิตและจำหน่ายผ้าขาวม้าผืน เครื่องแต่งกายสำเร็จรูปจากผ้าขาวม้า และสินค้าประเภทไลฟ์สไตล์จากผ้าทอท้องถิ่น โดยมีกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัย ซึ่งในการดำเนินธุรกิจมีการแบ่งกลุ่มแยกย่อยออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มการทอ เป็นกลุ่มที่ซื้อวัตถุดิบตัดเย็บจากเกษตรกรมาทอเป็นผ้าผืน ลวดลายที่ทอจะเป็นผ้าขาวม้าลายพื้นและลายเต่าตารางเล็กตามแบบวิถีพื้นถิ่นดั้งเดิม และกลุ่มสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ เป็นกลุ่มที่นำผ้าผืนมาออกแบบตัดเย็บเพื่อจำหน่ายในตลาดสินค้าประจำจังหวัด งานแสดงผลภัณฑ์ และห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่ศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกในพื้นที่ พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ การจำหน่ายสินค้าแบบรวมกลุ่มเป็นคอลเลกชัน จะช่วยให้มียอดการสั่งซื้อและมีรายได้มากขึ้นกว่าการแยกจำหน่ายถึงร้อยละ 50 A001 (นามแฝง, 2565, 15 มีนาคม, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตาม การยกระดับขีดความสามารถทางการค้าให้สามารถเข้าสู่ตลาดสินค้าแฟชั่นสำเร็จรูปตามกระแสนิยมของตลาดแฟชั่นที่เป็นพลวัตได้ นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบ ฟังก์ชันการใช้งาน ตลอดจนกระบวนการผลิตใหม่ที่ทำให้สินค้ามีความสร้างสรรค์ได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายใหม่ ซึ่งภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตลาดการท่องเที่ยวได้กลับมาสร้างรายได้ให้กับกลุ่มอุตสาหกรรมท้องถิ่นอีกครั้ง แต่รูปแบบตลาดได้เปลี่ยนแปลงไปตามพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบใหม่ตามไลฟ์สไตล์ส่วนบุคคล แนวโน้มแฟชั่นโลกจึงเปิดตลาดที่น่าสนใจออกเป็น 3 ตลาด ได้แก่ (1) ตลาดแฟชั่นรีสอร์ทแวร์ (Resort ware) หรือตลาดสินค้าแฟชั่นที่ตอบสนองกลุ่มเป้าหมายที่มีพฤติกรรมชื่นชอบการเดินทางท่องเที่ยวแบบไม่ได้วางแผน สินค้าในกลุ่มนี้จึงมักพบเห็นในห้องพักโรงแรม สถานที่เที่ยว ราคาไม่แพง ใช้วัสดุและการออกแบบผสมผสานไปกับอัตลักษณ์พื้นที่ ตัวอย่างตราสินค้าในตลาดนี้ที่มีชื่อเสียงได้แก่ ตราสินค้า Pimkie (2) ตลาดแฟชั่นโฮมแวร์ (Home ware) เป็นตลาดสินค้าแฟชั่นสมัยใหม่ที่กำลังได้รับความนิยมต่อเนื่องมาจากแนวโน้มการรักสุขภาพของกลุ่มคนรุ่นใหม่ สินค้าแฟชั่นประเภทโฮมแวร์จะมุ่งเน้นการผลิตที่เนื้อวัสดุที่มาจากเส้นใยหรือการย้อมสีธรรมชาติ มีการออกแบบการสวมใส่ให้เกิดความสบายคล่องตัว สวมใส่ในบ้านหรือออกนอกบริเวณบ้านเพื่อใช้ชีวิตในวันพักผ่อน เช่น ร้านกาแฟ หรือ ซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น ตลาดประเภทนี้มักจะผลิตสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัยรวมชุดเป็นคอลเลกชันเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ตราสินค้า ZARA HOME และ H&M HOME และ (3) ตลาดแฟชั่นทราเวลแวร์ (Travel ware)

เป็นตลาดที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยแบ่งประเภทเป็นการท่องเที่ยวกึ่งจำลอง การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยตลาดกลุ่มนี้มีรูปแบบการจำหน่ายในลักษณะแฟชั่นรวดเร็ว (Fast Fashion) ที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบสินค้า ราคา และการจัดการสินค้าในตราสินค้าอยู่ตลอดเวลา สามารถหาซื้อได้ในแหล่งจำหน่ายสินค้าในสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งจำหน่ายสินค้าในห้างสรรพสินค้าและตลาดกลางพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งทั้ง 3 ตลาดนี้ มีส่วนที่คล้ายกันในรูปแบบของสไตล์ แต่แตกต่างกันที่ฟังก์ชันของสินค้าและการใช้วัสดุที่ปรับตัวเข้าสู่แนวโน้มความเป็นบริบทเชิงท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น ตลาดสินค้าโฮมแวร์ มักมุ่งเน้นผิวสัมผัสของวัสดุที่มีความสบาย สะดวกต่อการใช้งานและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมักนำทรัพยากรการเกษตรในพื้นที่มาผ่านกระบวนการแปรรูปทางสิ่งทอมาสร้างสรรค์ผลิตเป็นสินค้า ในขณะที่ตลาดสินค้ารีสอร์ตแวร์ และตลาดสินค้าทราเวลแวร์จะมุ่งเน้นฟังก์ชันเพื่อการสวมใส่ในกิจกรรมที่หลากหลายหรือความคล่องตัวในการจัดเก็บมากกว่าการให้ความสำคัญในรายละเอียดบนพื้นผิววัสดุ (WGSN Limited, 2024) โดยในงานวิจัยนี้ ได้มุ่งเน้นการศึกษาพัฒนาตลาดกลุ่มสินค้าแฟชั่นประเภทรีสอร์ตแวร์ ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนากลุ่มทอผ้าชุมชนคูบัวให้สามารถผลิตสินค้าใหม่ เพื่อขยายช่องทางการจำหน่ายไปยังตลาดการท่องเที่ยวและการโรงแรม อันจะเป็นส่วนช่วยให้เกิดการกระจายเศรษฐกิจ สร้างรายได้ อาชีพ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนไปพร้อมกัน

สำหรับการสร้างสรรค์สินค้ารีสอร์ตแวร์ให้มีความเหมาะสมกับตลาดและฟังก์ชันของการใช้งานที่สอดคล้องไปกับแนวโน้มแฟชั่นโลกปี 2024 นั้น ผู้วิจัยได้นำผ้าฝ้ายจากชุมชนมาศึกษาประเด็นของเทคนิคที่จะนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ โดยพบว่าแนวโน้มการออกแบบแฟชั่นที่มีรูปแบบเทคนิคการสร้างแบบตัด “ฟังก์ชันนอลแฟชั่น” (Functional fashion pattern) นั้น มีความเหมาะสมกับลวดลายพื้นถิ่นของผ้าขาวม้าคูบัวมากที่สุด แต่ด้วยโครงการสร้างผ้าทอไม่มีความแข็งแรง จึงทำให้ไม่สามารถนำผ้าฝ้ายของชุมชนไปสร้างสรรค์ในลักษณะรูปแบบของหลักการดังกล่าวได้ ผู้วิจัยจึงนำเส้นด้ายฝ้ายเข้าสู่กระบวนการชุบมัน (Mercerization) เพื่อค้นหาผลลัพธ์ที่เหมาะสมกับการผลิตผ้าขาวม้าคูบัว จากนั้นจึงนำมาทอเป็นผ้าฝ้ายใหม่ และพัฒนาเป็นต้นแบบสินค้าเครื่องแต่งกายที่สอดคล้องกับแนวโน้มการออกแบบแฟชั่นของโลกฤดูร้อนปี 2024

ทั้งนี้ ผ้าขาวม้าคูบัวเป็นผ้าทอมือจากเส้นด้ายฝ้าย ซึ่งเป็นเส้นใยธรรมชาติ ที่มีโครงสร้างจากพืชจะประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ เซลลูโลส (Cellulose) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของเส้นใย มีโครงสร้างโมเลกุลที่จัดเรียงตัวกันเป็นระเบียบ แต่ละโมเลกุลมีแรงดึงดูดระหว่างกันสูงอันเนื่องมาจากการมีอยู่ของพันธะไฮโดรเจน (H-bond) ทำให้เส้นใยมีความแข็งแรง เช่น เฮมิเซลลูโลส (Hemi-cellulose) เพคติน (Pectin) ลิกนิน (Lignin) และ ไช (Wax) โดยสารเหล่านี้จะขัดขวางการจัดเรียงตัวของเซลลูโลสและขัดขวางพันธะไฮโดรเจนของโมเลกุลเซลลูโลส จึงทำให้ความแข็งแรงของเส้นใยลดลง ซึ่งกระบวนการชุบมันจะไปช่วยกำจัดองค์ประกอบที่ไม่ใช่เซลลูโลสออกไป ทำให้มีสัดส่วนองค์ประกอบที่เป็นเซลลูโลสสูงขึ้นและทำให้เส้นใยมีความแข็งแรงมากขึ้น สำหรับการกำจัดส่วนที่ไม่ใช่เซลลูโลสออกไปนั้น สามารถทำได้โดยการชุบมันด้วยโซเดียมไฮดรอกไซด์ (โซดาไฟ) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kumar et al. (2022, p. 68) ที่พบว่า การชุบมันฝ้ายด้วยโซดาไฟความเข้มข้น 10% (w/w) จะช่วยกำจัดสิ่งสกปรกและเพิ่มความแข็งแรงให้กับเส้นด้ายฝ้ายได้ อย่างไรก็ตาม มีการศึกษาเพิ่มเติมว่า การชุบเอทานอลที่ความเข้มข้น 90% (w/w) มีฤทธิ์ในการกำจัดสิ่งปนเปื้อนในเส้นใยได้เช่นกันและมีความเป็นพิษน้อยกว่าเมื่อเทียบโซดาไฟ (Xia et al, 2021, p. 20) ดังนั้น การศึกษาการชุบมันในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างโซดาไฟ และเอทานอลในการเพิ่มความแข็งแรงให้กับเส้นด้ายฝ้ายของชุมชนคูบัว

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยสหสาขาแบบบูรณาการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าผ้าทอคูบัวให้สามารถยกระดับไปสู่กลุ่มสินค้าสำเร็จรูปในตลาดสากล เพิ่มขีดความสามารถตั้งแต่ระดับโครงสร้างการผลิตสู่การออกแบบสร้างสรรค์ สร้างโอกาสใหม่ให้กับกลุ่มชุมชน ต่อยอดความเข้มแข็งให้ทันต่อยุทธศาสตร์และเหตุการณ์ปัจจุบัน เกิดเป็นชุมชนต้นแบบให้กับชุมชนที่มีขีดความสามารถใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคุณสมบัติโครงสร้างผ้าขาวม้าทอมือชุมชนคูบัวด้วยกระบวนการชุบมันเส้นด้ายฝ้าย
2. เพื่อสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายรีสอร์ทแวร์ด้วยเทคนิคฟังก์ชันนอลแฟชั่นจากผ้าขาวม้าทอมือชุมชนคูบัวที่ผ่านกระบวนการชุบมันเส้นด้ายฝ้าย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงผสม (Mixed-method research) ร่วมกับการทดลองและการออกแบบผลงานเชิงสร้างสรรค์ภายใต้ขอบเขตข้อมูลสำหรับงานวิจัย 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและการสอบถามกลุ่มเป้าหมาย และข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาทั้งหมดนำไปสู่แนวทางการพัฒนาสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายแฟชั่นจากผ้าขาวม้าชุมชนคูบัวให้เหมาะสมกับตลาดรีสอร์ทแวร์ โดยการวิจัยสามารถแบ่งเป็น 6 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ทบทวนวรรณกรรม สืบค้น รวบรวมข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ ได้แก่

- (1) ข้อมูลด้านความต้องการของชุมชนในการพัฒนาสินค้า
- (2) ข้อมูลด้านตลาดสินค้ารีสอร์ทแวร์
- (3) ข้อมูลด้านการปรับโครงสร้างผ้าทอด้วยกระบวนการชุบมันเส้นด้ายฝ้าย
- (4) ข้อมูลด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายแฟชั่นและแนวโน้มแฟชั่นรีสอร์ทแวร์
- (5) ข้อมูลด้านการสร้างลักษณะจำเพาะกลุ่มสินค้าจากเทคนิคฟังก์ชันนอลแฟชั่น

ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญผ่านการสัมภาษณ์ และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านวิศวกรรมสิ่งทอ ด้านการตลาดสินค้าแฟชั่น และด้านการออกแบบสินค้าแฟชั่น จำนวนด้านละ 3 ราย โดยหัวข้อในการสัมภาษณ์ประกอบด้วยเนื้อหาที่มีประเด็นหลัก ดังนี้

- (1) ด้านโครงสร้างผ้าทอและสมบัติผ้าทอ
- (2) ด้านตลาดสินค้าแฟชั่นรีสอร์ทแวร์
- (3) ด้านการสร้างสรรค์งานออกแบบสินค้าแฟชั่นรีสอร์ทแวร์

ระยะที่ 3 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยการบันทึกเสียง เพื่อศึกษาข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบของการออกแบบในด้านต่าง ๆ โดยใช้เทคนิคการสรุปประสม (Commutative summarization technique) เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ มีความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

ระยะที่ 4 ดำเนินการทดสอบเส้นด้ายจากกลุ่มชุมชนคูบัวเข้าด้วยกระบวนการชุบมันเส้นด้ายฝ้าย เพื่อพัฒนาเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับโครงสร้างผ้าผืนและเกิดการสร้างสรรค์ต้นแบบสินค้าใหม่ด้วยเทคนิค ฟังก์ชันนอลแพชั่น โดยมีขั้นตอนดังนี้

4.1 ซิงเส้นด้ายเข้ากับอุปกรณ์จ้บยัด (ลวดสแตนเลสเส้นด้าย)

4.2 นำเส้นด้ายไปทำความสะอาดด้วย สารทำความสะอาดเส้นใย (Scouring agent ethoxylated alcohol) ความเข้มข้น 2% (w/w) ที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาที ก่อนนำไป ล้างด้วยน้ำให้สะอาด แล้วอบให้แห้ง เพื่อเป็นการกำจัดสิ่งปนเปื้อน (Impurities) บนเส้นใย

4.3 นำเส้นด้ายที่ทำความสะอาดแล้วจากข้อ 4.2 มาแช่ด้วยสารละลายโซดาไฟ ความเข้มข้น 10% (w/w) อ้างอิงสูตรจาก Kumar et al. (2022, p. 68) โดยมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

1) เติมสารช่วยเปียก (Wetting agent) ลงในสารละลายโซดาไฟ กวนให้ทั่ว จากนั้นนำ เส้นด้ายลงจุ่มในสารละลายโซดาไฟเป็นเวลา 10 นาที ที่อุณหภูมิ 30 องศาเซลเซียส ขณะที่เส้นด้ายจุ่มอยู่ใน สารละลายโซดาไฟให้ใช้มือบีบเส้นด้ายให้ทั่ว เพื่อช่วยให้การทำปฏิกิริยาระหว่างโซดาไฟกับเส้นด้ายฝ้ายเกิดขึ้น อย่างทั่วถึงมากที่สุด เมื่อครบเวลา นำเส้นด้ายฝ้ายออกมาล้างน้ำสะอาด

2) นำเส้นด้ายฝ้ายลงล้างในน้ำที่มีกรดอะซิติก (Acetic acid) 5% (w/v) ผสมอยู่เพื่อ ปรับสภาพเส้นด้ายที่มีความเป็นด่างให้เป็นกลาง จากนั้นตรวจสอบสภาพความเป็นด่างหลงเหลือด้วย สารละลายฟีนอล์ฟธาเลิน (Phenolphthalein) หากมีด่างหลงเหลือจะปรากฏเป็นสีชมพู แต่หากไม่มีด่าง หลงเหลือจะไม่มีสีปรากฏ

3) ล้างด้วยน้ำ ล้างด้วยน้ำปราศจากไอออน (Deionized water, DI) อีกครั้ง นำไปอบ ให้แห้งจะได้เส้นด้ายฝ้ายที่ผ่านการชุบมันด้วยโซดาไฟ

4.4 ชุบมันด้วยเอทานอล 90% (w/w) โดยการนำเอทานอลละลายในน้ำปราศจากไอออน ตามอัตราส่วนที่ระบุดังแสดงในตารางที่ 1 แล้วนำเส้นด้ายฝ้ายที่ถูกตรึงด้วยลวดซึ่งแช่ในสารละลายที่เตรียมไว้ เป็นเวลา 1 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิห้อง หลังจากนั้นจึงล้างตัวทำลายออก 3-4 ครั้งด้วยน้ำปราศจากไอออน แล้วนำไปอบให้แห้ง

ตารางที่ 1 ชื่อตัวอย่างและสารละลายสำหรับกระบวนการชุบมัน

ชื่อตัวอย่าง	สารละลายสำหรับชุบมัน (w/w)
CR	-
C1	10 % โซดาไฟ
C2	50 % เอทานอล
C3	70 % เอทานอล
C4	90 % เอทานอล

4.5 ตรวจสอบความหนาแน่นเชิงเส้นด้วยวิธีตัดชั่ง (Cut-and-weight) โดยการนำเส้นใยไป อบอุ่นที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 2 ชั่วโมง หลังจากนั้นตัดเส้นใยให้มีความยาว 1 เมตร และชั่งน้ำหนักด้วยเครื่องชั่งดิจิทัล 4 ตำแหน่ง แล้วจึงนำมาคำนวณหาค่า L/D ในหน่วยเท็กซ์ (Tex) โดยทำซ้ำ ตัวอย่างละ 5 ครั้ง เพื่อหาค่าเฉลี่ย

4.6 ทดสอบสมบัติเชิงกลของเส้นใยฝ้ายด้วยการหาค่าความต้านทานต่อแรงดึงของเส้นใย (Tensile strength) โดยเส้นใยทั้งที่ผ่านการชุบมันและไม่ผ่านการชุบมัน จะถูกนำมาทดสอบตามมาตรฐาน ASTM D3822 อัตราเร็วการดึง 500 มม. / นาที ที่อุณหภูมิห้อง ระยะทดสอบ (Gauge length) 500 มม. ด้วยเครื่อง Universal testing machine ของบริษัท SHIMADSU รุ่น AGS-X

ค่าที่วัดได้จะถูกนำมาคำนวณค่าความต้านทานต่อแรงดึง (Tensile strength) ร้อยละการยืดตัว ณ จุดขาด (Elongation at break) และความยืดหยุ่น (Elastic modulus) ดังสมการต่อไปนี้

สมการที่ 1	ความต้านทานต่อแรงดึง (Tensile strength)	=	$\frac{\text{แรงที่ใช้ดึง (F)}}{\text{พื้นที่หน้าตัดชิ้นงาน (A)}}$
สมการที่ 2	ร้อยละของการยืดตัว ณ จุดขาด (%Elongation at break)	=	$\frac{(\text{ความยาวสุดท้าย (L}_t) - \text{ความยาวเริ่มต้น (L}_0)) \times 100}{\text{ความยาวเริ่มต้น (L}_0)}$
สมการที่ 3	ค่าความยืดหยุ่น (Elastic modulus)	=	$\frac{\text{ความต้านทานต่อแรงดึง (Tensile strength)}}{\text{การยืดตัว ณ จุดขาด (Elongation at break)}}$

4.7 เส้นใยแต่ละชนิดจะถูกนำไปตรวจสอบลักษณะผิวและสิ่งปนเปื้อนของเส้นใยด้วยกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด (Scanning electron microscope, SEM) ของบริษัท JEOL รุ่น JSM-5410 LV ที่ศักย์เร่งอิเล็กตรอน 15 กิโลโวลต์ ณ อุณหภูมิห้อง กำลังขยาย 500 เท่า โดยเส้นใยจะถูกวางบนแท่นตัวอย่างก่อนเคลือบด้วยทองคำ เพื่อให้ตัวอย่างทดสอบมีสมบัตินำไฟฟ้า

ระยะที่ 5 ดำเนินการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบผสมผสานทั้งด้านคุณภาพและปริมาณ เพื่อหาข้อสรุป แนวทาง และองค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานในงานวิจัย โดยข้อมูลที่สรุปได้จะแบ่งเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

(1) ด้านโครงสร้างผ้าทอหลังการชุบมัน

(2) ด้านการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายรีไซเคิลจากเทคนิคการสร้างแบบตัด “ฟังก์ชันนอลแพชั่น” (การสร้างแบบตัดที่มีหลักการแผ่อกและการเก็บเข้า การเปิดเผยและการปกปิด และการรวมและการแยก) ร่วมกับแนวโน้มตลาดสินค้าแฟชั่นของโลก ฤดูร้อนปี 2024

ระยะที่ 6 ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูล และนำมาเป็นข้อกำหนดในการออกแบบ (Design Criterion) เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดโจทย์การออกแบบ (Design Brief) และสร้างต้นแบบสินค้าเพื่อเป็นแนวทางการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายแฟชั่นจากผ้าขาม้าชุมชนคูบัวให้เหมาะสมกับตลาดรีไซเคิลตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้ดังนี้

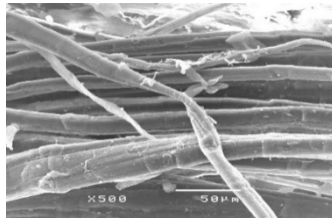
1. ด้านโครงสร้างผ้าทอด้วยกระบวนการชุบมันเส้นด้าย

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองการนำเส้นด้ายของชุมชนมาทำการชุบมัน เพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้กับเส้นด้ายที่สามารถทอเป็นผ้าผืนและขึ้นต้นแบบตามหลักการสร้างสรรค์ฟังก์ชันนอลแพชั่น ซึ่งสามารถสรุปผลการทดสอบได้เป็น 3 ส่วน โดยมีรายละเอียดดังนี้

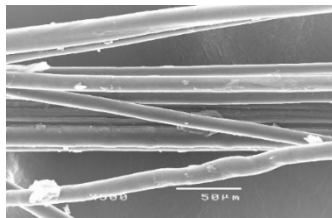
1.1 ผลการตรวจสอบลักษณะทางสัณฐานวิทยา (Morphology)¹

ผลการตรวจสอบลักษณะทางสัณฐานวิทยาบนพื้นผิวของเส้นใยที่กำลังขยาย 500 เท่า ด้วยกล้อง SEM พบว่า พื้นผิวของเส้นใยที่ยังไม่มีการชุบมันจะมีความขรุขระไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากมีชั้นของ เพคติน ลิกนิน และไซ เคลือบอยู่ตลอดความยาวของเส้นใย อีกทั้งยังพบว่าเส้นใยมีความบิดเบี้ยวและโค้งงอ

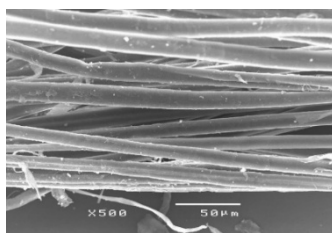
เมื่อพิจารณาลักษณะทางสัณฐานวิทยาบนพื้นผิวของเส้นใยที่มีการชุบมันด้วยโซดาไฟความเข้มข้น 10% (w/w) จะแสดงให้เห็นพื้นผิวของเส้นใยที่เรียบ มีรูปทรงที่ตรงและสม่ำเสมอกว่าเส้นใยที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการชุบมัน ใกล้เคียงกับเส้นใยที่ชุบมันด้วยเอทานอลความเข้มข้น 90% (w/w) พบว่า พื้นผิวมีความสม่ำเสมอมากขึ้นเนื่องจากการหลุดลอกของชั้น Non-cellulose แต่รูปทรงของเส้นใยยังคงมีความบิดโค้งอยู่เล็กน้อย ปรากฏดังภาพที่ 1 – 3 ซึ่งเป็นภาพถ่ายพื้นผิวของเส้นใยจากกล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนแบบส่องกราด ตามลำดับ

ภาพที่ 1 ลักษณะทางสัณฐานวิทยาของเส้นใยฝ้ายที่ยังไม่ผ่านกระบวนการชุบมัน

ภาพที่ 2 ลักษณะทางสัณฐานวิทยาของเส้นใยฝ้ายที่ผ่านการชุบมันด้วยโซดาไฟ 10% (w/w)

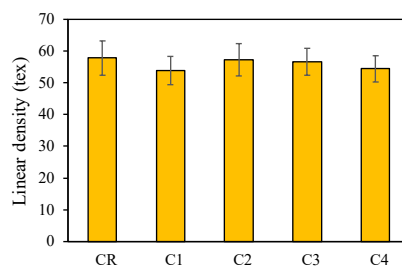

ภาพที่ 3 ลักษณะทางสัณฐานวิทยาของเส้นใยฝ้ายที่ผ่านการชุบมันด้วยเอทานอลความเข้มข้น 90% (w/w)

¹ การทดสอบลักษณะทางสัณฐานวิทยา จะต้องแยกเส้นใยออกจากเส้นด้าย เพื่อไปส่องด้วยกล้อง Scanning electron microscope (SEM) ดังนั้น ในการสรุปผลในหัวข้อ "ลักษณะทางสัณฐานวิทยา" จะต้องใช้คำว่า เส้นใย

1.2 ผลการวัดความหนาแน่นเชิงเส้น (Linear density, L/D)

ผลการทดสอบความหนาแน่นด้วยวิธีตัดชั่ง (Cut-and-weight) พบว่าการชุบมันด้วยโซดาไฟ 10% w/w (C1) มีค่า L/D ลงลงอย่างมีนัยสำคัญ (53.8 ± 8.9 ไมครอน) ในขณะที่เส้นใยที่ชุบมันด้วยสารละลายเอทานอลที่ความเข้มข้น 50% (w/w) (C2) 70% (w/w) (C3) และ 90% (w/w) (C4) จะมีความหนาแน่นเชิงเส้นลดลง (57.2 ± 10.1 56.6 ± 8.6 และ 54.4 ± 8.2 ไมครอน ตามลำดับ) ตามความเข้มข้นที่เพิ่มขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 4 สาเหตุเนื่องจากระหว่างกระบวนการชุบมัน นั้น ได้มีการดึงเส้นด้ายผ่านหลอดซึ่งไป ด้วย ส่งผลให้เส้นใยถูกยืดออกจนมีขนาดเล็กกลง ซึ่งสอดคล้องกับเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ยที่วัดได้จากภาพถ่ายโดย SEM ของ C1 ที่ 15 ไมครอน และ C4 ที่ 17 ไมครอน ในขณะที่เส้นใยก่อนการชุบมัน (CR) มีเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ย 21 ไมครอน

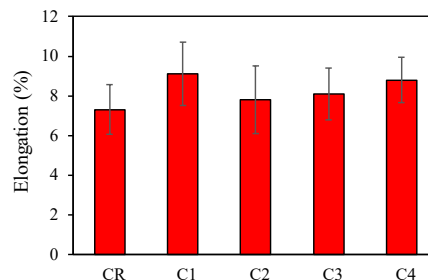

ภาพที่ 4 ผลการทดสอบค่าความหนาแน่นเชิงเส้น (linear density) ของเส้นด้ายแต่ละกระบวนการ

1.3 ผลการทดสอบสมบัติเชิงกลของเส้นด้าย (Tensile strength)

ผลการทดสอบค่าความต้านทานต่อแรงดึงของเส้นด้ายที่ไม่ผ่านการชุบมัน (CR) มีค่า 7.5 ± 1.4 เซนตินิวตันต่อเท็กซ์ โดยเส้นด้ายที่ชุบมันด้วยโซดาไฟ (C1) จะมีค่าความแข็งแรงดึงลดลง (6.1 ± 1.6 เซนตินิวตันต่อเท็กซ์) ในขณะที่เส้นด้ายที่ชุบมันด้วยสารละลายเอทานอล (C2 C3 และ C4) จะมีความแข็งแรงดึงลดลงตามความเข้มข้นของเอทานอลที่เพิ่มขึ้น (7.7 ± 1.4 7.1 ± 2.1 และ 6.7 ± 1.5 เซนตินิวตันต่อเท็กซ์ ตามลำดับ)

ผลการทดสอบค่าระยะยืด ณ จุดขาด (Elongation at break) ของเส้นด้ายที่ไม่ผ่านการชุบมัน (CR) มีค่าร้อยละ 7.3 ± 0.5 เมื่อเทียบกับเส้นด้ายที่ชุบมันด้วยโซดาไฟ (C1) ที่มีค่าระยะยืด ณ จุดขาดเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (ร้อยละ 9.1 ± 1.2) ในขณะที่เส้นด้ายที่ชุบมันด้วยสารละลายเอทานอล (C2 C3 และ C4) จะมีค่าระยะยืด ณ จุดขาด ลดลงตามความเข้มข้นของเอทานอลที่เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 7.8 ± 1.4 8.1 ± 0.6 และ 8.8 ± 0.3 ตามลำดับ) ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ผลการทดสอบระยะยืด ณ จุดขาด (Elongation at Break) ของเส้นด้ายแต่ละชนิด

เมื่อพิจารณาสมบัติเชิงกลจากค่าความแข็งดึงและระยะยืด ณ จุดขาด พบว่า เส้นใยที่ผ่านการชุบมันทุกชนิดจะมีความเหนียว (Stiffness) มากขึ้น ถึงแม้จะแสดงความเปราะ (Brittle) เล็กน้อยอย่างไม่มีนัยสำคัญ สาเหตุเนื่องจากเส้นใยที่ผ่านการชุบมันจะมีการกำจัดสารที่ไม่ใช่เซลลูโลสออกไป (เฮมิเซลลูโลส เพคติน ลิกนิน และไข) จึงทำให้สัดส่วนของเซลลูโลสของเส้นใยเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เกิดอันตรกิริยาระหว่างโมเลกุล (Molecular interaction) ของเซลลูโลสมีมากขึ้น โดยไม่มีสารเจือปนอื่น (Impurity substances) มาขัดขวาง ผลทำให้เส้นใยมีความเหนียวเพิ่มขึ้น โดยเส้นด้ายที่ผ่านการชุบมันด้วยสารละลายโซดาไฟ (C1) 10% (w/w) จะเพิ่มความแข็งแรงให้กับเส้นด้ายฝ้ายได้ดีที่สุด ตามด้วยสารละลายเอทานอลที่ความเข้มข้น (C2) 50% (w/w) (C3) 70% (w/w) และ (C4) 90% (w/w) ตามลำดับ

นอกจากนี้ อีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้เส้นด้ายที่ผ่านการชุบมันมีความแข็งแรงเพิ่มมากขึ้น คือ การดึงเส้นด้ายในระหว่างการชุบมัน ซึ่งจะส่งผลให้โครงสร้างโมเลกุลของเซลลูโลสมีการจัดเรียงตัวใหม่ (Molecular re-orientation) ตามทิศทางของแรงที่โดนดึง ทำให้เส้นใยมีความแข็งแรงเพิ่มมากขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การจัดเรียงตัวของโมเลกุลตามทิศ Orientation Process ไปสู่แนวแรง Orientation Direction

2. การออกแบบสินค้าแฟชั่นรีสอร์ทแวร์จากเทคนิคฟังก์ชันนอลแฟชั่น

จากการนำเส้นด้ายที่ชุบมันแล้วเข้าสู่กระบวนการทอเป็นผ้าผืนร่วมกับกลุ่มชุมชนวิสาหกิจทอผ้าคูบัว ได้ผลการทดสอบขึ้นรูป ดังนี้ 1) การทดสอบการนำเส้นด้ายที่ผ่านการชุบมันเข้าสู่กระบวนการทอแบบซึ่งตั้งไม่ปรากฏการมีเส้นด้ายขาดตัว 2) การทอเส้นด้ายที่มีการชุบมัน ปรากฏความเหนียวคงตัวและมีความมันวาวเมื่อเส้นด้ายเรียงตัวกัน แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเส้นด้ายที่ไม่ผ่านกระบวนการชุบมัน 3) เมื่อได้เป็นผ้าทอสำเร็จ พบว่า ผ้าทอมีแรงยืดหยุ่นและสมบัติการขึ้นรูปที่ดีกว่าผ้าทอในรูปแบบเดิม และ 4) เมื่อนำผ้าทอมาต่อกันในรูปแบบแพทเวิร์ค (Patchwork) ผลพบว่า ผ้าทอมีเนื้อละเอียด แข็งแรง และมีความยืดหยุ่นไม่ขาดจากกันได้ง่าย เมื่อเทียบกับผ้าทอที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการชุบมัน

ตารางที่ 2 การนำเส้นด้ายที่ชุบมันแล้วเข้าสู่กระบวนการทอเป็นผ้าผืน

ทดสอบกระบวนการซึ่งตั้ง	ทดสอบการเรียงตัวเส้นด้าย	ทดสอบการตัดเย็บ	ทดสอบการต่อผ้า
			

2.1 แนวทางการสร้างสรรค์แบบตัดตามหลักการฟังก์ชันนอลแฟชั่น

เมื่อนำคุณสมบัติที่ได้ของผ้ามาวิเคราะห์ร่วมกับเกณฑ์การตลาดของรูปแบบเทรนด์แฟชั่นตามแนวโน้มแฟชั่นฤดูร้อนปี 2024 ขององค์กรแฟชั่นโลก (World Global Style Network, WGSN) สามารถทำการทดลองสร้างสรรค์ผลงานแบบตัดได้ทั้งหมดตามหลักการฟังก์ชันนอลแฟชั่น ได้แนวทางย่อยออกเป็นแนวทางละ 2 รายการ และนำมาพัฒนารายการละ 4 รูปแบบ ปรากฏดังนี้

(1) หลักการแผ่อกและการเก็บเข้า (Expand and collapse) การเปลี่ยนแปลงวัตถุในด้านการเพิ่มและลดปริมาณ ขนาด พื้นที่ หรือรูปทรงตามแกนระนาบ หรือในระบบสามมิติ โดยเทรนด์ที่นำมาใช้ คือ Butterfly (WGSN Limited, 2024) ดังรายละเอียดภาพที่ 7 และ 8

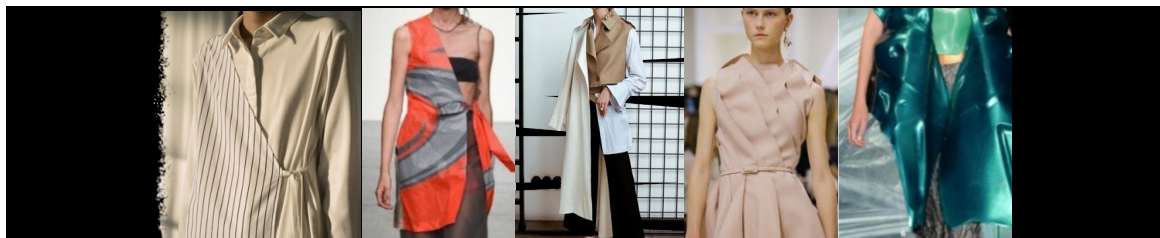

ภาพที่ 7 การสร้างรายละเอียดเทคนิคที่สอดคล้องระหว่างคุณสมบัติผ้าและหลักการ Expand and collapse
ที่มา: WGSN Limited, 2024

ภาพที่ 8 การสร้างแบบตัด แผ่อกและการเก็บเข้า (Expand and collapse)

(2) หลักการเปิดเผยและการปกปิด (Expose and cover) การเปลี่ยนหน้าที่การทำงานจากหน้าหนึ่งไปสู่อีกหน้าที่หนึ่ง โดยเทรนด์ที่นำมาใช้ คือ Irregular Vacation (WGSN Limited, 2024) ดังรายละเอียดภาพที่ 9 และ 10

ภาพที่ 9 การสร้างรายละเอียดเทคนิคที่สอดคล้องระหว่างคุณสมบัติผ้าและหลักการ Expose and cover
ที่มา: WGSN Limited, 2024

ภาพที่ 10 การสร้างแบบตัด เปิดเผยและปกปิด (Expose and cover)

(3) หลักการรวมและการแยก (Fuse and divide) การนำเสนอที่มีหน้าที่การทำงานเดียวมาทำให้มีการใช้งานอเนกประสงค์ โดยเทรนด์ที่นำมาใช้ คือ Apricot (WGSN Limited, 2024) ดังรายละเอียดภาพที่ 11 และ 12

ภาพที่ 11 การสร้างรายละเอียดเทคนิคที่สอดคล้องระหว่างคุณสมบัติผ้าและหลักการ Fuse and divide
ที่มา: WGSN Limited, 2024

ภาพที่ 12 การสร้างแบบตัด รวมและแยก (Fuse and divide)

2.2 ผลการศึกษาการสร้างสรรคสินค้าต้นแบบ

ผู้วิจัยได้นำเอาคุณสมบัติผ้าทอใหม่ที่ถูกพัฒนาขึ้นร่วมกับกลุ่มชุมชน มาผลิตเป็นต้นแบบสินค้าใหม่ตามหลักการฟังก์ชันนอลแฟชั่นที่สอดคล้องไปกับแนวโน้มแฟชั่นโลก ได้ผลดังแสดงในตารางที่ 3-5 ดังนี้

ตารางที่ 3 ต้นแบบการสร้างสรรค์สินค้า Expand and collapse

การแผ่ออกและการเก็บเข้า			
	<p>โครงร่างเงา: ทรงบานกว้าง</p> <p>เทคนิค: การตัดสลับซับซ้อน</p> <p>จีบกระทบ กราฟิคัท</p> <p>กลุ่มสี: ขาว แดง เหลือง</p> <p>น้ำเงิน ทอลายตารางเล็ก</p> <p>ตามอัตลักษณ์ชุมชนคูบัว</p> <p>วัสดุ: ผ้าฝ้ายทอจากฝ้าย</p> <p>ชุบมัน</p>		<p>โครงร่างเงา: ทรงบานกว้าง</p> <p>เทคนิค: การตัดสลับครึ่ง</p> <p>วงกลมตัดต่อขึ้นหน้า จีบรูปด</p> <p>กลุ่มสี: น้ำเงิน แดง ขาว</p> <p>ทอลายตารางเล็ก กตาม</p> <p>อัตลักษณ์ชุมชนคูบัว</p> <p>วัสดุ: ผ้าฝ้ายทอพื้นผสม</p> <p>ผ้าลายเน้นการให้ เห็น</p> <p>คุณสมบัติผ้าทอแบบใหม่ ที่</p> <p>ชัดเจน</p>

ตารางที่ 4 ต้นแบบการสร้างสรรค์สินค้า Expose and cover

การเปิดเผยและการปกปิด			
	<p>โครงร่างเงา: ทรงหลวม</p> <p>เทคนิค: จีบกระทบข้าง</p> <p>ลำตัว กราฟิคัท การป้าย</p> <p>หน้าเพื่อสร้างระดับชั้น</p> <p>กลุ่มสี: ขาว เขียว ม่วง</p> <p>ทอลายตารางเล็ก กตาม</p> <p>อัตลักษณ์ชุมชนคูบัว</p> <p>วัสดุ: ผ้าฝ้ายทอจากฝ้าย</p> <p>ชุบมัน</p>		<p>โครงร่างเงา: ทรงกว้าง</p> <p>เทคนิค: การตัดสลับซับซ้อน</p> <p>จีบกระทบกราฟิคัทตัดสลับ</p> <p>การป้ายทับ</p> <p>กลุ่มสี: ขาว ครีม ทอลายตรง</p> <p>เส้นยาว สร้างความแปลก</p> <p>ใหม่ให้กับกลุ่มสินค้า</p> <p>วัสดุ: ผ้าฝ้ายทอลายและ</p> <p>ทอพื้นจากฝ้ายชุบมัน</p>

ตารางที่ 5 ต้นแบบการสร้างสรรค์สินค้า Fuse and divide

การรวมและการแยก			
	<p>โครงร่างเงา: ทรงกว้าง</p> <p>เทคนิค: การต่อประกอบ</p> <p>วางผ้าเฉลียง กราฟิคัท</p> <p>กลุ่มสี: น้ำเงิน แดง ขาว ซึ่ง</p> <p>ทอลายตารางเล็ก กที่บ</p> <p>ตามอัตลักษณ์ชุมชนคูบัว</p> <p>วัสดุ: ผ้าฝ้ายทอจาก</p> <p>เส้นด้ายฝ้ายชุบมัน</p>		<p>โครงร่างเงา: ทรงบานกว้าง</p> <p>เทคนิค: การตัดเฉลิ ยง</p> <p>จีบกระทบ กราฟิคัท</p> <p>กลุ่มสี: น้ำเงิน ขาว แดง</p> <p>ตามเทรนด์ทอลายตาราง</p> <p>เล็กโปร่งตามอัตลักษณ์</p> <p>ชุมชนคูบัว</p> <p>วัสดุ: ผ้าฝ้ายทอจาก</p> <p>เส้นด้ายฝ้ายชุบมัน</p>

ผลการศึกษา สามารถสรุปข้อค้นพบตามองค์ประกอบการออกแบบสร้างสรรค์ ได้ดังนี้

โครงร่างเงา: มุ่งเน้นนำเสนอสินค้ารีสอร์ทแวร์ในรูปแบบทรงที่เรียบง่าย เข้ารูปแบบหลวม แสดงถึงคุณสมบัติของผืนผ้าที่มีความพิเศษกว่าผ้าทั่วไปที่สอดคล้องกับแนวทางเทรนด์แฟชั่นรีสอร์ทแวร์ที่เลือกมาใช้

รายละเอียดเทคนิค: มุ่งเน้นการใช้เทคนิคกราฟิกคัท การตัดสลักซับซ้อน และเทคนิคการตัดเย็บแบบจีบกระทบ เพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของผ้าที่มีความแข็งแรง ยืดหยุ่น การเรียงตัว และความมันวาวของเส้นด้ายที่มีความพิเศษกว่าปกติ รวมทั้งการทอในรูปแบบลายตารางเล็กที่สะท้อนอัตลักษณ์ของผ้าชาวม้าชุมชนคูบัว

กลุ่มสี: มุ่งเน้นการใช้กลุ่มสีที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นเป็นหลัก ได้แก่ น้ำเงิน ขาว แดง ผสมผสานกับกลุ่มสีตามเทรนด์แฟชั่นมาเป็นหลักการในการสร้างโทนสีลวดลาย ได้แก่ เขียว ม่วง เหลือง และครีม รวมทั้งเน้นการใช้เส้นด้ายยีนเป็นสีขาวยิ่งขึ้นเพื่อให้เห็นคุณสมบัติของผ้าที่มีความพิเศษ

วัสดุ: มุ่งเน้นการใช้ทั้งผ้าทอและผ้าทอผืนที่ไม่มีลายมาผสมผสานกัน โดยใช้ผ้าทอเป็นหลักมาผสมผสานกับผ้าผืนสร้างสรรค์เป็นกลุ่มสินค้าใหม่

โดยสรุป การนำผ้าทอที่ผ่านกระบวนการชุบมันเส้นด้ายมาเข้าสู่การขึ้นต้นแบบตามหลักการสร้างแบบตัดฟังก์ชันนอลแฟชั่น นั้น ได้ส่งผลให้เกิดรูปแบบที่สอดคล้องกับหลักการข้างต้น ได้แก่ การสร้างแบบตัดที่สลักซับซ้อนได้เหมาะสมกับเทคนิคจำเพาะประเภทจีบกระทบ และการสร้างฟังก์ชันได้หลากหลายด้วยเทคนิคกราฟิกคัท เกิดความสอดคล้องกับเทคนิคของการสร้างรูปแบบสินค้ารีสอร์ทแวร์ที่ตรงกับแนวโน้มตลาดสินค้าแฟชั่นรีสอร์ทแวร์ฤดูร้อนปี 2024

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาพัฒนาคุณสมบัติโครงสร้างผ้าชาวม้าทอมือชุมชนคูบัวด้วยกระบวนการชุบมันเส้นด้ายฝ้าย

คุณสมบัติใหม่ของผ้าทอมือชุมชนคูบัวที่ผ่านกระบวนการชุบมัน นั้น ประกอบด้วย 1. เส้นด้ายเกิดความเหนียวไม่ขาดง่าย เมื่อทอเป็นผืนผ้าแล้วสามารถนำมาขึ้นรูปทรงได้หลากหลาย เนื่องจากเส้นด้ายมีผิวเรียบเนียน และสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kumar et al. (2022) เมื่อนำเส้นด้ายดังกล่าวมาทอเป็นผ้าผืนแล้วทำให้มีความหนาแน่นชิดตัว อีกทั้งเมื่อนำมาขึ้นต้นแบบก็สามารถใช้ร่วมกับเทคนิคการสร้างแบบได้หลากหลายประเภท และ 2. การนำด้ายที่ผ่านกระบวนการชุบมันมาผลิตเป็นผ้าทอ เกิดสมบัติใหม่ของผ้า ได้แก่ ยืดหยุ่น คืนตัวดี แข็งแรง ขึ้นรูปทรงได้หลากหลาย มันวาว และเส้นด้ายเรียงตัวสม่ำเสมอ เมื่อนำมาทอเป็นผืนแล้วผ้าผืนจะมีอัตลักษณ์พิเศษที่สวยงาม มีราคา และสามารถเพิ่มมูลค่าขึ้นจากเดิมได้

นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่า ความคงทนของเส้นด้ายจากการชุบมันด้วยโซเดียมไฮดรอกไซด์ (โซดาไฟ) เป็นผลให้ผ้าที่คุณสมบัติแข็งแรงขึ้นรูปทรงในการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกาย กระบวนการชุบมันเส้นด้ายนี้ สอดคล้องกับงานวิจัย ของ จำลอง สาริกานนท์ และอภิชาติ สนธิสมบัติ (2552) อธิบายการเพิ่มความแข็งแรงของเส้นด้ายด้วยโซเดียมไฮดรอกไซด์ (โซดาไฟ) ความเข้มข้น 30 องศา โบเม (Baume) ที่อุณหภูมิ 20 องศาเซลเซียส เช่นเดียวกับงานวิจัยของ วิโรจน์ สารการโกศ (2562, น. 9) ที่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติกระบวนการชุบมันที่ทำให้เส้นใยเกิดการพองตัวในสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่มีความเข้มข้นสูงกว่าร้อยละ 15 ซึ่งความเข้มข้นระดับนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปผลึกและการจัดเรียงโมเลกุลใหม่ ผลทำให้เส้นใยเกิดการพองตัว มีผิวเรียบมัน และมีความสามารถในการย้อมสีเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ โซเดียมไฮดรอกไซด์ยังมี

คุณสมบัติไม่ตกค้างบนเสื้อผ้าและสามารถล้างออกได้ง่าย รวมทั้งมีคุณสมบัติเป็นกลางไม่เป็นอันตรายต่อการสัมผัส

2. การสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายรีไซเคิลด้วยเทคนิคฟังก์ชันนอลแฟชั่นจากผ้าขาม้าทอมือชุมชนคูบัว

การนำผ้าขาม้าทอมือชุมชนคูบัวที่ผ่านกระบวนการชุบมันเส้นด้ายมาเข้าสู่การขึ้นต้นแบบสินค้าตามหลักการสร้างแบบตัดฟังก์ชันนอลแฟชั่น ส่งผลให้เกิดความแข็งแรงของโครงสร้างเครื่องแต่งกายไปพร้อมกับความยืดหยุ่นตามสมบัติผ้า ทำให้ผู้วิจัยสามารถสร้างสรรค์ต้นแบบในรูปแบบที่หลากหลายตามโอกาสการใช้สอย เพื่อผลิตเป็นสินค้าในตลาดสินค้ารีไซเคิลได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวทางการสร้างสรรค์สินค้าแฟชั่นตามเทรนด์แฟชั่นฤดูร้อน 2024 ขององค์กรเทรนด์แฟชั่นโลก WGSN เช่นเดียวกับผลการศึกษารูปแบบสินค้ารีไซเคิลด้วยหลักการฟังก์ชันนอลแฟชั่นจากผ้าพิมพ์สีธรรมชาติของ ญัฐวรวิร์มานพพงษ์ และคณะ (2567) ที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของต้นแบบสินค้าทั้งในกลุ่มสินค้าประเภทเครื่องแต่งกายสำเร็จรูปและในกลุ่มสินค้าประเภทโฮมแวร์ รวมทั้งผลการศึกษาของ วรฤทธิ ฉลาดสุนทรวาที และคณะ (2566) ในด้านนวัตกรรมสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายที่ส่งเสริมรูปแบบการใช้งานให้เหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้บริโภคในกลุ่มซีเนียลเจนเนอเรชัน (Zennials Generation) คือ กลุ่มคนที่อยู่ช่วงอายุ 23-29 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มผสมของประชากร Millennial และ Generation Z เกิดในช่วงปลายยุค 90 และต้นยุค 2000 มีลักษณะเด่นเป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เปิดรับสิ่งใหม่ และใส่ใจสังคม มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคม นอกจากนี้ในด้านพฤติกรรมผู้บริโภคของคนกลุ่มนี้ เป็นผู้มีกำลังซื้อและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อจากคนรอบข้าง (Bongkhot Tuntiwisanusopit, 2024)

ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าผ้าขาม้าชุมชนคูบัวที่ผ่านกระบวนการชุบมันเส้นด้ายก่อนการนำมาเข้ากระบวนการสร้างสรรค์สินค้าด้วยหลักการสร้างแบบตัดฟังก์ชันนอลแฟชั่น สามารถสร้างเทคนิคจำเพาะได้หลากหลายรูปแบบกว่าการนำผ้าปกติมาเข้าสู่กระบวนการสร้างแบบตัดฟังก์ชันนอลแฟชั่นเพียงอย่างเดียว ที่มักจะปรากฏรูปแบบสินค้าจากผ้าขาม้าในท้องตลาดเป็นกลุ่มสินค้าทั่วไป ซึ่งการนำผ้าที่ผ่านการปรับปรุงคุณสมบัติมาสร้างสรรค์ผลงานจะส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าในการสร้างสรรค์สินค้าแฟชั่นมากขึ้น นอกจากนี้ในด้านการออกแบบโดยหลักการสร้างแบบตัดฟังก์ชันนอลแฟชั่นดังกล่าว ยังเป็นเทคนิคที่ช่วยให้เกิดการต่อยอดกลายเป็นรูปแบบใหม่ๆ ที่แปลกใหม่ สอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรานิษฐ์ สิทธิพนธ์ และคณะ (2565) ที่ได้ศึกษาการออกแบบและพัฒนา เพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าขาม้าของชุมชนผ้าฝ้ายทอมือในเขตพื้นที่ภาคกลาง โดยนำหลักการสร้างแบบตัดฟังก์ชันนอลแฟชั่นมาใช้ร่วมกับการจัดโครงสร้างลดทอนเส้นด้ายย้อมสีธรรมชาติ พัฒนาเป็นเครื่องแต่งกายที่มีรูปแบบทันสมัยสำหรับสวมใส่ในชีวิตประจำวัน และสามารถนำไปสวมใส่ร่วมกับผลิตภัณฑ์อื่นในกลุ่มตลาดสินค้าแฟชั่นและไลฟ์สไตล์ประเภททราเวลแวร์เพื่อเพิ่มโอกาสการกระจายรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาจากงานวิจัยนี้ นอกจากเป็นการพัฒนารูปแบบสินค้าแฟชั่นประเภทเครื่องแต่งกายจากผ้าขาม้าชุมชนคูบัวให้มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวแล้ว ยังเป็นการผลักดันงานหัตถกรรมท้องถิ่นไปสู่ตลาดการค้าสากลอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรพัฒนาต่อยอดกระบวนการชุบมันร่วมกับกระบวนการซิงค์นาโนออกไซด์ (Zinc nanooxide) เพื่อป้องกันเชื้อราและแบคทีเรียที่อาจก่อตัวขึ้นในผืนผ้า โดยอาจเป็นการทดสอบต่อเนื่องจากการชุบมันเส้นด้ายก่อนนำมาทอเป็นผ้าทอ

2. นอกจากหลักการขึ้นต้นแบบสินค้าแบบฟังก์ชันนอลแฟชั่นแล้วนั้น นักวิจัยอาจพิจารณานำหลักการสร้างแบบตัดเมจิกแพทเทิร์น หรือหลักการตัดเย็บชั้นสูง มาประกอบเพิ่มเติมเพื่อสร้างให้สินค้าเกิดอัตลักษณ์และความแตกต่าง ส่งผลให้เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้น

3. ควรนำเทรนด์แฟชั่นและไลฟ์สไตล์ของผู้บริโภคประเภทรีสอร์ทแวร์มาพิจารณาประกอบการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน รวมทั้งควรมีการนำแนวโน้มแฟชั่นประเภทโฮมแวร์ หรือทราเวลแวร์เข้ามาเป็นเกณฑ์ร่วมผสมผสานในการสร้างกลุ่มสินค้าใหม่ในคอลเลกชันต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับเงินสนับสนุนจากงบประมาณรายได้มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

จำลอง สาริกานนท์ และ อภิชาติ สนธิสมบัติ. (2552). การปรับปรุงกระบวนการตกแต่งกันยับผ้าฝ้ายด้วยสาร 1,2,3,4-Butantetracarboxylic acid และไคโตซาน. *RMUTP Research Journal*, 3(1), 32–41. สืบค้น 22 มีนาคม 2567, จาก <https://doi.org/10.14456/jrmutp.2009.4>

ณัฐวรวิริ์ มาณพพงษ์ ธีร์ โคตรธา และนพชัย ฟองอิสสระ. (2567). การบริหารจัดการตราสินค้าแฟชั่น และไลฟ์สไตล์เชิงนโยบายเศรษฐกิจสีเขียวและการสร้างสรรค์สินค้าต้นแบบ. *วารสารคทเศรษฐศาสตร์*, 67(1), 138-157. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://thea.or.th/?journal=%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%AB%E0%B9%80%E0%B8%A8%E0%B8%A3%E0%B8%A9%E0%B8%90%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C-%E0%B8%9B%E0%B8%B5-12>

ธีร์ โคตรธา และชูพรรณ แผงไธสง. (2564). แนวทางการสร้างสรรค์ พัฒนา และเพิ่มมูลค่าสินค้าหัตถกรรมสิ่งทอท้องถิ่นสู่ตลาดสินค้าแฟชั่นสำเร็จรูปออนไลน์ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์และทอผ้าบ้านทุ่งแสมอำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง*, 3(2), 53-69. สืบค้น 22 มีนาคม 2565, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Jadc/article/view/251965>

ภัทรานิชฐ์ สิทธิณพพันธ์ ประเทืองทิพย์ ปานบำรุง และเก่งกาจ ต้นทองคำ. (2565). การออกแบบและพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าขาม้าของชุมชนผ้าฝ้ายทอมือในเขตพื้นที่ภาคกลาง. *วารสารศิลปศาสตร์*

- มทร.กรุงเทพ, 4(1), 97-112. สืบค้น 22 มีนาคม 2565, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/larts-journal/article/view/255422>
- วรัญตรี ฉลาดสุนทรวาที บุญอารักษ์ รักษาพงษ์ และพัชชา อุทิศวรรณกุล. (2566). นวัตกรรมการสร้างสรรค์ ตราสินค้าเครื่องแต่งกายแอกทีฟ สตรีทแวร์ สำหรับกลุ่มซีเนียร์เจนเนอเรชัน ด้วยการประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีเรดิโอเฟรีควนซี ไอเดนทิฟิเคชัน เทรคเกอร์-เอลเดอลี และการออกแบบฟังก์ชันนอลแฟชั่น. *วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง*, 5(1), 129-143. สืบค้น 22 มีนาคม 2567, จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Jadc/article/view/258827>
- วิโรจน์ สารการโกศ. (2562). มลภาวะและอันตรายของน้ำทิ้งจากการย้อมผ้า. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 21(1), 7-14. สืบค้น 22 มีนาคม 2565, จาก <https://ej.eric.chula.ac.th/article/view/104>
- A001. (2565). หัวหน้าวิสาหกิจชุมชนผ้าขาวม้าคูบัว, สัมภาษณ์, 15 มีนาคม 2565.
- Bongkhot Tuntiwisanusopit. (2024). รู้จัก Micro Generation รุ่นรอยต่อที่อุดช่องว่างระหว่างวัย. Retrieved 11 December 2024, from <https://agenda.co.th/social/micro-generation-xennials-zennials/>
- Kumar, N. P., Chellapandian, M., Arunachelam, N., & Vincent, P. (2022). Effect of mercerization on the chemical characteristics of plant-based natural fibers. *Materials Today: Proceedings*, 68, 1201-1207. Retrieved 25 March 2022, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2214785322036173>
- WGSN Limited. (2024). *WGSN Spring – Summer 2024*. Retrieved 25 March 2024, from <https://www.wgsn.com/en/top-trends-2024>
- Xia, L., Wang, A., Wang, Y., Zhang, C., Wang, Y., Zhou, S., ... & Xu, W. (2021). Eco-friendly dyeing of raw cotton fibres in an ethanol–water mixture without scouring and bleaching pretreatments. *Green Chemistry*, 23(2), 796-807. Retrieved 25 March 2024, from <https://pubs.rsc.org/en/content/articlelanding/2021/gc/d0gc02839h/unauth>

มุมมองทางกฎหมาย

ต่อปัญหาแรงงานเด็ก

ในอุตสาหกรรมอีสปอร์ต

4

A Legal Perspective on
Child Labour Issues in the
Esports Industry

รับบทความ 12 ตุลาคม 2566
แก้ไขบทความ 16 ธันวาคม 2567
ตอบรับบทความ 17 ธันวาคม 2567

ปีดิเทพ อยู่ยืนยง¹
Pedithep Youyuenyong

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
239 ถนนห้วยแก้ว ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
Assistant Professor, Faculty of Law, Chiang Mai University
239 Huay Kaew Road, Muang District, Chiang Mai, Thailand, 50200
E-mail: pedithep.y@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตจากการศึกษา ทบทวนปัจจัยที่สำคัญของมาตรการที่เหมาะสมในการปกป้องผู้เยาว์ที่ทำงานภายใต้ระบบนิเวศธุรกิจกีฬา อีสปอร์ต ด้วยวิธีการทบทวนเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์การวางกฎระเบียบว่าด้วย กีฬาอีสปอร์ตในประเทศไทย ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา เพื่อนำไปประเมินและตรวจสอบปัญหาการคุ้มครอง แรงงานเด็กในกีฬาอีสปอร์ตในประเทศไทย ข้อค้นพบของบทความฉบับนี้ได้นำเสนอประโยชน์ของการนำเอา มาตรฐานทางกฎหมายสำหรับคุ้มครองแรงงานเด็กมาปฏิบัติในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตและสามารถใช้เป็น แนวทางในการวางแผนดูแลเด็กและแรงงานเยาวชนให้ปลอดภัยในกีฬาอีสปอร์ตในประเทศไทย

คำสำคัญ : แรงงานเด็ก อีสปอร์ต

Abstract

This article aims to analyze child labour issues in the Esports industry through examining key factors and appropriate measures for protecting children working within the Esports ecosystem. The study examines Esports regulations in Thailand, France, and the United States. It assesses child labour protection issues in Thailand's Esports sector and proposes strategies for safeguarding children and young workers. The findings highlight the advantages of implementing legal standards to ensure child protection in the Esports industry.

Keywords: Child Labour, Esports

บทนำ

เกมออนไลน์เป็นเกมที่เล่นด้วยการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และใช้วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน เกมเหล่านี้ถูกออกแบบมาให้มีการสร้าง การส่ง การรับ การเก็บรักษา หรือการประมวลผล ด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้กับผู้เล่นเกมออนไลน์ ทั้งที่เป็นผู้เล่นประเภทบุคคลที่เล่นเพียงคนเดียวหรือประเภททีมที่เล่นเป็นกลุ่ม (Cheng, Chen, & Yuen, 2022) การเล่นเกมออนไลน์มักถูกออกแบบมาให้ผู้เล่นเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายหรือเคลื่อนไหวร่างกายเพียงบางส่วนเพื่อควบคุมอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Rosell Llorens, 2017) ประกอบกับการเล่นเกมออนไลน์อาจต้องอาศัยการคิดอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและการวางแผนตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อก่อให้เกิดผลแพ้ชนะในเกม (Brock & Fraser, 2018) ในขณะเดียวกันเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายหลาย ๆ ด้วยกันได้ถูกนำมาพัฒนาเพื่อเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นเกมออนไลน์ ทั้งที่เล่นอยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกันหรือเล่นอยู่ต่างสถานที่กัน การเล่นเกมในลักษณะนี้จึงถือเป็นกีฬาประเภทหนึ่งที่ถูกเรียกกันอย่างแพร่หลายว่ากีฬาอีสปอร์ต (Esports) ซึ่งคล้ายคลึงกับเกมกีฬาโดยทั่วไปที่ผู้เล่นทุกคนที่เข้าร่วมการแข่งขันต้องปฏิบัติตามกฎกติกา (Chung, 2021)

ผู้เล่นกีฬาอีสปอร์ตอาจเล่นกีฬาเพื่อวัตถุประสงค์หลากหลายด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการเล่นอีสปอร์ตเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน การเล่นด้วยใจรักหรือเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ซึ่งตัวผู้เล่นกีฬาอีสปอร์ตเองอาจเข้าร่วมการแข่งขันอีสปอร์ตเป็นงานอดิเรกอย่างหนึ่งในรูปแบบที่เป็นนักกีฬาอีสปอร์ตสมัครเล่น (Amateur Esports Players) หรืออาจเล่นเป็นนักกีฬาอาชีพเพื่อแสวงหารายได้มาเลี้ยงชีพหรือให้ได้มาซึ่งประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่น ๆ (Professional Esports Players) (Harris et al., 2022)

เนื่องจากกิจกรรมอีสปอร์ตหรือการแข่งขันอีสปอร์ตถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจจำพวกหนึ่งที่น่าไปสู่การสร้างรายได้ให้กับผู้จัดการอีสปอร์ตหรือผู้จัดการแข่งขันอีสปอร์ต โดยที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับอีสปอร์ตอาจแฝงไว้ด้วยการจำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันอีสปอร์ต ด้วยเหตุนี้เอง กิจกรรมอีสปอร์ตหรือการแข่งขันอีสปอร์ตจึงอาจจัดเป็นอุตสาหกรรมรูปแบบหนึ่งหรือที่ถูกเรียกกันอย่างแพร่หลายว่าอุตสาหกรรมอีสปอร์ต (Esports Industry) โดยอุตสาหกรรมอีสปอร์ตนี้ไม่เพียงก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ผู้จัดการอีสปอร์ตหรือผู้จัดการแข่งขันอีสปอร์ตเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจและประโยชน์อื่น ๆ แก่นักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพในฐานะที่เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมอีสปอร์ตหรือการแข่งขันอีสปอร์ตอีกด้วย เช่น เงินรางวัลจากการแข่งขันอีสปอร์ตที่ได้รับมอบให้ผู้ชนะการแข่งขัน เงินโบนัสพิเศษที่เป็นบำเหน็จรางวัลแก่นักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพที่สร้างผลงานได้ตามเป้าหมาย รวมทั้งชื่อเสียงเกียรติคุณที่ทำให้ให้นักกีฬาเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางจากการได้รับชัยชนะในการแข่งขันอีสปอร์ต เป็นต้น

ด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและประโยชน์ต่าง ๆ ที่มีต่อนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพ จึงเป็นปัจจัยดึงดูดให้เด็กและเยาวชนหันมาเล่นอีสปอร์ต จูงใจให้เด็กและเยาวชนฝึกฝนความรู้ความสามารถของตนเองให้มีทักษะและความชำนาญในการเล่นอีสปอร์ตและสั่งสมประสบการณ์จากการแข่งขันอีสปอร์ตที่ตนเองเคยเข้าร่วม โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการก้าวไปสู่การเป็นนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพรุ่นเยาว์ (Young Professional Esports Players) เมื่อเด็กและเยาวชนมีทักษะ ความสามารถและประสบการณ์ในการเล่นอีสปอร์ต รวมทั้งอาจมีชื่อเสียงจากการได้รับชัยชนะในการแข่งขันอีสปอร์ตแล้ว นักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพมักถูกทาบทามให้เข้าร่วมทีมอีสปอร์ต (Teams) โดยทีมอีสปอร์ตอาจดำเนินการทาบทามโดยตรงกับนักกีฬาอีสปอร์ตรุ่นเยาว์

(หรือผู้แทนโดยชอบธรรมของนักกีฬาอีสปอร์ตรุ่นเยาว์) หรืออาจดำเนินการทาบทามโดยผ่านตัวแทนของนักกีฬาอีสปอร์ต (Agents) ซึ่งการทาบทามเช่นนี้ย่อมนำไปสู่การเจรจาตกลงจนได้ข้อเสนอที่ดีที่สุด (Best Deal) ระหว่างฝ่ายนักกีฬาอีสปอร์ตรุ่นเยาว์และทีมอีสปอร์ต ถือเป็นการสร้างข้อตกลงระหว่างทีมอีสปอร์ตกับนักกีฬาอีสปอร์ตรุ่นเยาว์เกี่ยวกับการจ้างงานเด็กและเยาวชนที่ทำให้เป็นกิจกรรมหรือการปฏิบัติงานในฐานะนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพ

อย่างไรก็ตาม เด็กและเยาวชนที่มีสถานะเป็นผู้เยาว์และยังไม่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย ซึ่งถือเป็นผู้ที่ยังอ่อนด้อยในด้านสติปัญญา ความคิด และอาจยังขาดวิจารณญาณเฉกเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายแล้ว หากปล่อยให้เด็กและเยาวชนทำนิติกรรมได้เองตามลำพังก็อาจถูกเอาเปรียบจนทำให้เกิดความเสียหายแก่ตัวเด็กและเยาวชนได้ ประกอบกับเด็กและเยาวชนมักมีอำนาจในการเจรจาต่อรองน้อยหรือด้อยกว่า ทำให้ต้องจำยอมรับเงื่อนไขในข้อตกลงที่กำหนดไว้ และข้อตกลงเหล่านี้มักมีลักษณะหรือมีผลให้เด็กและเยาวชนต้องปฏิบัติหรือรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหวังได้ตามปกติ (Jeong-yeo, 2019)

บทความฉบับนี้มุ่งศึกษาทบทวนปัญหาแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ต ทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย โดยหยิบยกหลักการสากลและกฎหมายของ 2 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาทำการศึกษาทบทวน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสืบเนื่องจากการที่เด็กเข้ามาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต เนื่องจากผู้เยาว์ล้วนเป็นบุคคลที่กฎหมายจำกัดความสามารถและอายุเอาไว้ ขณะเดียวกัน กฎหมายก็ยังขาดความชัดเจนในการรับรองสิทธิทางกฎหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมอีสปอร์ตเพื่อแสวงหารายได้หรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งยังขาดความชัดเจนในบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงานเด็กในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต สำหรับประเทศไทย พบว่า ยังไม่ได้มีการตรากฎหมายพิเศษว่าด้วยการกำกับดูแลการใช้แรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตขึ้นไว้ โดยเฉพาะที่จะมากำกับดูแลการประกอบอาชีพของเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตให้สามารถเป็นไปอย่างเสรีและป้องกันมิให้เกิดการกระทำอันไม่เป็นธรรมต่อเด็กและเยาวชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับในการประกอบอุตสาหกรรมอีสปอร์ต บทความฉบับนี้จึงอาจนำมาพิจารณาใช้เป็นเครื่องมือในการสะท้อนสภาพปัญหาแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตในประเทศไทยในอนาคต เพื่อพัฒนาเกิดเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมดังกล่าวอย่างมีแบบแผนที่ชัดเจน อันจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถใช้แรงงานในอุตสาหกรรมดังกล่าวได้โดยไม่ถูกเอาเปรียบและมีความมั่นคงปลอดภัยในอาชีพต่อไป

เด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ต

เกมที่นิยมนำมาแข่งในการแข่งขันอีสปอร์ต เช่น เกม Call of Duty เกม Fortnite และเกม Overwatch ซึ่งนักกีฬาอีสปอร์ตที่ลงทำการแข่งขันย่อมต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ปฏิภาณ และไหวพริบที่ตนมีอยู่ในการเล่นอีสปอร์ต นอกจากนั้น นักกีฬาอีสปอร์ตอาจต้องเข้าร่วมสังกัดกับทีมอีสปอร์ตทีมหนึ่งทีมใด เกิดเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบการให้ประโยชน์ตอบแทนระหว่างกันระหว่างนักกีฬาอีสปอร์ตกับทีมอีสปอร์ตด้วยตนเอง โดยนักกีฬาอีสปอร์ตอาจตกลงยินยอมปฏิบัติงานให้แก่ทีมอีสปอร์ต และทีมอีสปอร์ตอาจมอบเงินหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่นให้ตลอดระยะเวลาที่นักกีฬาอีสปอร์ตปฏิบัติงานอยู่ภายใต้สังกัดของตน (Manuel et al., 2021) ซึ่งทีมอีสปอร์ตมีสิทธิเรียกให้นักกีฬาอีสปอร์ตที่ปฏิบัติงานอยู่ภายใต้สังกัดของตนทำกิจกรรมตามที่ตกลงกันไว้ เช่น การเล่นเกมออนไลน์ (Play Online Games) การลงทำการแข่งขันอีสปอร์ตในระบบทัวร์นาเมนต์ (Entering Esports Tournament) ที่ทีมอีสปอร์ตส่ง

นักกีฬาอีสปอร์ตเข้าร่วมและการสตรีมมิ่งเกม (Game Streaming) ลงในแพลตฟอร์มที่ทีมอีสปอร์ตกำหนดเอาไว้ เป็นต้น (Johnson, 2021)

เมื่ออีสปอร์ตได้ถูกยอมรับอย่างแพร่หลายให้เป็นกีฬาที่เด็กและเยาวชนสามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือการแข่งขันในฐานะนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพ เด็กและเยาวชนที่เป็นนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพไม่เพียงต้องประพฤติปฏิบัติตนตามกฎหมายที่ผู้จัดกิจกรรมหรือการแข่งขันอีสปอร์ตได้กำหนดเอาไว้เท่านั้น หากแต่ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและกฎระเบียบในการปฏิบัติงานในนามทีมอีสปอร์ตด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กหรือเยาวชนสามารถใช้ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และปฏิภาณไหวพริบที่ตนมีอยู่นำมาใช้ในการเล่นอีสปอร์ตเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะในการแข่งขัน บรรลุเป้าหมายความสำเร็จและประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทีมอีสปอร์ต (García & Murillo, 2020) ทีมอีสปอร์ตจึงมักทำสัญญาต่างตอบแทน (Reciprocal Contract) เพื่อให้เด็กและเยาวชนตกลงยินยอมปฏิบัติงานให้กับทีมอีสปอร์ต จากนั้นทีมอีสปอร์ตจะต้องจ่ายค่าจ้างหรือมอบประโยชน์อื่น ๆ ทางเศรษฐกิจเป็นค่าตอบแทนจากการปฏิบัติงานให้กับทีมอีสปอร์ต (Cisneros, 2022) อย่างไรก็ตาม เด็กและเยาวชนมักถูกจำกัดความสามารถในการทำนิติกรรมสัญญา (Legal Capacity to Contract) เนื่องจากเด็กและเยาวชนยังไม่บรรลุนิติภาวะ มีสถานะเป็นผู้เยาว์ ดังนั้นการจะทำนิติกรรมสัญญาใด ๆ จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน มิฉะนั้นนิติกรรมสัญญาดังกล่าวย่อมตกเป็นโมฆียะ

ไม่ว่าจะเป็นสัญญาจ้างให้นักกีฬาเด็กและเยาวชนให้อีสปอร์ตมาปฏิบัติงานหรือเข้าร่วมการแข่งขันในนามทีมอีสปอร์ต อาจกำหนดสถานะให้นักกีฬาเด็กและเยาวชนเป็นลูกจ้าง (Employees) ที่อยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานหรือเป็นผู้รับจ้าง (Independent Contractors) ภายใต้ความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างทำของก็ตาม (Holden & Baker, 2019) โดยส่วนใหญ่ พบว่า ทีมอีสปอร์ตในฐานะที่อยู่ในฐานะที่เป็นนายจ้างหรือผู้ว่าจ้างมักจะแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการใช้แรงงานของเด็กและเยาวชน (McCutcheon, & Hitchens, 2020) โดยทีมอีสปอร์ตเหล่านี้อาจใช้อำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจที่เหนือกว่าถือโอกาสเอาเปรียบเด็กและเยาวชนที่อยู่ภายใต้สังกัดทีมอีสปอร์ตของตน ด้วยการทำข้อตกลงที่จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการเล่นกีฬาอีสปอร์ตเป็นอาชีพ หรือข้อตกลงที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ภายใต้สังกัดทีมอีสปอร์ตของตนต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ตามปกติ (Gangwar, 2022) และอาจนำไปสู่ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพหรือสิทธิทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งอย่างใดของเด็กและเยาวชนที่เป็นนักกีฬาอยู่ภายใต้สังกัดทีมอีสปอร์ตได้ (Smith, 2022)

อนึ่ง จากการศึกษาว่าด้วยเอกเทศสัญญา (Specific Contract) และปัญหาการจัดหมวดหมู่การจ้างงานผิดประเภท (Misclassification Concerns) ของ Wong (2020) พบว่า การจะกำหนดสถานะว่านักกีฬาเด็กและเยาวชนเป็นลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานหรือเป็นผู้รับจ้างตามสัญญาจ้างทำของ ย่อมขึ้นอยู่กับสาระสำคัญของสัญญาจ้างระหว่างนักกีฬาเด็กและเยาวชนกับทีมอีสปอร์ตต้นสังกัด ว่าเนื้อความตามข้อความตกลงระหว่างคู่สัญญาสองฝ่ายจะเข้าองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญที่จะวินิจฉัยได้ว่าเป็นสัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจ้างทำของ ในบางกรณีการจัดหมวดหมู่การจ้างงานผิดประเภทหรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในสาระสำคัญของข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับการว่าจ้างระหว่างคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายดังกล่าวอาจนำไปสู่การการปฏิบัติต่อกันที่ไม่สอดคล้องกับบรรพเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย (Holden et al., 2020)

ตัวอย่างเช่น คดี Tfue v. FaZe Clan ที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นคดีพิพาทระหว่างทีมอีสปอร์ต FaZe Clan ซึ่งเป็นทีมกีฬาอีสปอร์ตอาชีพ กับนาย Turner Tenney (Tfue) นักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพ ผู้เป็นโจทก์ฟ้องทีมอีสปอร์ต FaZe Clan ต้นสังกัดของตนเองเป็นจำเลย ที่ได้ทำสัญญาจ้างเป็นระยะเวลา 3 ปี โดยกำหนดข้อตกลงในสัญญาจ้างดังกล่าวได้ระบุเอาไว้ว่านาย Tenney เป็นเพียงผู้รับจ้างอิสระ

(Independent Contractor) ของทีมอีสปอร์ต FaZe Clan แต่นาย Tenney กล่าวอ้างว่าตนมีฐานะเป็นเพียงลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน ขณะที่บางครั้งทีมอีสปอร์ต FaZe Clan มักมีการบังคับหรือว่าขานวานใช้ให้นาย Tenney กระทำตามคำสั่งของตน ที่ถือเป็นการเอาเปรียบ (Oppressive) นาย Tenney อย่างไม่เป็นธรรม เช่น ข้อตกลงที่ทีมอีสปอร์ต FaZe Clan กำหนดให้นาย Tenney ต้องทำกิจกรรมส่งเสริมการขายและการตลาด (Publicity and Promotional Services) ตามความต้องการของตน โดยให้นาย Tenney เป็นผู้นำเสนอนักแสดงในเนื้อหาในสื่อสตรีมมิ่งออนไลน์หรือสื่อโฆษณาต่าง ๆ ที่ทีมอีสปอร์ต FaZe Clan ต้องการนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการของผู้สนับสนุนทางการตลาดหรือสปอนเซอร์ให้กับผู้ติดตามรับชม ซึ่งนาย Tenney กล่าวอ้างว่าทีมอีสปอร์ต FaZe Clan ให้นาย Tenney ได้ตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์ในขณะที่ยังคงมีอายุไม่ถึงกำหนดอายุขั้นต่ำที่กฎหมายอนุญาตให้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ นอกจากนี้ สัญญาดังกล่าวยังให้อำนาจทีมอีสปอร์ต FaZe Clan สั่งการให้นาย Tenney ทำการแสดงผาดโผนในลักษณะที่อาจก่ออันตราย (Dangerous Stunts) ต่อตัวของนักกีฬาอีสปอร์ตด้วย ดังนั้นข้อตกลงในสัญญาจ้างจึงเป็นการสร้างภาระอย่างยิ่งยวด (Onerous) ต่อนาย Tenney และนำไปสู่การได้ประโยชน์แต่ฝ่ายเดียว (One-sided) ของทีมอีสปอร์ต FaZe Clan อีกทั้งทีมอีสปอร์ต FaZe Clan ยังไม่เปิดโอกาสให้นาย Tenney ได้รับเงินส่วนแบ่งจากผู้สนับสนุนทางการตลาดหรือสปอนเซอร์ (Share of sponsorship revenues) ผู้มอบเงินสนับสนุนให้กับทีมอีสปอร์ต FaZe Clan ในการทำกิจกรรมหรือเข้าร่วมการแข่งขันอีสปอร์ต นอกจากนี้ นาย Tenney ได้กล่าวอ้างว่าตนกับทีมอีสปอร์ต FaZe นั้น มีสถานะความสัมพันธ์ในฐานะเป็นเพียงศิลปินนักแสดงลูกค้า (Client Artist) ภายใต้สังกัดของทีมอีสปอร์ต FaZe ซึ่งมีฐานะเป็นเพียงเอเจนซี่หรือตัวแทนในการจัดการดูแลให้นาย Tenney ในฐานะที่เป็นศิลปินนักแสดงลูกค้าทำกิจการงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมในด้านงานธุรกิจบันเทิงต่าง ๆ (Talent Agency) เท่านั้น ทั้งนี้ตามกฎหมาย California's Talent Agency Act (กฎหมาย TAA) ของรัฐแคลิฟอร์เนียได้ระบุเอาไว้ว่า หากเอเจนซี่เป็นตัวแทนในการจัดการให้ศิลปินนักแสดงลูกค้าทำกิจการงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมในด้านงานธุรกิจบันเทิงต่าง ๆ ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการจากรัฐ (Unlicensed Talent Agency) แล้ว นิติกรรมใด ๆ ระหว่างศิลปินนักแสดงลูกค้ากับตัวแทนในการจัดการให้ศิลปินนักแสดงลูกค้าทำกิจการงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมในด้านงานธุรกิจบันเทิงต่าง ๆ นั้นก็จะตกเป็นโมฆะ (Void) นาย Tenney จึงได้กล่าวอ้างว่าข้อตกลงระหว่างตนกับทีมอีสปอร์ต FaZe ว่าการจ้างงานตามสัญญาจ้างต้องตกเป็นโมฆะ เนื่องจากทีมอีสปอร์ต FaZe ไม่ได้ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการเป็นตัวแทนในการจัดให้ศิลปินนักแสดงลูกค้าทำกิจการงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมในด้านงานธุรกิจบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น (Settimi, 2020)

จากที่กล่าวมาในข้างต้น รูปแบบการดำเนินธุรกิจ (Esports Business Model) ที่ปรากฏในคดี Tfue v. FaZe Clan ที่เคยเกิดขึ้นในระบอบกฎหมายสหรัฐอเมริกา ย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของวิธีการดำเนินธุรกิจของทีมอีสปอร์ตและความสัมพันธ์ระหว่างนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพกับทีมอีสปอร์ตในธุรกิจอีสปอร์ตนั้น ๆ นั่นคือ นักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพกับทีมอีสปอร์ตทั้งสองฝ่ายต่างก็มีบทบาทและหน้าที่ตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในสัญญาจ้างอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพภายใต้สังกัดทีมอีสปอร์ตอาจถูกกดขี่เอาเปรียบอย่างยิ่ง นำไปสู่การทำลายความสัมพันธ์ที่จะอยู่ร่วมกันได้ด้วยการมีประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกันตามสมควร ซึ่งหมายความว่า เด็กหรือเยาวชนในอุตสาหกรรมธุรกิจอีสปอร์ตนั้น มีโอกาสที่จะถูกเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรม ทีมอีสปอร์ตซึ่งมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่ามักอาศัยช่องว่างในสัญญาหรือความคลุมเครือของข้อตกลง ถือโอกาสเอาเปรียบเด็กและเยาวชนที่เป็นนักกีฬาอีสปอร์ตภายใต้สังกัด กล่าวได้ว่า ทีมอีสปอร์ตมักจำกัดสิทธิด้านแรงงานของเด็กและเยาวชนอย่างมีนัยสำคัญ

ผ่านการทำสัญญาหรือข้อตกลงที่ประกอบไปด้วยถ้อยคำที่มีความคลุมเครือและไม่ชัดเจน ที่อาจไม่เป็นไปตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำที่ทีมอีสปอร์ตในฐานะต้นสังกัดของเด็กพึงต้องปฏิบัติในการจ้างแรงงานเด็ก ซึ่งข้อความที่มีความคลุมเครือเหล่านี้มักถูกระบุขึ้นเพื่อจงใจหลบหลีกการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กโดยชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้งการทำสัญญาหรือข้อตกลงในรูปแบบนี้มักมีเจตนาให้มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพกับทีมอีสปอร์ต โดยเปิดช่องให้ทีมอีสปอร์ตให้ผลตอบแทนและสิทธิประโยชน์ต่ำไปกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กและเยาวชนเอาไว้ แม้ว่าโดยปกติการทำสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวโดยทั่วไปจะถือว่าเป็นที่ยอมรับได้ในทางกฎหมาย เช่น การทำสัญญาฝึกงานเพื่อการเรียนรู้การเล่นอีสปอร์ต (Contracts for Apprenticeships) เพื่อจงใจหลบหลีกการปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็ก และการทำสัญญาเพื่อแลกกับสิ่งอันจำเป็นในการดำรงชีพตามฐานานุกรมประเภทตน (Contracts for Necessities) เพื่อเปิดช่องให้เด็กและเยาวชนสามารถทำสัญญาหรือข้อตกลงกับทีมอีสปอร์ตได้โดยลำพังโดยที่ไม่ได้ขอความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน เป็นต้น

เพื่อสร้างหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ตองค์กรระหว่างประเทศบางองค์กรที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้พยายามจัดทำแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานให้กับองค์กรกีฬาอีสปอร์ต (Esports Entities) ประเภทต่าง ๆ สำหรับเด็กและเยาวชนที่มาปฏิบัติงาน (หรือใช้แรงงาน) ในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตให้มีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานเด็ก เพื่อให้องค์กรกีฬาอีสปอร์ตได้กำหนดกฎกติกาหรือระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน (หรือการใช้แรงงาน) ของเด็กและเยาวชนในวงการอีสปอร์ตนั้นไม่พียงต่ำไปกว่ามาตรฐานที่กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองแรงงานเด็กได้กำหนดเอาไว้ รวมทั้งการกำหนดมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อคุ้มครองเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ตให้ปรากฏชัดเจนมากยิ่งขึ้น นั้นหมายความว่า กฎกติกาหรือระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน (หรือการใช้แรงงาน) ของเด็กและเยาวชนในวงการอีสปอร์ตต้องเอื้อประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันของเด็กและเยาวชนที่เป็นนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพกับทีมอีสปอร์ตต้นสังกัดของตนตามที่ตกลงทำกันเอาไว้

องค์กรระหว่างประเทศหลายองค์กรที่มีภารกิจเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือมีภารกิจในการดำรงรักษาความถูกต้องชอบธรรมในกีฬาอีสปอร์ต ตลอดจนหน่วยงานกำกับดูแลกิจกรรมโทรคมนาคมระหว่างประเทศต่างก็ได้พยายามแสดงความวิตกกังวลและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กและเยาวชนในวงการอีสปอร์ตของนายจ้างในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตเหล่านี้ ว่าอาจละเลยไม่คำนึงถึงสิทธิประโยชน์ของแรงงานเด็กเป็นประโยชน์สูงสุดที่พึงจะได้ในช่วงวัยดังกล่าว ผลจากความวิตกกังวลและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้นำไปสู่การก่อตัวของนโยบายและแนวปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ตขององค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเวลาต่อมา อีกทั้งองค์กรระหว่างประเทศเหล่านี้ยังพยายามชี้ให้เห็นว่าปัญหาแรงงานเด็กในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตเป็นปัญหาสาธารณะและเป็นวาระที่ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตทุกภาคส่วนต้องร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น (หรืออาจเกิดขึ้น) ขณะเดียวกัน ก็ยังอาจเป็นแนวทางให้ภาครัฐหรือประเทศหนึ่งประเทศใดตัดสินใจพิจารณามาตรการกำกับและควบคุมดูแลที่เหมาะสมสำหรับธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต เพื่อสอดส่องไม่ให้ผู้มีส่วนได้เสียในธุรกิจอุตสาหกรรมดังกล่าวใช้เป็นช่องทางในการเอาเปรียบเด็กหรือเยาวชนที่เข้ามาเป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรม เพื่อรักษาประโยชน์ที่เด็กสมควรได้รับในฐานะที่เป็นแรงงานเด็กหรือคุ้มครองเยาวชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่ปรากฏชัดว่ามีองค์กรคุ้มครองสิทธิเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ตด้วยวิธีการที่หลากหลาย อีกทั้งใน

หลายประเทศยังไม่มีกำหนดนโยบายส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ต ตลอดจนยังไม่มีการพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างรัฐและกลไกของสถาบันบริหารปกครองกีฬาเพื่อคุ้มครองสิทธิแรงงานเด็กในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต

ด้วยเหตุนี้ บทความฉบับนี้จึงพิจารณาบทบาทนโยบายและแนวปฏิบัติต่อเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ต ที่สะท้อนความวิตกกังวลเกี่ยวกับการใช้แรงงานเด็กและเยาวชนในวงการอีสปอร์ต โดยที่นโยบายและแนวปฏิบัติต่อเด็กเหล่านี้มักสอดแทรกข้อเสนอแนะในเชิงแนวปฏิบัติร่วมกันที่ไม่มีสภาพบังคับอย่างชัดเจน ผลจากการค้นคว้าเอกสารนโยบายและแนวปฏิบัติต่อเด็กที่เกี่ยวข้องได้นำไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งมุมมองทางกฎหมายต่อปัญหาแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตดังจะกล่าวต่อไป

การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติต่อเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ต

ผลการศึกษาเอกสารขององค์กรคุ้มครองเด็กและเยาวชน องค์กรกำกับกิจการโทรคมนาคมระหว่างประเทศ และองค์กรกีฬาอีสปอร์ต พบว่ามีเพียงไม่กี่ฉบับที่ได้วางพื้นฐานของแนวคิดเรื่องการคุ้มครองเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ตเอาไว้ บทความฉบับนี้จึงได้หยิบยกตัวอย่างของการทบทวนเอกสารขององค์กรกีฬาอีสปอร์ตบางฉบับมาดังนี้

(1) เอกสาร Child Rights and Online Gaming: Opportunities & Challenges for Children and the Industry 2019

องค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations International Children's Emergency Fund: UNICEF) เป็นหน่วยงานให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่เด็กและสตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและสตรีที่อยู่ในประเทศที่กำลังพัฒนา โดย UNICEF ได้มีความวิตกกังวลว่าการดำเนินธุรกิจอีสปอร์ตและระบบนิเวศในธุรกิจอีสปอร์ตอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชน ซึ่งอาจเป็นต้นเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายกรณีด้วยกัน อาทิ สิทธิด้านสุขภาพของเด็ก สิทธิของเด็กในการเล่นกีฬา เสรีภาพในการแสดงออก สิทธิที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว และเสรีภาพในการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นหลัก (The Best Interests of the Child) รวมทั้งการดำเนินธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตที่มักมุ่งเน้นแต่ประโยชน์สูงสุดของการดำเนินธุรกิจอีสปอร์ตเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ UNICEF จึงได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าและถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นปัญหาดังกล่าวจนเกิดเป็นเอกสาร Child Rights and Online Gaming: Opportunities & Challenges for Children and the Industry 2019 (United Nations International Children's Emergency Fund, 2019) ที่กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนที่มีกฎหมายรับรองคุ้มครองอย่างสากล ผลทำให้เกิดหน้าที่ความรับผิดชอบของภาคธุรกิจอีสปอร์ตที่จะต้องดำเนินธุรกิจของตนหรือกิจกรรมแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่นใด โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ ตลอดจนการให้หลักประกันแก่สิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนด้วยการสร้างแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ซึ่งมุ่งหมายให้เกิดการทำธุรกิจที่ต้องให้ความตระหนักรู้ คำนึงถึง ปกป้อง เคารพและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนเพื่อให้การส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตมีผลในทางปฏิบัติ

(2) เอกสาร ESIC Importance of Child Protection in Esports 2019

คณะกรรมการการว่าด้วยความถูกต้องชอบธรรมในกีฬาอีสปอร์ต (Esports Integrity Commission หรือคณะกรรมการการ ESIC) ได้ตระหนักถึงความเสี่ยงที่คาดหมายได้จากกีฬาอีสปอร์ตที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน (Foreseeable risk of harm to children) นั่นคือ การทำกิจกรรมอีสปอร์ตหรือการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตอาจนำไปสู่โอกาสที่จะเกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพหรือสิทธิทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งอย่างใดต่อเด็กและเยาวชน ภายใต้ความเสี่ยงที่ไม่แน่นอนดังกล่าว คณะกรรมการการ ESIC จึงมีความจำเป็นที่จะต้องแสวงหาแนวปฏิบัติแก่ผู้มีส่วนได้เสียในวงการอีสปอร์ตทั่วโลก ลดโอกาสที่จะเกิดความเสียหายต่อเด็กและเยาวชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการทำกิจกรรมอีสปอร์ตหรือการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งคณะกรรมการการ ESIC ไม่เพียงอยู่ในฐานะองค์กรที่กำกับดูแลความถูกต้องชอบธรรมในวงการอีสปอร์ตเพื่อประสงค์จะปกป้องคุ้มครองประโยชน์ร่วมกันในวงการอีสปอร์ต (Common Interest) แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ยังคงสถานะเป็นผู้เยาว์ตามกฎหมาย ที่อาจยังไม่มี ความแข็งแรงทางกาย ยังขาดสติสัมปชัญญะในการจำแนกผิดชอบชั่วดี และยังไม่อาจใช้ความคิดวิจารณ์ญาณจำแนกถูกผิดได้เฉกเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมการการ ESIC จึงได้จัดทำเอกสาร Guidance on the Importance of Child Protection in Esports (หรือเอกสาร The Guidance) ซึ่งเป็นเอกสารแนวปฏิบัติที่จัดทำขึ้นเพื่อระบุสาเหตุที่มาของความเสียหาย พร้อมนำเสนอหลักการเบื้องต้นลดโอกาสที่จะเกิดผลกระทบในด้านลบต่อเด็กและเยาวชนที่เข้ามาข้องแวะกับกิจกรรมอีสปอร์ตหรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ต (Stead, 2020) โดยประกอบด้วยสาระสำคัญที่ระบุถึงแนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็ก (Safeguarding Children) ที่มาเข้าร่วมกิจกรรมอีสปอร์ตหรือร่วมการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ต เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตร่วมมือและปฏิบัติตาม ได้แก่ (1) การติดตามตรวจสอบ (Monitoring) การใช้แรงงานของเด็กและเยาวชนที่ทำกิจกรรมอีสปอร์ตหรือการเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต รวมทั้งต้องมีการระบุเงื่อนไขการใช้แรงงานเด็ก (Term Of Use) และนโยบายความเป็นส่วนตัว (Privacy Policy) ที่แถลงเอาไว้ว่าจะเคารพสิทธิด้านแรงงานของเด็กและเยาวชน ตลอดจนการให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิด้านแรงงานของเด็กและเยาวชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตที่ธุรกิจอีสปอร์ตของตนกำลังดำเนินอยู่ (2) การจัดพิมพ์เผยแพร่คำแนะนำ (Guidance) และประมวลแนวปฏิบัติ (Codes of Conduct) ของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต เพื่อให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตมีแนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติในการทำธุรกิจของตนไม่ให้เกิดผลกระทบในด้านลบหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิด้านแรงงานของเด็กและเยาวชนที่มาใช้แรงงานในธุรกิจอีสปอร์ตของตน (3) การสร้างกลไกการแจ้งเบาะแส (Reporting Mechanism) ของการใช้แรงงานเด็กที่ไม่เป็นธรรมหรือการดำเนินพฤติกรรมเอาเปรียบแรงงานเยาวชนอย่างไม่เหมาะสม รวมทั้งให้เด็กและเยาวชนทำกิจกรรมอีสปอร์ตในสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ อนามัย ความปลอดภัย และ (4) การพัฒนาระบบแจ้งเบาะแส (Reporting System) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้แรงงานเด็กและเยาวชนในรูปแบบที่เลวร้าย เพื่อมุ่งให้เกิดการช่วยกันสอดส่องดูแลในวงการกีฬาอีสปอร์ตไม่ให้มีการใช้แรงงานเด็กที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ข้อมูลที่ได้รับจากผู้รายงานเบาะแสอาจถูกนำมาใช้เพื่อนำไปสู่การต่อต้านพฤติกรรมการใช้แรงงานเด็กที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย

(3) เอกสาร Guidelines for Industry on Child Online Protection 2020

สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication Union หรือสหภาพ ITU) เป็นหน่วยงานกำกับดูแลกิจกรรมโทรคมนาคมระหว่างประเทศ ได้แสดงความวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของเด็กจากโลกออนไลน์ที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายโทรคมนาคม (Telecommunications Network) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ต้องใช้โครงข่ายโทรคมนาคมติดต่อสื่อสาร รับข้อมูลข่าวสาร และทำกิจกรรมบางอย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยเหตุนี้สหภาพ ITU จึงได้จัดทำเอกสาร Guidelines for Industry on Child Online Protection 2020 หรือ COP Guidelines for Industry ขึ้นมาเพื่อเสนอแนะให้ผู้ประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมโทรคมนาคมจัดทำนโยบายคุ้มครองเด็กบนโลกออนไลน์หรือนโยบาย COP ขึ้นมา เพื่อสร้างแนวปฏิบัติในการดำเนินกิจกรรมธุรกิจอุตสาหกรรมที่ต้องคำนึงถึงสิทธิของเด็ก ไม่ให้การดำเนินธุรกิจและขั้นตอนการบริหารจัดการธุรกิจนำไปสู่การล่วงละเมิดสิทธิของเด็กที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับธุรกิจอุตสาหกรรมของตนในทางหนึ่งทางใด (International Telecommunication Union, 2020) เช่น การสร้างสภาพแวดล้อมออนไลน์ให้เหมาะสมกับช่วงอายุของเด็ก (Age-appropriate online environment) การพัฒนาเทคโนโลยีโทรคมนาคมที่เปิดโอกาสหรือมีช่องทางให้เกิดการมีส่วนร่วมภาคพลเมืองของเด็กและเยาวชน (Child's Civic engagement) และการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและข้อมูลข่าวสารด้วยความรับผิดชอบ (Responsible use of information and communication technologies) เอกสารฉบับนี้ ยังได้เสนอแนะให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมเกมออนไลน์หันมาจัดระบบนิเวศเกมออนไลน์ (Online gaming ecosystem) ให้มีความเหมาะสมสำหรับเด็ก ซึ่งกิจกรรมอีสปอร์ตหรือการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตก็ถือเป็นองค์ประกอบของระบบนิเวศเกมออนไลน์ ที่ผู้ร่วมกิจกรรมอีสปอร์ตหรือการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตอาจมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันหรือวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งกันและกันในระหว่างร่วมกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งระบบนิเวศเกมออนไลน์ที่ประกอบไปด้วยความสัมพันธ์ในรูปแบบการมีส่วนร่วมระหว่างเด็กและเยาวชนที่ทำกิจกรรมอีสปอร์ตหรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตกับสภาวะแวดล้อมตามโครงสร้างระบบนิเวศเกมออนไลน์ เกิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลและการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เล่นเกมออนไลน์ที่อาจจะนำไปสู่การแสดงเนื้อหาการล่วงละเมิดทางเพศเด็ก (Child Sexual Abuse Material หรือ CSAM) ดังนั้น ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมโทรคมนาคมระหว่างประเทศจึงต้องร่วมมือกันต่อสู้สกัดกั้นไม่ให้เกิดการล่วงละเมิดสิทธิของเด็กในทางหนึ่งทางใดในระบบนิเวศเกมออนไลน์และอีสปอร์ต และสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเหมาะสมกับช่วงวัยของเด็กและเยาวชนบนโลกออนไลน์ (Creating a safer and age-appropriate online environment)

จากการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติของตัวอย่างเอกสารข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า มีความพยายามขององค์กรคุ้มครองเด็กและเยาวชนระหว่างประเทศ องค์กรกำกับกิจการโทรคมนาคมระหว่างประเทศ และองค์กรกีฬาอีสปอร์ตสากล ที่ต่างได้พยายามสร้างพื้นฐานของแนวคิดเรื่องการคุ้มครองเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตผ่านการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติต่อเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตอย่างเป็นกิจจะลักษณะและเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงสิทธิของเด็กและประโยชน์ประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม นโยบายและแนวปฏิบัติต่อเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตที่หยิบยกมาดังกล่าวยังไม่มีสภาพบังคับโดยตรงต่อรัฐหรือภาคธุรกิจอีสปอร์ตแต่อย่างใด เป็นเพียงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติต่อเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตเท่านั้น นั่นคือเป็น“กฎหมายอย่างอ่อน” (Soft Law) ที่เรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ใช้อำนาจรัฐเข้ามาปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเด็กที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต ไม่ว่าจะเป็นในลักษณะที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับในฐานะเด็กผู้เล่นอีสปอร์ตทั่วไปและผู้เล่นอีสปอร์ตอาชีพที่เป็นแรงงานเด็ก ขณะเดียวกันก็เชิญชวนให้ประเทศต่าง ๆ ประยุกต์ใช้กฎหมายในระบบกฎหมายของตนสร้างหลักประกันสิทธิเด็กในฐานะที่เป็น

แรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตด้วย (Medeiros & Sayeg, 2022) โดยเป็นการนำเอากฎหมายแรงงานที่มีอยู่ในระบบกฎหมายมาปรับใช้แก่อุปสรรคที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต เช่น การกำหนดชั่วโมงการทำงาน (Working Hours) ความสามารถของบุคคลในการทำนิติกรรมสัญญา (Capacity to Contract) (Johnson & Woodcock, 2021) และความรับผิดชอบเพื่อละเมิดอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น (Vicarious liability in the Esports industry) (Hewson, 2022) เป็นต้น

กฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ต

ในบางประเทศได้ปรากฏแนวคิดเรื่องการคุ้มครองเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตเอาไว้เป็นการเฉพาะ แม้ว่าในระบบกฎหมายของประเทศเหล่านั้นจะมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กทั่วไปอยู่แล้วก็ตาม โดยพิจารณาแบ่งแยกการคุ้มครองแรงงานเด็กทั่วไปกับการคุ้มครองแรงงานเด็กในธุรกิจอีสปอร์ต และเมื่อพิจารณาเพียงประเด็นของการคุ้มครองแรงงานเด็กในธุรกิจอีสปอร์ต จะพบว่าการปฏิบัติต่อเด็กอย่างถูกต้องและเป็นธรรมนั้นต้องอาศัยการวางหลักการที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เฉพาะเจาะจงสำหรับรูปแบบการดำเนินธุรกิจอีสปอร์ตซึ่งมักมีความสลับซับซ้อน ในปัจจุบันได้ปรากฏเป็นข้อถกเถียงเกี่ยวกับแรงงานเด็กในธุรกิจอีสปอร์ตอย่างมีนัยสำคัญ ผลทำให้หน่วยงานของรัฐและผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจอีสปอร์ตต่างเห็นไปในทางเดียวกันว่าควรมีการคุ้มครองแรงงานเด็กในธุรกิจอีสปอร์ตภายใต้กฎหมายเฉพาะ ตัวอย่างเช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส (République française) ได้ตรากฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ ได้แก่ รัฐกฤษฎีกา 871 (Décret n° 2017-871 du 9 mai 2017 relatif à l'organisation des compétitions de jeux vidéo) และรัฐกฤษฎีกา 872 (Décret n° 2017-872 du 9 mai 2017 relatif au statut des joueurs professionnels salariés de jeux vidéo compétitifs)

โดยที่เนื้อหาของรัฐกฤษฎีกา 871 ได้มีสาระสำคัญหลายประการที่มุ่งคุ้มครองผู้เยาว์ ซึ่งประกอบด้วย (Légifrance, 2023a)

(1) ผู้จัดการแข่งขันอีสปอร์ต ไม่ว่าจะบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ต้องยื่นคำร้องขอใบรับรองมาตรฐานการจัดการแข่งขันอีสปอร์ต โดยกฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจกระทรวงมหาดไทยในการออกใบอนุญาตการจัดการแข่งขันอีสปอร์ตและการควบคุมตรวจการจัดการแข่งขันอีสปอร์ตหลังจากที่ได้ออกใบอนุญาตไปแล้ว (Art. R. 321-40)

(2) ผู้จัดการแข่งขันอีสปอร์ต ไม่ว่าจะบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล ต้องยื่นคำร้องขอใบรับรองมาตรฐานการจัดการแข่งขันอีสปอร์ต โดยกำหนดขั้นตอน วิธีดำเนินการ และเกณฑ์การยื่นคำร้องพร้อมด้วยหลักฐานเกี่ยวกับการจัดการแข่งขันอีสปอร์ตที่จำเป็นต่อกระทรวงมหาดไทย อาทิ ข้อมูลของผู้จัดการแข่งขัน ข้อมูลติดต่อของผู้จัดการแข่งขัน วันที่ สถานที่ ระยะเวลาที่จัดการแข่งขัน จำนวนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม รายละเอียดเกี่ยวกับการถ่ายทอดการแข่งขัน อุปกรณ์ที่ใช้ในการแข่งขัน การลงทะเบียนและค่าธรรมเนียมการแข่งขัน ค่าใช้จ่ายในการจัดการแข่งขัน รางวัลและเงินรางวัล รายได้จากการจัดการแข่งขัน การคืนรางวัล และเงินรางวัล ข้อมูลความปลอดภัยและผู้รับผิดชอบในการดูแลรักษาความปลอดภัย และภายหลังจากที่ยื่นคำร้องแล้ว กระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานการจัดการแข่งขันอีสปอร์ตนั้น ๆ (Art. R. 321-41)

(3) ผู้แทนโดยชอบธรรมที่มีหน้าที่ดูแลหรือใช้อำนาจปกครองผู้เยาว์ที่ประสงค์จะเข้าร่วมการแข่งขันอีสปอร์ต จะต้องยินยอมให้ผู้เยาว์เข้าร่วมการแข่งขันอีสปอร์ตเป็นลายลักษณ์อักษร และผู้จัดการแข่งขันอีสปอร์ตต้องจัดเก็บหนังสือให้ความยินยอมเอาไว้เป็นระยะเวลาหนึ่งปี โดยสามารถเก็บไว้ในรูปแบบของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับผู้แทนโดยชอบธรรมและผู้เยาว์เอาไว้ ทั้งนี้ผู้เยาว์หรือผู้แทนโดยชอบธรรมต้องระบุรายละเอียดเพื่อระบุตัวตนที่มีอายุ เช่น บัตรประจำตัวประชาชนหรือหนังสือเดินทาง (ที่มีอายุเอกสารไม่เกิน 5 ปี) เป็นต้น (Art. R. 321-43)

(4) ห้ามเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปีเข้าร่วมการแข่งขันอีสปอร์ตที่มีกรมอรางวัลเป็นตัวเงิน (Art. R. 321-44)

(5) ผู้แทนโดยชอบธรรมต้องจัดสรรเงินรางวัลที่เด็กอายุต่ำกว่า 16 ปีได้รับจากการแข่งขันอีสปอร์ต โดยส่วนหนึ่งให้มอบให้กับผู้แทนโดยชอบธรรมเพื่อให้จัดการดูแลเงินรางวัลดังกล่าวไว้เป็นค่าธรรมเนียมการศึกษาภาคบังคับของเด็กผู้ที่เข้าร่วมการแข่งขันอีสปอร์ต และอีกส่วนหนึ่ง ผู้จัดการแข่งขันอีสปอร์ตจะต้องส่งเงินรางวัลเอาไว้กับกองทุนเพื่อการออมทรัพย์และกั๊ยม (กองทุน Caisse des dépôts et consignations หรือกองทุน CDC) ซึ่งทำหน้าที่รับฝากเงินรางวัลเอาไว้และบริหารจัดการเงินรางวัลดังกล่าวให้เกิดดอกผลนิตินัย โดยเป็นการรับฝากเงินรางวัลจำนวนนี้เอาไว้จนกว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ (Art. R. 321-45)

(6) หากบุคคลใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายฉบับนี้ ผู้ฝ่าฝืนต้องรับโทษที่ระบุเอาไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Art. R. 324-3) (Art. R. 324-4)

ขณะที่เนื้อหาของรัฐกฤษฎีกา 872 นั้นมีสาระสำคัญ 2 ประการ (Légifrance, 2023b) ได้แก่

(1) นิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน เช่น บริษัทที่ทีมอีสปอร์ตหรือสมาคมกีฬาอีสปอร์ต ที่ประสงค์จะจ้างผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 16 ปี เพื่อมาปฏิบัติงานในธุรกิจของตน นิติบุคคลดังกล่าวนี้ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการกำกับดูแลนักแสดงรุ่นเยาว์ (คณะกรรมการ Commission des enfants du spectacle) เสียก่อน จึงจะสามารถจ้างผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 16 ปีเข้ามาปฏิบัติงานในธุรกิจของตนได้

(2) คณะกรรมการกำกับดูแลนักแสดงรุ่นเยาว์สามารถใช้ดุลพินิจในการพิจารณาอนุญาตให้บริษัทที่ทีมอีสปอร์ตหรือสมาคมกีฬาอีสปอร์ตจ้างผู้เยาว์มาปฏิบัติงานในธุรกิจอีสปอร์ตของตนได้ โดยพิจารณาว่าบริษัทที่ทีมอีสปอร์ตหรือสมาคมกีฬาอีสปอร์ตปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายแรงงาน (Code du travail) ว่าด้วยการจ้างแรงงานผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 16 ปีหรือไม่ เช่น การระบุชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม การระบุความยากง่ายของงานสำหรับผู้เยาว์ และการบริหารจัดการเงินเดือนก่อนผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาในข้างต้น รัฐกฤษฎีกา 871 และรัฐกฤษฎีกา 872 กำหนดให้รัฐ ในที่นี้คือคณะกรรมการกำกับดูแลนักแสดงรุ่นเยาว์ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากรัฐ สามารถแทรกแซงและกำกับดูแลการทำสัญญาจ้างระหว่างบริษัทที่ทีมอีสปอร์ตที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าผู้เยาว์ ไม่ให้แสวงหาช่องทางเอาเปรียบผู้เยาว์ที่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจน้อยกว่าในการทำสัญญาจ้างเพื่อร่วมปฏิบัติงานภายใต้สังกัด พร้อมทั้งสามารถกำหนดแนวทางให้แก่ผู้ปกครองหรือผู้แทนโดยชอบธรรมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเงินรางวัลที่ผู้เยาว์ได้รับจากการแข่งขันอีสปอร์ต รวมทั้งการให้ความยินยอมแก่ผู้เยาว์ในการเข้าร่วมการแข่งขันอีสปอร์ต นอกจากนี้ กฎหมายฝรั่งเศสยังได้ให้อำนาจรัฐในการดำเนินกิจกรรมควบคุมการจัดการแข่งขันอีสปอร์ตให้ถูกต้องตามมาตรฐานที่กฎหมายระบุเอาไว้ ซึ่งรวมถึงการออกใบอนุญาต การสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตจัดการแข่งขันอีสปอร์ต และการรับรองมาตรฐานการจัดการแข่งขันอีสปอร์ต อันถือเป็นการผลักดันให้เกิดการพัฒนามาตรฐานการจัดการแข่งขันอีสปอร์ตที่อาจมีเด็กหรือเยาวชนเข้าร่วมในการแข่งขัน และสร้างความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใส และส่งเสริมให้เกิดมาตรฐานการจัดการแข่งขันอีสปอร์ตที่เหมาะสม ซึ่งแสดงถึงความมุ่งมั่นของรัฐบาลฝรั่งเศสในการกำกับดูแลการจัดการแข่งขันอีสปอร์ต โดยคำนึงถึงผลกระทบ

ที่อาจเกิดขึ้นต่อเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าเด็กและเยาวชนจะได้รับการสอดส่องดูแลจากภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บทสรุป

จะเห็นได้ว่ามีองค์กรคุ้มครองเด็กและเยาวชนระหว่างประเทศ องค์กรกำกับกิจการโทรคมนาคมระหว่างประเทศ และองค์กรกีฬาอีสปอร์ตสากล ได้พยายามกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียในวงการกีฬาอีสปอร์ตดำเนินการคุ้มครองแรงงานเด็กในธุรกิจอีสปอร์ต ซึ่งนโยบายและแนวปฏิบัติดังกล่าวมานั้นได้สะท้อนและให้ข้อเสนอแนะที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในวงการกีฬาอีสปอร์ตอย่างปกติสุขระหว่างธุรกิจอีสปอร์ตที่ต้องการได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากแรงงานของเด็กและเด็กที่ต้องการได้เงินหรือประโยชน์ทางเศรษฐกิจตอบแทนจากการปฏิบัติงานให้กับธุรกิจอีสปอร์ต ในขณะเดียวกันการทบทวนกฎหมายที่นำมากล่าวในบทความฉบับนี้ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้บัญญัติกฎหมายสำหรับคุ้มครองเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตเอาไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ที่นำไปสู่การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องและนำไปสู่การปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกับเด็กและเยาวชน (ผู้เยาว์) ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะให้ถูกต้องตามกฎหมายและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทสังคมในระบบนิเวศธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยผู้เขียนคาดว่า การนำเสนอแนวคิดว่าการคุ้มครองแรงงานเด็กในธุรกิจอีสปอร์ตที่ผ่านการทบทวนนโยบายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนอ้างอิงกฎหมายเฉพาะสำหรับคุ้มครองเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต จะสามารถนำไปสู่การพิจารณามุมมองประเด็นเกี่ยวกับสิทธิแรงงานเด็กในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตในแนวทางที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือ The Best Interests of the Child เป็นสำคัญ นั้นหมายความว่าเด็กที่ใช้แรงงานเพื่อแลกกับค่าตอบแทนที่ได้รับจากธุรกิจอีสปอร์ตหรือเยาวชนที่ปฏิบัติงานเพื่อแสวงหารายได้ในอุตสาหกรรมอีสปอร์ต ย่อมพึงมีพึงได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะที่เป็นแรงงานเด็กในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต เช่น สิทธิที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุขในระบบนิเวศธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ต สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการถูกตัดทวงผลประโยชน์จากผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ อย่างไม่เป็นธรรม สิทธิในการพัฒนาตนเองให้กลายเป็นนักกีฬาอีสปอร์ตอาชีพหรือเป็นอินฟลูเอนเซอร์อีสปอร์ตที่มีชื่อเสียง (Lorenz, 2019) และสิทธิในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการแข่งขันอีสปอร์ต ซึ่งการพัฒนากฎหมายที่คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอย่างเหมาะสมจะช่วยสร้างความเป็นธรรมกับผู้มีส่วนได้เสียกับแรงงานเด็กในธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตทุกฝ่าย สามารถส่งผลให้เกิดสภาวะแวดล้อมของธุรกิจอุตสาหกรรมอีสปอร์ตที่เอื้อต่อการให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมหรือการแข่งขันกีฬาอีสปอร์ตมากยิ่งขึ้นในอนาคต

บทความวิชาการฉบับนี้ให้ภาพสะท้อนแก่ประเทศไทย ผ่านมุมมองทางกฎหมายต่อปัญหาแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตและข้อพิพาทที่เคยเกิดขึ้นในระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐฝรั่งเศส ตลอดจนนโยบายว่าด้วยแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตขององค์กรคุ้มครองเด็กและเยาวชนระหว่างประเทศ องค์กรกำกับกิจการโทรคมนาคมระหว่างประเทศ และองค์กรกีฬาอีสปอร์ตสากล ได้สะท้อนให้เห็นว่า ในปัจจุบันยังไม่ได้มีการนำเอานโยบายและแนวปฏิบัติต่อเด็กในฐานะที่เป็นแรงงานในธุรกิจอุตสาหกรรมกีฬาอีสปอร์ตอย่างสากล มาปรับใช้กับกฎหมายไทย เพื่อให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของแรงงานเด็กในอุตสาหกรรมดังกล่าวอย่างมีแบบแผนชัดเจน

อันจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กสามารถใช้แรงงานในอุตสาหกรรมดังกล่าวได้โดยไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบและมีความมั่นคงปลอดภัย อีกทั้งประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายพิเศษมากำกับดูแลการประกอบอาชีพของเด็กในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตให้สามารถเป็นไปอย่างเสรี ผู้เขียนขอเสนอให้นำเอามาตรการที่จำเป็นมาปรับประยุกต์ใช้ เช่น การวางมาตรการเฉพาะในการควบคุมมิให้ผู้จัดการแข่งขันอีสปอร์ตซึ่งเป็นผู้มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจเหนือกว่าเด็กหรือเยาวชนที่เป็นนักกีฬาอีสปอร์ตฉวยโอกาสทำสัญญาจ้างที่เอาเปรียบเด็กหรือเยาวชนอีกฝ่ายหนึ่ง โดยแฝงเอาไว้ซึ่งข้อตกลงในสัญญาจ้างนักกีฬาอีสปอร์ตที่ไม่เป็นธรรม เพื่อการติดตามสอดส่องไม่ให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบแรงงานเด็กและเยาวชนในอุตสาหกรรมอีสปอร์ตในประเทศไทยอย่างเหมาะสมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Brock, T., & Fraser, E. (2018). Is Computer Gaming a Craft? Prehension, Practice, and Puzzle Solving in Gaming Labour. *Information, Communication & Society*, 21(9), 1219-1233.
- Cheng, M., Chen, L., & Yuen, A. H. K. (2022). Exploring the use of technology among newly arrived children in Hong Kong: From an e-sports and cultural capital perspective. *Educational Technology Research and Development*, 70(5), 1931-1949.
- Chung, P. (2021). South Korea's Esports Industry in Northeast Asia: History, Ecosystem and Digital Labour. In Lee, M. & Chung, P. (Eds.), *Media Technologies for Work and Play in East Asia: Critical Perspectives on Japan and the Two Koreas*. Bristol University Press.
- Cisneros, J. (2022). Leveling the E-Sports Playing Field: An Argument in Favor of Government Regulation to Ensure Fair Player Contracts for Young Professional Gamers in E-Sports. *California Western Law Review*, 2(58), 334-362.
- Gangwar, S. (2022). Minors' Contracts in the Digital Age. *Liverpool Law Review*, 43, 237-261.
- García, J. & Murillo, C. (2020). Sports video games participation: what can we learn for esports? *Sport, Business and Management*, 10(2), 169-185.
- Harris, B. C., Hansen, J., Can, O., Rahman, M. W. U., Foxman, M., Cote, A. C., & Fickle, T. (2022). "Starting from scratch to looking really clean and professional": how students' productive labor legitimizes collegiate esports. *Critical Studies in Media Communication*, 39(2), 141-153.
- Hewson, E. (2022). Exploring Vicarious Liability to Remedy the #E-Too Movement. *York Law Review*, 3, 7-50.
- Holden, J. T., & Baker, T. A. (2019). The Econtractor? Defining the Esports Employment Relationship. *American Business Law Journal*, 56(2), 391-440.
- Holden, J. T., Edelman, M., & Baker, T. A. (2020). A Short Treatise On Esports and the Law: How America Regulates Its Next National Pastime. *University of Illinois Law Review*, 2, 509-581.

- International Telecommunication Union. (2020). *Executive summary Guidelines for industry on Child Online Protection*. Geneva: International Telecommunication Union.
- Jeong-yeo, L. (2019, December 9). FTC to probe ‘slave’ contracts of Korean esports players. *The Korea Herald*. Retrieved from <https://www.koreaherald.com/view.php?ud=20191209000837>
- Johnson, M. R. (2021). Behind the Streams: The Off-Camera Labour of Game Live Streaming. *Games and Culture*, 16(8), 1001-1020.
- Johnson, M.R., & Woodcock, J. (2021). Work, play, and precariousness: An overview of the labour ecosystem of esports. *Media, Culture & Society*, 43, 1449 - 1465.
- Légifrance. (2023a). *Décret n° 2017-871 du 9 mai 2017 relatif à l'organisation des compétitions de jeux vidéo*. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000034633551>
- Légifrance. (2023b). *Décret n° 2017-872 du 9 mai 2017 relatif au statut des joueurs professionnels salariés de jeux vidéo compétitifs*. Retrieved from <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000034633579>
- Lorenz, T. (2019, May 21). A New Lawsuit Could Transform How the Influencer Industry Is Regulated. *The Atlantic*. Retrieved from <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2019/05/why-tfues-lawsuit-against-faze-clan-matters/589900/>
- Manuel Saiz-Alvarez, j., Manuel Palma-Ruiz, J., German Valles-Baca, H., & Alberto Fierro-Ramirez, L. (2021). Knowledge Management in the Esports Industry: Sustainability, Continuity, and Achievement of Competitive Results. *Sustainability* (Basel, Switzerland), 13(19), 10890.
- McCutcheon, C. & Hitchens, M. (2020). eSport and the exploitation of digital labour. *Journal of Fandom Studies*, 8(1), 65–81.
- Medeiros, B. & Sayeg, R. (2022). E-sports and the application of sports and labor legislation. *International Journal of Innovation* (São Paulo), 10(2), 212–240.
- Rosell Llorens, M. (2017). eSport Gaming: The Rise of a New Sports Practice. *Sport, Ethics and Philosophy*, 11(4), 464–476.
- Settimi, C. (2020, August 26). Fortnite Star Tfue Settles Dispute With FaZe Clan, Ending Esports’ First Major Employment Lawsuit. *Forbes*. Retrieved from https://www.forbes.com/sites/christinasettimi/2020/08/26/fortnite-star-tfue-settles-dispute-with-faze-clan-ending-esports-first-major-employmentlawsuit/?utm_source=pocket_mylist&sh=67bf61a222d8
- Smith, N. (2022, March 4). Inside ‘contract hell’: Esports players say predatory contracts run ‘rampant’. *The Washington Post*. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/video-games/esports/2022/03/04/esports-player-contracts/>

- Stead, M. (2020, August 10). Safeguarding children in the virtual world of esports – lessons to be learnt from the real world. *DLA Piper*. Retrieved from <https://www.dlapiper.com/en/insights/publications/2020/08/safeguarding-children-virtual-world-of-esports>
- United Nations International Children's Emergency Fund. (2019). *Child Rights and Online Gaming: Opportunities & Challenges for Children and the Industry*. New York: United Nations International Children's Emergency Fund.
- Wong, J. (2020). More Than Just A Game: The Labor and Employment Issues Within Esports. *UNLV Gaming Law Journal*, 1(11), 123-151.

จริยธรรมในการตีพิมพ์ ของวารสารสหวิทยาการ

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้เขียน

1. ผู้เขียนรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ของผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน และไม่เคยตีพิมพ์มาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นไม่มีการคัดลอกหรือลอกเลียนผลงานส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดจากผลงานวิชาการทั้งของตนเองและผู้อื่น และมีการอ้างอิงผลงานอย่างถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารสหวิทยาการกำหนด
3. ผู้เขียนขอรับรองว่าได้รายงานข้อเท็จจริงที่ได้จากการทำวิจัยตามจริง ไม่มีการบิดเบือนหรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
4. ในกรณีที่ผู้เขียนร่วม ผู้เขียนร่วมทุกคนได้เห็นชอบกับต้นฉบับบทความและเห็นชอบกับการส่งต้นฉบับให้วารสารสหวิทยาการพิจารณา
5. ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความถือเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบโดยตรงของผู้เขียนบทความและผู้เขียนร่วม
6. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธการตีพิมพ์หากพบว่าบทความเดียวกันนี้ได้รับการเผยแพร่และตีพิมพ์ในแหล่งอื่นมาก่อน หรือเป็นการลอกเลียนเนื้อหาจากแหล่งอื่น

หน้าที่และความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

1. กองบรรณาธิการเป็นผู้พิจารณาว่าบทความที่ส่งมานั้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารสหวิทยาการหรือไม่ หากบทความนั้นไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสารฯ กองบรรณาธิการจะรีบแจ้งผู้เขียนบทความให้ทราบเพื่อนำบทความไปเสนอต่อวารสารอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. กองบรรณาธิการมีการตรวจสอบการพิมพ์ซ้ำซ้อน (duplication) และการลอกเลียนผลงานวิชาการ (plagiarism)
3. กองบรรณาธิการไม่เปิดเผยเนื้อหาหรือข้อมูลในบทความระหว่างที่ยังไม่ได้ตีพิมพ์
4. กองบรรณาธิการไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบหรือเปิดเผยแก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องในระหว่างที่บทความอยู่ในระหว่างการประเมิน
5. หากกรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความมีความเห็นขัดแย้งกัน กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาการดำเนินงานขั้นต่อไป

หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประเมิน

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลหรือเนื้อหาส่วนใดส่วนหนึ่งของบทความในระหว่างที่บทความนั้นยังไม่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่
 2. ผู้ประเมินต้องประเมินบทความด้วยความเป็นกลางปราศจากอคติ และคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้อ่านบทความจะได้รับ ตลอดจนให้คำแนะนำและแนวทางแก้ไขปรับปรุงบทความในเชิงสร้างสรรค์
 3. ผู้ประเมินส่งผลการประเมินตามกำหนดเวลาและรับผิดชอบต่อการประเมินของตน
- หากภายหลังจากที่ผู้ประเมินตอบรับประเมินบทความใดบทความหนึ่งแล้วพบว่าไม่มีความเชี่ยวชาญเนื้อหาในระดับที่มากพอที่จะวิจารณ์บทความดังกล่าวได้อย่างมีคุณภาพ ผู้ประเมินบทความจะรีบแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบเพื่อหาผู้ทรงคุณวุฒิอื่นที่มีความเชี่ยวชาญประเมินแทน

Journal of Integrated Sciences

วารสาร สหวิทยาการ

ปีที่ 21 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2567)
Volume 21, Issue 2 (July - Dec 2024)

